قسەکانی سمایلی برادەرم... هەر بەقسەکانی کاک نافیع دەچوون کە لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵە... لەباسی گیروگرفت و ئێشەکانی کۆمەڵ بۆی شیَ دەکردینەوە، وە لە دەروونی خۆمدا ئەو قسەیەم دووبارە دەکردەوە:

- دەبێ ئەو ڕۆژەش بێ کە هەموو حەقێک بۆ خاوەنی ڕاستەقینەی خۆی بگەڕێتەوە.

کاتێک گیانم لەناو گێژاوی کێشەکەی زەوت کردنی زەوییەکانی باوکی سمایلی برادەرم... قورتار کرد، هاتمەوە ناو کاروانەکەمان، دەنگی مام هەیدەر لە پەردەی گوێچکەم دەچەقی... بەتوندو تووڕەیی بانگی دەکرد:

- کرمن... کرم، ئەمانە نەک کرمن... بەڵکو مارو دووپشک و عەزیان، بێ ئەمان و بێ ئاین و بروان.

مام زانەوێریش... دارێکی لە لاڕانی کەرەکەی دا و هەچچەی لێ کرد، ڕێگاو ڕێگا باسی شەڕەکەی دەشتی هەریری دەگێڕایەوە:

- ئینگلیزو قەڵەڕەشکە، کوتک و سینک... دەیانەویست بێنە ناو وڵات، هاتنی ئەو بێگانانەش لەلای هەموو خەڵکەکە... زەلیلی و چاوشۆڕی پێوەبوو، جگە لەوەش کە کافرەو دێتە ناو خاکی ئیسلام!

وە ڕووبەڕووی کاروانەکە پرسی:

- کێ بێ خۆی بە مرۆ بزانێ... بەوە ڕازی بێ وڵاتی بکەوێتە ژێر پای دوژمن و بێگانەو غەیرەدین؟

ئەوجا هاتە سەر باسی شەڕەکەو گوتی:

- هەر مرۆییێکی بەپیاو حیساب دەکرا... یان خۆی بە پیاو دەزانی، دەستمان دایە خەنجەر... شیر... تفەنگ، بە درێژایی لەبنار چیای ڕەشەوە هەتا سەر سپیلک... لەوێشەوە بۆ بێخمەو دەوزێ و دەوزێ هەتا گۆپاڵ و ئیفرازو کەڵەکی یاسین ئاغا... دابەش و بڵاو بووینەوە، دەمانویست پێش بە دوژمن بگرین و ڕێ نەدەین بە لەشکرەکەی وڵاتمان گڵاو بکا، دوژمنیش بە هێزێکی زۆر...بە تۆپ و مەترەلۆس و زریلی و تەیارەوە... لەڕێگای شەقڵاوەو دیوین بەرەو دەشتەکە دەکشا، شەڕی لەگەڵ شیرو خەنجەر و تفەنگە ڕەشکەی ئێمە دەکرد، مرۆیەکانی ئێمە... تاق و تۆقێکیان تفەنگی باش وەکوو تەیارەشکێن و جامبێزارو قۆنداغ بەگرییان... بەدەستەوە بوو... ئەمانە زۆر خۆشەویست بوون... لە شوێنی قایم و گرنگ خۆیان لە بۆسە نابوو... لە نۆڕینگەکانیانەوە ڕاوی دوژمنیان دەکرد.

دوژمن بەو لەشکرەیەوە هەرچەند هەوڵی دا نەیتوانی بستێک بێتە پێشەوە، هەموو هێرشەکانی پووچەڵ بوون، پاش چوار ڕۆژ شەڕ ملی شۆڕ کردو لە ئۆردوگاکانی... چووەوە ناوخۆی.

مام زانەوێر... ئاهێکی گەورەی هەڵکێشاو دەستێکی وە چەناگەی داهێنا... خوزیێکی هاویشتە سەر جادەکە و پرکینەورک، بۆ کاروانەکەی گێڕایەوە کە:

- چەند ڕۆژێکی نەخایاند... مرۆیەکان... جێگا قایمەکانیان بەردابوون، چاوەڕوانیان نەدەکرد جارێکی تر دوژمن قەسدی هێرش هێنان بکا، دوژمنیش لەلای خۆیەوە لەگەڵ ئاغاو سەرۆکەکان ڕێک کەوتبوو... نۆکەر و داردەستی بەزێڕو دراو کڕین... ئەمانەش بریقەی زێڕ چاوی کوێرە کردن، لەبنەوە پاڵپشتی دوژمنیان کردو ڕێ و شوێنیان بۆ دانان... خوێزەکانی خۆیان بە پێش خستن و ئیتر ئەوها دەسەڵاتیان وەرگرتەوەو سەری خۆیان هەر شۆڕ بوو... بەڵام سەری ئێمەشیان شۆڕ کردوو بە گیان و ماڵ و زەوی و زارەوە فرۆشراین و بووینە ئەوەی هەتا ئیمڕۆکەش هەر وەها بین، بێ دەرو بێ سەرو سامان لەبرسان مردوو!.

مام هەیدەریش... داخدارانە لەمام زانەویری وەرگرتەوە... وەکو تۆڵەی خۆی و خەڵکەکەی کردبێتەوە... بەرکەوە گوتی:

– بەڵام.. ئێـمـە.. قسـووریمان پێ نەکـردن... و دەردێکمـان پێ دان هەرگـیـز لە بیـری نەکـەن!... وە دەستێکی بۆ دەشتەکە رایەل کرد.. و وە بە دەنگ بانگی کرد:–

– هەتا.. ئێستاش کەلەشی.. تەیارەیێکی ئەو دوژمنەی ئێمە و دۆستی ئاغاکەمان.. لەو دەشتەدا... دەمی لەقـورِ چەقـیـوە!.. منداڵ گـەمـەی لەناو.. دەکـەن... جـوتیـارەکـان پێـمـەرِەو بێل.. و داس و.. تەورداس.. و ئامرازی دیکە لە ئاسنو... پەل و پۆ.. و جەرگوو هەناوی ئەو تەیارەیە دروست دەکەن!..

عەلە ئێختەش.. پاش بێ دەنگیێکی دوورو درێژ... ئەمیش هاتە کۆرِی گفتوگۆ.. کە هەڵی دایە.. و گوتی:–

– ئاخر.. فـایدەی چی؟!.. پاشی چی؟!.. پاش ئەوەی ولاّتیـان.. ئاگر تێ بەرداو.. کـاولیـان کرد.. خەڵکی خوایان لە برسان کوشتن!. وتاعوونیان... بۆ هێنایین!.

دەکـەوتە گـێـرِانەوەی.. باسی ئەو خـەڵکەی لە دوای شـەرِەکـە.. لە برسـان.. یان.. بە نەخـۆشی و تاعوون لە ناوچوون:–

– مـاڵی سـۆفی رەشیـد.. و حـاجی مـەجیـدی برای!.. ئەو جـووتە برا مـێـرخاسـە خـاوەن.. نان.. و خوانانە.. بە خرِو خێزانەوە... قرِ بوون.. ، وتاکێک لەو بنەماڵە.. نەما.. هەموویان بە تاعوون چوون!..

وە یەکە.. یەکە.. بەسەر مـاڵەکانی... ئەو رۆژەی گـوند.. دا دەچووەوە.. و کەچۆن... لە ئەنجـامی ئەو شەرِو گرانی.. و رشانەوەیە... قرِانیـان تێ کەوت و لە ئەنجامیش... هەر خۆی.. بە تەنیـا... لەگەڵ چەند پەرِاگەندەیێک رزگاریان.. بوو... و دەیگوت:–

– گوندەکەمان بووە گۆرِستانێکی گەورە!.

مەلا حـەمیـد هاتە دەنگ... ناوی خوای لێ هێنا... بەدەم لێـو بزواندنەوە رووی بۆ لای عـەلە ئێخـتـە وەرگێرِا... قسەکەی پێ برِی و بانگی کرد:

– ئەوەی خـودا لە نێـوچاوانی بەنی ئادەمی نووسـیـبێ... دەبێ بـهـێـتـە دی! ئەوەی ئەو بۆی دانابێ... چارەنووسمانە و هەر دەبێ وابێ!!.

سوبحانەڵڵا... هەر کە ئەم مەلا حەمیدە دەم دەجوولێنێ... قین و رِک لە دەروونی مندا دەجوولێتەوە!!

– دەک نەفرەتی خوا لەوانە بێ... کە خودا بەم رِەنگە بە خەڵک دەناسێنن!!

وا لەگەڵ خۆم وەها لێکم دەدایەوە!

– ئەوەی لە نێوچاوانت نووسرابێ و...

– هەر ئەوەیە چارەنووس و توێکڵ و کاکڵی ژیانمان... مەلا حەمید وەها دەفەرمووێ!.

– کە منداڵ بووم، مەلا سەعیدی دۆستی باوکی خوالێخۆشبووم... دڵی دایکی دەدامەوە... وەعزی بۆ دەدا، هەوڵی دەدا برِوایی بەوە بهـێنێ... بەوە رازی بکا کـە نەخـۆشیـیـەکـەی باوکم... کـاری خـودایەو لە لەوحەل مەحفووز بۆی نووسراوە... چۆن بۆی نووسرابێ... دەبێ وەها بچێ!!

– باوکم لەسـەر گـازی پشت لێی راکـشـابوو... ئاگـای لە دەوروبەری خـۆی برِا بوو... جـار نا جـار نرکەیێکی دەکرد، مەلا سەعـید... چاوی تێ برِیبوون... دەمی دەجوولایەوەو دوعـای بەسەردا دەخوێندەوە، باوکم ئاگـای لە خۆ برِابوو... وەک مـەرِی سـەربرِاو خرِە خرِی لە گـەروویەوە دەهات، مـەلا سـەعـید دەنگی

بەرز کردەوە و قورعانی پیرۆزی بەسەردا دەخوێند:

– ئەلڕەحمان... عەلەمەل قورئان... خەلەقەل ئینسان...!

مەلا سەعید بەدایکمی دەگوت:

– ئەوەی مرۆ لە دونیادا دەیبینێ... ئەوەی لەژیانیدا دێتە ڕێگای... هەموو لە نێوچاوانی نووسراوەو دەبێ بیبینێ!!

مەلا سەعید... وەعزی بۆ دایکم دەدا... وە دەیگوت:

– لە زەمانی بەری، پادشاییێکی گەورەو بە دەسەلات هەبوو، ئەوەی لە دونیادا بیخواستبایە... لەبەر دەستی حازر دەبوو، چ هێزێکیش نەبوو بەرامبەر بە هێزی ئەو خۆی بگرێ!.

پاشا، کوڕێکی تاقانەی هەبوو زۆر خۆشی دەویست چونکی هەر ئەو کوڕە بوو ناوو فامیلەی پادشای دەپاراست و لە دوا ڕۆژیش تەختی پادشایەتی پڕ دەکردەوە مەلا سەعید... دەیگێڕایەوەو... دەیگوت:–

شەوێک لە شەوان... لە غەیبەوە دەنگێک هاتە گوێی پاشا، دەنگە بانگی پاشای کرد:

– هۆ پادشای زەمان... کوڕەکەت بە درێشەی دوو پشک دەمرێ، چارەنووسی شازادە ئەوەیە بە ژەهری دووپشک ئەجەلی ژیانی دێ!

پادشا لە حەژمەتان ئاگای لەخۆ بڕا، کە هاتەوە هۆش خۆی حەزی دەکرد تۆی دووپشک لەسەر ڕووی زەمین ببڕێتەوە... یان هەر نەبێ چزووی هەموو دووپشکەکانی دونیا دەربکێشێ و ژەهرەکەیان چک بکات!!..

بەلام دەیزانی ئەو حەزەی ئەو هەرگیز نایەتە دی، ئەو کارەی بۆ جێ بەجێ ناکرێ، لەبەر ئەوە، کۆشکێکی.. لە شووشە بەند دروست کرد. بۆ ئەوەی کوڕەکەی لە ناودا... پەروەردە بکرێ و ئەوەی دڵ بیخوازێ لەناو ئەو کۆشکە داینا... بەجۆرێکی وەها تەنانەت هەوای دەرەوەش وەشازادە نەکەوێ، مامۆستای تایبەتیش لەناو کۆشکی بلوورین... فێری فەلسەفەو حیکمەت و ئەستێرەناسی و هەموو ئەو زانیاریانەی دەکرد کە لە دونیای ئەو سەردەمەدا ناسرابوون.

ڕۆژێک مامۆستا باسی گیان لەبەرانی جیهانی بۆ شازادە دەکرد، بە وەسف کردن... بە وێنەکێشان... دێو..و درنج و دڕندەو تەیرو پەڕاوڵ و زیندەوەرانی سەر زەوی و ئاسمان و ناو دەریاو مێش و مەگەزی... پێ دەناساندن، کە هاتە سەر باسی دووپشک!... مامۆستا وێنەی دووپشکێکی لەسەر کاغەز بۆ شازادە کێشا!!

مامۆستا مەلا سەعیدی... دۆستی باوکی خوالێخۆشبووم بە دایکمی دەگوت:

– ئەی خوشکی بەهەشتی و ئیماندار... تەماشا بکە... بزانە موقەددەری خوا چۆنەو چۆن دەبێ هەر بێتە جێ!

وە بانگی کرد: سوبحانەڵلا... خودایە لەگەورەیی تۆ!

وە لەسەر گێڕانەوەی حیکایەتەکەی پادشاو کوڕەکەی ڕۆیشت:

– کە مامۆستا تایبەتیەکەی شا بەچچە... شکڵی دووپشکی بۆ لەسەر کاغەز کێشا، بە فەرمان و بە ئیزن و ئیرادەی خودا... ڕوح چووە بەر وێنەکەو بوو بە دووپشکێکی ڕەشی کوڵکن. لەسەر پەڕە کاغەزەکە جوولایەوەو کلکی لەسەر پشتی قیت کردەوەو پەلاماری شازادەی دا، ڕانەوەستا هەتا چزووەکەی لە گرێی

ملی کوڕی پاشا چاندو ژەهرەکەی ڕژتە ناو خوێن و لەشی، شازادەی بێ گیان و جوولە کرد.

مەلا سەعید... چاوێکی لەباوکی نەخۆشم کرد... کە لەناو نوێنی مردن بێ هۆش کەوتبوو... جارجارە نالەییێکی دەکرد، لەپاشان چاوی دانەواندنە بەردەمی و مرتەی لێوەهات:

– بەنی ئادەم... چارەنووسیەتی ئەو ڕۆژەی دەکەوێتە ڕەحمی دایکی، بۆی دادەنرێ!.

– ئای... قسەکانی هەردوو مەلا... سەعیدو... حەمید... چەند وەییێک دەچن!

لەگەڵ خۆم ئەوها لێکم دەدایەوە:

سەرێکم لە کاروان هەڵبڕی، حەزم دەکرد ڕووبەڕووی مەلا حەمیدو خەڵکەکە ئەوە ڕوون بکەمەوەو پێیان بڵێم کە:

– ڕاستە قودرەتی خوداو دەسەلاتی خودا لەسەر هەموو قودرەت و دەسەلاتێکە... بەلام خودا... دەستی لەم نالەبارییەی خەڵکەکەدا نییە!

دەمهەویست خەڵکەکە تێ بگەن کە:

– ئەو چۆنییەتیە تیژو تاڵ و دژوارە... ئەو ژیانە پڕ کوێرەوەری و ئەرکەی ئێمە... ستەمێکە لێمان دەکرێ!

حەزم دەکرد ئەوەش تێ بگەن کە:

– ئەوەی مەلا حەمیدو ئەوانی دیکە... دەیڵێن و دەیجوونەوەو کاوێژی دەکەنەوە... هەموو خەرافات و ئەفسانەو درۆو دەلەسەو دروست کراون! بۆ ئەوەش دروست کراون کە لەش و گیانی ئێمەی پێ سڕ بکەن... هەستی ئێمەی ڕەشوڕووتی پێ بمرێنن، دەسەلاتی ئەوەمان بۆ نەهێڵنەوە کە بتوانین ئەم ژیانە کۆڵەوارەو پڕ دەردەسەریە بگۆڕین و خۆمان لەم دۆزەخی ژینە ڕزگار بکەین.

حەزم دەکرد ئەو ڕاستیانە بەڕووی مەلا حەمیدو کەسانی کاروانەکەش دابدەمەوە...، مام زانەوێر دایەوە قسەو دەستی بەگێڕانەوەی قەوماوو ڕووداوەکانی شەڕەکەی دەشتی هەریر کردەوەو گوتی:

– ئێمە... بیست مرۆییێک دەبووین، لەگەڵ بەرەبەیان کشاینە دەشتەکەو بەتەمای پەلاماردانی ئەو ئۆردوگایە بووین کە ئینگلیسەکان لە قەلاتەسۆر ڕەگیان داکوتابوو، بە ماتە مات پارێزمان دەهاویتە ئۆردوگاکە و لێی دەچووینە پێش، لەپڕ گوێمان لە گرمەگرمی دەعبا... تەیارەییێک بوو، ئێمەش بە ناشکوری نەڵێم هەرگیز بیری ئەوەمان نەدەکردەوە کە بەو بەرەبەیانە... ئەو شەیتانە بگاتە سەرمان، هەتا مشووری ئەوەمان کرد خۆمان لە پەناییێک مەلاس بدەین... لە کەندێک... لەژێر سێبەری دارێک... لە سەنگەرێک لەو سەنگەرو تابیانەی کە لەشکری هەلاتووی عوسمانی چۆلیان کردبوو... تا مشووری ئەوەمان کرد خۆمان لە جێگاییێکی ئەمین قایم بکەین... دەعبای بەدفەڕ وەک هەڵۆ لەسەرمانەوە حازر بوو، چەند جارێک بەسەرماندا هات و چوو، ئەوجا مەترلیۆسەکەی لێ خستینە کار، گوللەی مەترلیۆسی تەیارەکە... وەک برێشکە لە دەوروبەرمان هەڵدەزۆقینەوە، وەک ڕێژنە بارانی بەهار ئەو ناوەی ڕشاند، پاش کاتێکی کەم... تەیارەیێکی دیکەش لەئاسمان پەیدابوو... بە جووتە دایانە بنەبنەی چیای ڕەش... گرمەو زیرەیان دونیای دەلەرزاند، چەند بۆمبایەکیان هاویشتە دۆڵەکانی چیاو ئینجا وەک باشووکە بەسەر هەریرو باتاس دا شۆڕبوونەوە، بە ڕەشاش و بۆمبا ئەو دوو گوندەیان کوتایەوەو هاتنەوە سەر ئێمەو ئەوەندە بەسەرمانەوە نەوی بوون... وام بۆ دەهات کە کلکیان لە زەوی دەخشێ، خۆمان بە زەوییە ڕەقانەکەدا... بەسەر زگ خست... ناوی خودامان لێ هێنا، شەهادەییێکی حەقمان خوێند:

– ئەشهەدو ئەن لا ئیلاهە......

وە لەخودای گەورە دەپاڕاینەوە کە:

– خودایە... خۆت دەزانی لە ڕێگای تۆیە ئەو میللەتە بەدبەختە زۆر لێکراوەیە کە خەڵقی خۆتن... لەگەڵ دوژمنێک شەڕیتی کە لەوسەری دونیاو لەوبەری بەحران هاتوون، قەستی گیان و ماڵ و منداڵمان دەکەن، قەستی ئوممەتی خۆشەویستی خۆت دەکەن، خودایە... خۆشت ساحێبی، ئەوەی تۆ ئیرادەت لەسەر بێ... سەد شوکر!

لامان یەقین بوو... هەرگیز لەبەر هێرشی ئەو دڕندانە... ڕزگاریمان بۆ نییە، کاتێک من بە وەڕەسی ئەو دوعاو پاڕانەوەیەم بۆ خودای گەورە دەناردن... تەیارەکان وەک تیر سەرێکیان بۆ لای گولەک و بەنی سپیلک ناو گولەکیان دایە بەر بۆمباو بۆ دەشتەکە دابەزینەوە... بەسەر گوندەکانی ئەو ناوە سووڕیان دەخواردو ئەو گوندانەیان بۆمباران دەکردن، کە تەیارەکان دایانەوە بن چیاو گەلی خانزاد... دیسان بەسەر هەریرو باتاسەوە هاتنەوە سەر مرۆیەکانی ئێمە، بە ئاشکرا ئاگرو دووکەڵ و تەپ و تۆز لەسەر سیساوە و باویان و خرواتان... زۆربەی گوندەکانی دیکە... بەرز دەبوەوەو... بەری ئاسمانی تەماوی دەکرد!.

شۆڕۆی لاوچاک کە تیرەندازێکی ئەوەندە ووردبوو... دەرزی هەڵدەگرت، لوولەی تەیارەشکێنەکەی ڕووەو تەیارەکان بەرز کردەوە، ئەو دەعبایانەی دانەبەر شێلکی گوللە، ئێمەش... هەموومان لەگەڵ ئەو دەسڕێژمان لێ کردن، چوار بۆمبا... یەک لەدوای یەک... بەرێز بەو زەوییە ڕەقانیە کەوتن کە ئێمە خۆمان لەسەر زگ لێی ڕایەخستبوو، دوان لەو بۆمبایانە تەقین... لەگەڵ تەقینیان من ڕمێک لەجێگایەکەی خۆم تێ هەڵدرام، هاوارێکم لێ هەڵستا، هەستم بە چ ئازارێک نەکرد، دەمگوت... ئەو ڕۆژەی پێ دەچم... ئیمرۆیە... بەڵام ڕوح لە جێگایێکی قایمەو دەرنەدەهات، قەت ترسی ئەوهام لێ نەنیشتبوو... بەدرێژایی تەمەنم ئەو نەوعە شەڕەم نەدیتبوو... نەمدەزانی چی بکەم... یا چ دەکەم، لەناو ئەو جەهەننەمە... بەبێ هۆش و لێکدانەوە... ڕاپەڕیم، لوولەی تفەنگەکەم دە تەیارەکان کرد، لەگەڵ هاوەڵەکانی دی... هەر کەسە لەجێگای خۆیەوە تەقەمان لە ئاسمان دەکرد... بەبێ ئەوەی حیسابی ئەوە بکەین فیشەکمان لێ ببڕێن... یان بەهۆی ئەو تەقانە... تەیارەچییە دوژمنەکان... باشتر جێگاکانمان دەست نیشان بکەن.

خەڵکی کاروانەکە... وەکو قەرەقۆپیان کردبێ... هەموویان کڕو بێ دەنگ... گوێچکەو چاویان بەدەمی مام زانەوێر بەسترابونەوە! کەسێکیان نقەییێکی لێوە نەدەهات، چەند گوێم ڕایەڵ دەکرد... جگە لە دەنگی تەقەقەی سمی کەرەکان و خشەی پێ خوستی پیادەکان... گوێم لە هیچ نەدەبوو، کە مام زانەوێریش لە گێڕانەوەی باسی شەڕەکە گەیشتە ئێرە... مام هەیدەر بەگەرمی هەڵی دایەو گوتی:

– کوڕە... ما ئەو وەختە چمان دەزانی؟... ئەو سەردەمە شارەزا نەبووین... ئەو نەوعە شەڕەمان بە حیکایەتیش نەبیستبوو، دەنا توخوا بووە بەم ڕەنگە بەرەنگاری تەیارە ببی؟... شەڕی تەیارە بکەی؟!... بەڵام خودا ڕوحمی زۆرە، بە موعجیزە ڕزگارمان بوو، ئەرێ وەڵڵا موعجیزە بوو... کە لە ئەنجامی ئەو شەڕەدا هەموومان سەلامەت بووین، شۆڕۆ نەبێ کە ساچمەیێک بەلەکی چەپی هەڵدڕی بوو... بەڵام ئەویش هەر سەلامەت بوو!.

مام زانەوێریش... دوا بەدوای قسەکەی مام هەیدەر گوتی:

– بەڵام گوندەکانی... بن چیاو ناو دەشت... هەموو کاول بوون، بە بۆمباو دەست ڕێژی ئەو تەیارانە ئاگریان تێبەر بوو... خەڵک و خواییێکی زۆریش لەو گوندانە... شەهید... یا بریندار بوون، زۆر ژنی زگداریش منداڵیان لەبەر چوو... و بەخۆشیان ڕزگاریان نەبوو.

وا دیاربوو مام هەیدەر حەزی لێ بوو پتر بدوێ و مام زانەوێر ماوەی بداو تەواو کردنی باسی شەڕەکە بۆ ئەو بەجێ بهێڵێ... بەڵام مام زانەوێر... بەوە ڕازی نەبوو کە گوریسەکە بداتە... دەست ئەو... و... خۆی لەتامی بەسەرچوونەوەی ئەو سەردەمەی ژیانی بێ بەش بکاو... بۆیێ ڕێی قسەی لە مام هەیدەر گرت و بەخۆی دەستی کردەوە بە گێڕانەوەی باسی شەڕەکە و تەواو کردنی چۆنیەتی ڕووداو:

– بەڵێ... وەکو هەیدەر گوتی... خودا بە ڕوحمە، سەددەق ڕوحمی خودا پایانی بۆ نییە!

وە لەگەڵ ئاهێکی دوورو درێژەوە گوتی:

– ڕەنگە بەزەیی بە جوانی ئێمە... و بەماڵ و منداڵمان دا هاتبێتەوە.. ڕەنگە روحمی بە ئۆممەتی موحەممەد کردبێ... کە ئێمە خۆمان بۆ بەکوشتن دەداو خوێنمان بۆ دەڕشت، هەر چۆنێ بێ... کە تەپ و تۆزەکە هەندەک ڕەویەوەو سەرمان هەڵبڕی و دیتمان... چی ببینین! ؟! دیمان تەیارەیێکیان ڕووی کردبووە ڕۆژئاواو بەرەو زێی بادینان دەفڕی و لێمان دوور دەکەوتەوە، تەیارەکەی تریش هەر بەسەر ئێمەو بەو ناوەدا گێژی دەخواردو ئاگرو دووکەڵ لە کونەلووتی و لەبن زگی هەڵدەستا... و گورزە دوکەڵێکی ڕەش وەک عەزیا بەدەوریدا پێچی دەخواردو بەرەو ژوور دەبوەوە!!

زانیم تەیارەکە پێکاوە... لە خۆشیانا هەناسەم تەنگ بوو، بەبێ دەستی خۆم ڕاپەڕیم و لوولەی تفەنگەکەم لە ئاسمان کردەوە... دەستم بە تەقە کردەوە... بە هەموو هێزم هاوارم کرد:

– شۆڕۆ... شۆڕۆ... فلان... فلان... سەیری دەعبایەکە بکەن... سەیرکەن چۆن ئاگری گرتووە!

بەبێ ئامانج جێگاکەی خۆم بەرداو بەو دەشتەدا دەبەزیم، لەپڕ تەیارەی لەعین بۆ سەر ئەو جێگایە بای دایەوە کە منی لێی دەبەزیم و... لمووزی شۆڕ کردبوو... بەرەو ژێر دەبوەوە، لە دڵی خۆمدا دوعای قەنووتم دەخوێندو دیسان شەهادەم هێناوە و لام یەقین بوو تەیارەکە بۆ من دێ و ئیتر جارێکی دیکە ڕزگاربوونم مەحاڵەو ئەمجارە بەزیندی چاوان ئاگرمان تێ بەردەدا!!

مام زانەوێر... وەها ڕووداوەکەی دەگێڕایەوە... وەکو ئەو کاتە قەومابێ، چاوی ئەبلەق ببوون... هەناسەی تەنگ ببوو... بەدەست و دەم و چاو دەجوولایەوە... پاشان هەندێک هێدی بوەوەو بزەییێکی لەسەر زاری پەیدابوو کە گوتی:

– پیاو... درۆ نەکا... درۆ شوورەییە، ئەو کاتە فیکری ڕاکردنم بۆ دەهات... دەمەویست بە لایێکا هەڵێم و خۆم ڕزگار بکەم... بەڵام بۆ کوێ هەڵدەهاتم و چۆن لە دەست ئەو شەیتانە ڕزگاریم دەبوو؟... بە ڕاستی زۆر دەترسام... لەشم لەناو دۆزەخی ترس... تا دەهات خاو دەبوەوە... کە تەیارەکە سەراوسەر لە ئاسمانەوە بەرەو زەوی ڕاهات، بەبێ دەستی خۆم و بە ترسێکی یەکجار زۆر بانگم کرد:

– شۆڕۆ... شۆڕۆ... هەیدەر... سەیری دەعبایەکە بکەن!!

من... بانگەکەم تەواو نەکردبوو کە تەیارەی لەعین... بە ئاگرو دووکەڵەکەیەوە... چەند شاقاوێک دوور لەمن... سەرو لمووزی لە زەوی چەقاندن!... گرمەییێکی گەورەی لێوەهات، ئاگرەکەی سەرو کلکی زۆرترو بەگوڕتر دەبوو، لەگەڵ کەوتنیشی دوو زەلام لەناو تەم تومانەکەی دەورەی... دەرپەڕین... بە پەلە لە کەلەشی تەیارەکە... دوور دەکەوتنەوە، یەکێکیان بەدەست... ئاگری لە لاق و لەتەری دەکوژاندەوە، شۆڕۆش هاوارێکی تیژی لێ هەڵستا... هاواری دەکردە مرۆیەکان:

– کوڕینە... تەیارەکەمان خست... تەیارەکە کەوت!!... و بۆ لای تەیارەکە بەزی! تەیارەچیەکانیش... تووندتر دەبەزین... وەکو بیانەوێ زووبەزوو لە تەیارەکە دووربکەونەوە، ئەوەی ئاگری لە خۆ دەکوژاندەوە...

به شەلەشەل دەبەزی و هاوارێکی لێ هەڵدەستا... ئەوەی دیکەش وا دیار بوو ساغ بوو... لەپڕ دەستی بۆ دەمانچەکەی بردو دەمانچەکەی هەڵکێشا... لوولەی لە شۆرۆ کرد، ئێمەش کە ئەوەمان دیت... بەبێ یەک و دوو دەست ڕێژێکی توندمان لە هەردوو تەیارەچییەکان کرد، من... لام وابوو ئەوەی دەمانچەکەی هەڵکێشا... قەستی کوشتنی شۆرۆ دەکا... بە هەموو هێز بانگم کرد:

– قوربانتان بم... ڕزگاریان نەکەن...!

بەڵام پێش ئەوەی من ئەو بانگە بکەم... هەردوو کافرەکان مووشەرڕەفی جەهەننەم ببوون.

مام زانەوێر... ئاهێکی فێنکی هەڵکێشا... وەکو چۆن یەکێکی ماندوو پشوو دەداو بهەسێتەوە، بەو ئاهـ هەڵکێشانە هەستی بە هەسانەوەییێک دەکردو سەرکەوتووانە سەیری کەسانی کاروانەکەی دەکرد.

چەند کەسێک لە کاروانەکە... لەگەڵ قسەکانی مام زانەوێر... گەرم ببوون... دەماریان هەڵستابوو... بەدەنگ بانگیان دەکرد:

– ڕەببی دەستتان خۆش بێ...

پوور زولێخاش... ئەویش بە کزییێکەوە بانگی کرد:

– وەڵڵاهی دەستتان کەسک بووە... دەبێ زیارەتیان بکەین!

شەریفە شەل کەتا ئەو کاتە بەشداری گفتوگۆی کاروانییەکان و قسەکانی مام هەیدەرو مام زانەوێری نەکردبوو... ئەویش وەکو زۆربەی کەسەکانی کاروان هەر گوێی گرتبوو... لەگەڵ ئەوان بە خەبەری خۆش بزەی دەگرت و گەش دەبوەوە... و بە خەبەری ناخۆشیش دادەماو دڵشکاو دەبوو، کە مام هەیدەرو مام زانەوێر لە گێڕانەوەی باسی شەڕەکە گەیشتنە سەر کوشتنی تەیارەچییەکانی دوژمن... ئەویش بە گەرمی بانگی کرد:

– یاخوا... دەستتان بە ئاگری جەهەننەم نەسووتێ!

وە مگێزی قسەی هەڵستا... کە ڕووبەڕووی کاروانییەکانەوە پرسی:

– بۆچ نازانن... من چۆن پێم سەقەت بوو... بووم بە شەریفە شەل؟

وە هەر بەخۆی وەڵامی پرسیارەکەی خۆی دایەوە کە گوتی:

– ئەوەی لە منیش قەوما... هەر لە شەڕەکەی دەشتی هەریر قەوما!...

خووزییێکی تاڵی قووت دایەوەو کە دەیگوت:

– جاران ناوم شەریفی حەسەنە قیتەی بوو... ئیمڕۆش شەریفە شەلم، قیت و قۆزیەکەی لە بابمەوە بۆم بەجێ مابوو... ئەویش لەگەڵ گوللەییێک و لە ئەنجامی عومری درێژی پڕ مەینەتیم... چورچ و پووچ بووەوەو سوا...!!

جگە لە مام زانەوێرو هەواڵەکانی ئەو... کەسانی کاروانەکەی ئێمە قسەکەی شەریفە شەلیان بە ساردییێکەوە وەرگرت، عەلە ئێختەش بە تووڕەیی دەستێکی بەرزکردەوەو بەسەر شەریفەشەل دا هاواری کرد:

– دەزانین... دەزانین چۆن بووی بەم پیاوە چەلەنگە... دە بەس بێ... بەس... ماڵ کاول... کردتە بەیتی حەتەمی!

وا دیاربوو شەریفە شەل زۆرجار باسەکەی خۆی بۆ خەڵک گێڕابوەوە... لەبەر ئەوەش بوو کە عەلە بە

گالّتە جارییێکەوە ڕووبەڕووی کرد:

– نە ببای بە پیاوی ئینگلیز... بە قسەی ئاغات نەکردبا... هەتا وەهات لێ نەهاتبا!!

شەریفە شەل بە لەدەم دانەوەکەی عەلە ئێختە تاسا، خەریک بوو بڕەوێتەوەو قسەکانی لە زگیدا بهێڵێتەوە... بەڵام مام زانەوێر سەرێکی هەڵبڕی و بانگی کرد:

– دەی... دەی... کاک شەریف... دابزانین مەسەلەکەی تۆش چۆن بوو... کوو بووی بە شەریفە شەل؟

مام زانەوێر... پێی خۆش نەبوو کە عەلە ئێختە... شەریفەشەل ئەو ڕووشکێن بکا... هەروەها حەزیشی دەکرد مەسەلەکەی شەریفە شەلیش بزانێ، مام زانەوێر... عومرێکی زۆری لە شەڕو کوشتاری ئەو سەردەمەی سەفەربەرە بەسەر بردبوو، هەتا ئەو کاتەش نەیتوانیبوو خۆی لە جغزی عالەمی ئەو سەردەمە ڕزگار بکا، ئەو زۆر جار بەخۆی ئەوەی دەسەلماند کە:

– مرۆ... کە پیر بوو... حەز لە کاوێژ دەکا!!

بۆیێ دووبارە بانگی شەریفەشەلی کردەوە... کە سەربوردەکەی بگێڕێتەوە، وەکو بیەوێ دڵی بداتەوە... پێی گوت:

– دەی... دەی، پیاو... گوێ مەدە کاک عەلی... دەی، ئەم ڕێگا دوورو درێژە چۆن دوایی پێ دێ؟

کەسانی کاروانیش لەبەر دڵی مام زانەوێر... خۆیان کڕ کرد، عەلە ئێختەش ئاوڕێکی بۆ لای دەشتە بەرینەکە دایەوەو ئەویش بێ دەنگ بوو، ئەم چۆنیەتیەش وایان لە شەریفەشەل کرد کە گەرمترو بە ئارەزووەوە دەست بەقسە بکا گوتی:

– ئەمن لە قۆڵی قەڵاتە سۆرێ پۆلیس بووم... نەک وەکو عەلە دەڵێ ببوومە پیاوی ئاغاو نۆکەری بێگانە، من... وەهام دەزانی پۆلیسیش کارێکەو نانی پێ پەیدا دەکرێ... دەنا بە وەڵلاهی بەسەری هەمووتان... قەت بە نیازی خراپەو بۆ ناپاکی خۆم نەکردووە بە پۆلیس!!

شەریفەشەل... هەندێک لە قسەکردن وەستا بۆ ئەوەی سەیرێکی مام زانەوێر بکاو بزانێ داخوا سوێندەکانی چەند بڕشتیان بووە!... ئەمجا هەناسەیێکی هەڵکێشایەوەو دەستی پێکردەوە:

– لە قشڵەکەی قەڵاتەسۆر... نەفەری سەید نیزام ئەفەندی بووم، ئەم قۆمیسێرە سەیدو ئەولادی ڕەسووڵیش بوو، ئێمە لە پۆلیسخانەکەدا نزیکی پەنجا پۆلیسێک دەبووین، زۆربەمان.. خۆشناو... یان دزەیی... یان خەڵکی هەریرو سورچیاتی بوون جگە لە چاوەش و ئەمین ئۆنباش و بەکر باشچاوەش ... ئەمانە وەکو نیزام ئەفەندی خەڵکی کەرکووک بوون، ئەو وەختە شەڕ لە دەشتەکەو لە دەوزێ و سپیلک و کەڵەکین... گەرم بوو، شێخی سورچیان و حەمەدەشین... بەناوی خەلیفەی عوسمانلی و بەناوی ئیسلام... بەرگریان لە چوونە پێشەوەی لەشکری ئینگلیزو قەڵەڕەشکەو شەبانە... بەرەو گەلی عەلی بەگ و ڕەواندز دەکرد، شەو تا بەرەبەیان لەبەر تەقەو هەڕەشەو چاوڕاو... خەو ناچوە چاومان، ئێمەش بەپێی فەرمانی سەید نیزام ئەفەندی قۆمیسێر... لەناو پۆلیسخانەکە دابەش کرابووین... هەستمان ڕادەگرت... چاوەدێری دەوروبەری قشڵەمان دەکرد... نەوەکو شەرکەرەکانی سورچی و ئەوانی دی زەفەرمان پێ ببەن و بەسەرماندا زاڵ بن، وەرز... پاییز بوو هێشتا پەڵەی نەدابوو بەڵام شەوان ساردی دەکرد... و مرۆ نەیدەتوانی بێ پۆشاکێکی باش هەتا بەیانی ئێشکچی بێ، چەند شەوێکی کشومات و بێ تەقەو هەرا تێپەڕی، ئێمە وامان لێک دەدایەوە کە شەرکەرەکانیش لەبەر ساردی ناتوانن شەو پەلامارمان بدەن، مەترسیمان کەم ببو... هەروا دەوروبەری پۆلیسخانەش هێدی دەهاتە بەرچاو!. بەڵام شەوێک لەپڕ تەقەی

تفەنگ پەردەی ئەو هێمنییەی دڕی... تەقەکە تا دەهات زۆر دەبوو... تا بۆمان ئاشکرا بوو کە شەڕکەرەکان دەورەی قشڵەکەیان داوەو بەو شەوە بانگیان ڕادەهێشت:

هوو هوو ئەڵڵاهوو

شێخ عەمبارەو شێخ کەندوو... ئیسلام هات و کافر چوو

وە لەناو های و هووەکە... بە تەقەو دەستڕێژێکی چڕ... وەک ڕەهێڵەی بەهار ئێمەیان دەکوتایەوە، سەید نیزام ئەفەندی... فەرمانی دا کە جوابی تەقەکان نەدەینەوەو بەخۆی یەک بەیەک پۆلیسەکانی تێگەیاندن کە تەقە نەکەین... وە پێی گوتین:

– کوڕم... کەس تەقە نەکا... هەتا دێنە نزیک و تا بزانین چیان گەرەکە؟

لەو کاتەدا دەنگێکی زەلام... لەپێش دوودەریە گەورەکەی قشڵە... بەرز بووەوە!!.. کابرا گڕوگەفێکی زۆری دەکرد، چاوڕاوی لێ دەکردین. کە تەسلیم ببین هاواری دەکرد:

– هۆ کافرەکان... هۆ مورتەدەکان... خزمەتکارەکانی ئینگلیسی کافر، بێ دینینە... بێ ئابڕوو... و حەیاینە... وەرنە دەرێ... دەرگاکە بکەنەوە... خۆ بدەن بەدەستەوە...!!

– دینی ئیسلام هەقە... هەر خوا هەقە... هەر شێخ هەقە...

وەرنە سەر ڕێگای هەق دەنا بەسەری شێخی مەزن سەری هەمووتان دەبڕین وەک مانگاو مەڕ سەرتان دەبڕین و بە جەهەننەم موشەڕەفتان دەکەین!.

سەید ئەفەندی... بۆ ماوەیێک پەشۆکا... وەک سەرلێ شێواو دەهاتە بەرچاو... بەڵام زوو خۆی گرتەوە بەتایبەتی پاش ئەوەی کە دیتی ئێمەش هەموو سام گرتوو بووین... حەپەسا بووین...، فەرمانی پێ داین و گوتی:

– پیاو بن... شەڕ بکەن... خۆ نەدەنە دەست ئەو دڕندانە... شەرمە وەکو ژنان چەکمان لێ داڕنن!!

وە بەخۆی پێش هەمووومان تفەنگەکەی بەرزکردەوەو لوولەی کردە دەرەوەی قشڵە... بەیێک پاکەت فیشەک... وەڵامی بانگ و گڕوگەفەکەی کابرای دەنگ گەورەی دایەوەو سەرکەوتە سەر قوللەکە... لە ستارەی قولله ملی هەڵکێشاو بانگی کرد:

– ئێمە... کافر نین... ئێمە سەیدو ئەولادی پێغەمبەرین... ئێمە ئیسلامین... بەڵام ئەنگۆ گێل و بێ عەقڵ و خوانەناسن و بێ دینن کە بە قسەی جەندرمە عوسمانلییەکان تەفرەتان خواردووە... بە قسەی ئەو ڕۆمییە خوێن مژانە... ئەو عوسمانلییە کافرانە... خەڵک دەکوژن... خۆتان بەکوشتن دەدەن...!!

تەقە لە هەموو لایێکمانەوە... وەک برێشکەی سەر سێڵ... لە دیوارو شوورەی پۆلیسخانەکەمان... هەڵدەقۆزینەوە، سەید نیزام... لەناو ئەو تەق و هۆڕەو چاوڕاوەی هێرش هێنەرەکان... دەنگی بەرزتر کردەوەو قایمتر بانگی کردن:

– ئەوەتان لەبیرچووە... چۆن عوسمانلییە بێ دینەکان... هەموو موسوڵمانەکانی ئەو ناوچەیەیان لە برسان کوشتن؟ چۆن نانیان لەناو دەمی منداڵەکانتان دەردەکێشا!... چۆن جلکی ژن و کچەکانی ئێوەیان دادەکەندو بۆ خۆیان دەیان برد، ئێوە کە دەتانەوێ زوڵم و زۆری عوسمانلییە دڕندەکان بپارێزن... ئەوە مەعنای ئەمە دەبەخشێ... ئێوەش خۆتان دێننە ڕێزی ئەو کافرو لە خوانەترسانە، خودا لە ئێوەش ناڕازییەو لەهی وەکو ئێوە بێ بەرییە! و بەو کردەوەیەتان فڕتان بەسەر دینی پاکی ئیسلام نامێنێ!!.

شەریفە شەل... پڕ ئارەزوو و بەهەموو دڵیەوە دەیگوت:

– بەڕاستی قۆمیسێرمان سەید بوو پیاوێکی ئازاو بەجەرگ بوو، بە ئێمەی دەگوت کە:
– سەیدێکی حورەو کوردی شاری کەرکووکە... بە ئەسڵ لە سەیدەکانی بەرزنجەیە...!
ئەو مرۆیە... سەری بچووبایە نوێژی نەدەچوو... هەر بەخۆی... پێش نوێژی ئێمەی دەکرد، پیاوێکی ئازابوو... بە چ ڕەنگێک دەستی نەدا... مەردانە بەرامبەر بەو هێرشەی عەشایرەکان... ڕاوەستاو... هەتا... خۆی و هەموو پۆلیسەکانی دوا گوللەیان نەهاویشت... تفەنگەکانیان نەحەساندەوە، کە تفەنگەکانیشمان بێ خۆراک مانەوەو کەلکیان نەما... بوون بە ناوبرێشک... ئەوسا... ئێمە... هەموو پۆلیسەکان لە حەوشەی پۆلیسخانە کۆببووینەوە... نەماندەزانی چی بکەین... چارەنووسمان چی دەبێ؟، سەید نیزام ئەفەندیش لە هۆدەکەی خۆی هەر بانگی دەکرد:
– کوڕە... ئەمین ئەفەندی... چ بوو جوابی تەلگرافەکە هەر نەهاتەوە؟ ئەمین ئۆنباشی موخابەرەچیش... هەر چرکەی لە مەکینەکەی وە دەهێناو بە قۆمیسێری دەگوت:
– جەناب چ بکەم؟ من هەر لە نیوەشەوەوە خەبەرەکەم داوە بە هەولێر!!
بەکر باشچاوەشیش... بۆ دڵدانەوەو ترس ڕەواندنەوە لەناومان... دەهات و دەچوو ئەوسەرو ئەم سەری حەوشەکەی دەکردو... دەیگوت:
– ئەوا دەبینن... قۆمیسێر ئەفەندی... داوای قوەت و یارمەتی کردووە، هەر بزانن لەهیکرا قوەتی ئینگلیز... بە تۆپ و تەیارەوە گەیشت و بڵاوەی بە عەشایر کرد!.
ئەوشەوە هەتا بەیانی... جەهەننەممان بەچاوی خۆ دیت، ترس لەگەڵ خوێن بە دەمارەکانمانەوە بڵاودەبووەوە، وەڕەسی گێل و هێری کردبووین...!
شەریفەشەل خوزبێکی تاڵی قووت دایەوەو گوتی:
– حەقمان بوو وەڕەس ببین... ئێمە... مانگێک پتر بوو لەناو ئەو قوللەیە دەژیاین و نەمان دەتوانی لەناو ئەو کەندووە سەر دەربێنین... هەناسەیێکی دەرەوە هەڵمژین، کە ڕۆژیش هەلات... عەشایر شکیان دەکرد فیشەک و زەخیرەمان نەماوە... ئیتر ئەوەی ئێمە دیتمان... دوژمنتان نەیبینێ!!
– چەکدارە عەشایرەکان... وەک مێروو بەدیواری قوللەی پۆلیسخانەکەدا هەڵدەگەڕان... هەندە زۆر بوون... لەژمارە نەدەهاتن... دەنگ و هەرایان دونیایان دەهەژاندەوە...
– تەسمیل بن کافرینە... خۆ بدەن بەدەستەوە!
– چەکەکانتان بهاوێژن...!
بەشێکی زۆریشیان خەریکی دوودەریە گەورەکەی پۆلیسخانەکە بوون... بە تەورداس وبیورو کوتک و باربە... دەیانکوتایەوە، ملیان دەبەر دەرگا گەورەکەوە نا، پاش هەوڵدانێکی زۆر لە ڕێسمەیان برد، وەک سیلاوی بەهار شالاویان بۆ ژوورەوە هێناو بەناچاری خۆمان دایە دەست و تەسلیم بووین، لە هەموو لایێک دەورەیان داین و وەک مێگەلە مەڕ ڕیزیان کردین... بۆ دەرەوەی پۆلیسخانە وە پێش خۆیان داین، لە گۆڕەپانەکەی پێش دەرگا گەورەکە... خەتێکی درێژیان پێ بەستین و بەبێ قرەو سوال و جواب... تفەنگەکانیان لێ ئاگرداین!.
هەرچەندە سەید نیزام ئەفەندی و قومیسێرو بەکر باشچاوەش و هەموو پۆلیسەکان... دەپاڕانەوەو هاواریان دەکردو... دەست و باڵیان بە هەوادا بڵند دەکردەوە:
– ئێمەش... ئیسلامین، موسوڵمانیش نەبین... ئێخسیرو دیلین... دیل کوشتن گوناهەو دوور لە ڕێرەوو

بروایی موسوڵمانیەتی!!

ئەوان بەو قسانە پێ دەکەنین، پێش هەمووماں بە گوللەیێک... سەید نیزامی قۆمیسێریان ساردکردەوە... لەدوای ئەویش... بەکر باشچاوەشیان بێ دەنگ کرد، کەلەشی هەردووکیان لەو گۆڕە... لەخوێن دا گەوزاند!!

لەپاش کوشتنی قومیسێرو باشچاوەش... ئێمە... پۆلیسەکان قەڵەمان شکا ،ترسی کوشتن و مردن چاوی تاری کردین... عەقڵ و ئیدراکی پێ نەهێشتبووین، هەندێکمان دەگریاین... هەندێکمان دەپاڕاینەوەو بەهەمووماں بانگمان دەکرد:

– بژی خەلیفە... بژی عوسمانلی... هەر بەرقەراربێ شێخی مەزن!!

هەندێکمان بۆ دەست و پای عەشایرەکان دەچووین و ئەوانیش بە قۆنداخە تفەنگ دەیانگێڕاینەوە ریزو، گوێیان لە پاڕانەوەو نزاو گریان و کرووزانەوەمان نەگرت، بەریز، لەم سەری ریزەکەوە دەستیان بە کوشتنی پۆلیسەکان کردو یەک لەدوای یەک بەریان دەدانەوە.

ئەوەل جار لەلای ڕاستی ریزەکەوە دەستیان پێکرد، کە پیاوکوژەکەی لای چەپیش... دەستێکی بۆ ئەوەی لای ڕاست هەڵدەبڕی... ئەوە ئەم دەوەستاو ئەوەی دی لەلای چەپەوە... لوولەی تفەنگەکەی دەکردە سەرو ورگ و سەر دڵی پۆلیسەکان و وەری دەگێڕان!!

شەریفەشەل... لەگەڵ ئاهـ هەڵکێشانێکی درێژو بەگوڕ... لەسەر گێڕانەوەی چۆنیەتی شەڕەکە رۆیشت و گوتی:

– ئەو سەردەمە... من هەرزەکارو جحێڵێکی دەم ڕووت بووم، تازە خەتی سمێڵم ئاشکرا ببوو، هیچم لە دونیا نەدیتبوو، هەر چاوم کردنەوەو خۆم بە پۆلیس و لەناو ئەو قوللەیەی دەشتی هەریر... دۆزیبووەوە، زۆر سووم لەخۆبوو... لەو تەمەنەو بەو ڕەنگە بە جوانەمەرگی... دوور لە خوشک و براو خزم و خۆیش... دونیا بەجێ بهێڵم!.

لە ترسانا تۆقی بووم... زراوم ڕژابوو... کشتەکی چاوەکانم خاو ببوونەوە، نەمتوانی رێگا بە فرمێسکەکانم بگرم... لێوم دەلەرزین... لاقم ببونە کەوان... کوورِ ببوومەوە... لەبەر پیاوکوژەکان دەپاڕامەوەو دەم زیراند:

– ئەمن منداڵم... هەڵخەڵەتاوم... بمبەخشن، بە جوانی خۆم بمبەخشن، بمکەن بە سەدەقەی سەری کوڕی شێخی مەزن!!

بەڵام ئەوان... هەتا پتر خوێنیان دەڕشت... وەکو گا... چاویان سۆر دەبوون... هارتر دەبوون، هەتا دەهات ریزەکەیان تەنکتر دەکردو لەمن نزیک دەبوونەوە!!

شەریفە شەل... سەرێکی هەژاندو بزەییێکی وشکی لەسەر زاری پەیدابوو، و لەسەرخۆ دەیگوت:

– ئەگەر خودا ئەجەلی یەکێک نەهێنێت... ئەوها دەبێ، لەو تەنگەتاوی و لەناو ئەو خوێن و فرمێسک و هاوار و ناڵەیەدا... خودای گەورە چونکی ئەجەلی نەهێنابووم...فیکرێکی خستە مێشکم... ئەویش ئەوەبوو... کە ئەگەر نۆرەی پیاوکوژەکەی لای ڕاستی ریزەکە بووایە... من بەپێ دزە لەناوێن لینگی شلی پۆلیسەکان خۆم دەدزیەوەو دەچووم لەلای چەپەوە خۆم دەخزاندەوە ناو ریزەکە، بەم ڕەنگە خۆم لە گوللەی پیاوکوژەکەی لای ڕاست دوور دەخستەوە، خۆ ئەگەر نۆرەی کوشتنیش هی ئەوەی لای چەپ بوایە... ئەوا خۆم بۆ لای ڕاستی ریزەکە ڕەکێش دەکردو لەبەر ئەوەی کەلەشم بچکۆڵەو لاوازیش بووم... تا

ماوەیێک پێم نەحەسیان و لە گوللەی ئەو پیاوکوژانە... وە پەنا کەوتم.

شەریفەشەل ئاهێکی ساردی خواردەوەو لەبەرخۆیەوە دەیگوت:-

- گەلۆ... ڕوح لە جێگاییێکی قایمەو ناهێتەدەر... دەنا دەبوایە ئەمن پێشی هەمووان قنیاتم لەبەر براباو گیانم دەرچووبا... بەڵام هەر خوا بەخۆی دەزانی چ دەکاو ئەوەی ئەو بۆی نووسیوین... هەر ئەو دەبێ و...!! هاتەوە سەر گێڕانەوەی کارەساتەکەو بە خەمگینی گوتی:

- نزیکەی بیست... سی... پۆلیسێک بەساغی مابووینەوە، کە سوارێک لە گۆڕەپانەکە پەیدا بوو... وە بانگی کرد:

- لاوکۆ ئاغا... قوربان... شێخی گەورە دەفەرمووێ دەست لە دیلەکان نەدەن... نەیانکوژن... ئێخسیرەکان بهێننە لای خۆم!!

بەڵام هەتا ئەو قاسیدە گەیشت.. و قسەکانی تەواوکردن و راسپاردەکەی شێخی گەورەی گەیاند... من گوللەییێکم بە بەلەکی پێی ڕاستم کەوتبوو لوولاقم هووردو هەڕاش ببوو... کەوتبوومە ئەو گۆڕە... نێو کەلەشی کوژراوەکان!

ئەو کاتەی لەناو کەلەشەکان کەوتبووم وام دەزانی مردووم و تەواو بووم... دایکی ڕەحمەتیم هاتەوە خەیاڵ... لەبەر چاوم زیندوو بوەوە... بە پەرۆشەوە بەرووم دەگەشایەوەو پاروە نانێکی بە دەستەوە بوو.. بۆی رایەڵ دەکردم!. بە ڕووم دا دەگەشایەوە بانگی دەکردم:-

- کوڕم... شەریفۆک... شەرۆ... وەرە... وەرە نان بخۆ!!

بەڵام من ئەو کاتە لەتێنوانا هەناوم دەسووتا... ناودەمم تاڵ ببوو زۆر زۆر تێنوم بوو... گەرووم هیشک ببوو... ئاگر لەناو هەناومەوە هەڵ ببوو... لەناو ئەو ئاگرەوە... بەو هێزەی لەبەرم دابوو... بانگی دایکم کرد:

-دایۆ... ئۆدۆ... برسی نیم... نان ناخۆم... تێنوومە... تێنوو... ئاوم بۆ بێنە... ئاوم بدەرێ... ئاو...ئاو!!

تۆزە هۆشێکم هاتبوەوە بەر کە پیاوکوژەکان لەناو کەلەشی پۆلیسە پێکراوەکان دەگەڕان... ئەوەی ڕوحی لەبەر مابوو هەڵیان دەگرت... گەیشتنە سەر من... هەڵیان گرتم، وەکو غلبە غلبی ئەشکەوتێک گوێم لێ بوو... یەکێک بە ئەویدی دەگوت:

-دەی... دەی پیاو... ئەم تۆلازە بەلاقی کەوتووە و... برینەکەی چ نینە!!

لەگەڵ زیندووەکان بەرەو مەڵبەندی شێخ وەڕێیان کردین، منیان بە دارەبازەیەکەوە خستبووە سەر بارگیرێکی بەلەک... هەرکە چاوم بە کەفەڵی بارگیرەکە دەکەوت... دڵم دەخێورایەوە چاوم ڕەشکەو پێشکەیان دەکرد، وەکو مەشکە لەسەر پشتی بارگیرەکەو لەگەڵ جووڵانەوەی بارگیرەکە... دەهەژامەوە، تا ماوەییێک ئاگام لەخۆم برا... کە هاتمەوە هۆش خۆم... لەسەر سەکۆیێک درێژیان کردبووم... تیماریان دەکردم... لەبەر ئازاری برینەکەم.. وە هۆش هاتمەوە!!.. کابرای بەیتاڵ پەرۆییێکی دەسووتاند و هەر بە ئاگرەوە بە برینەکەی وەدەنووساندم، هەتا سەقەت نەبووم... ئیزنیان نەدام... هەر لە تەکیەکەی شێخ مامەوە، ئەو ڕۆژەش کە بە شەقەدارێک... بە شەلە شەل... لەدەمی دەرگای تەکیە دەهاتمە دەرەوە... لەو ڕۆژەوە... لە شەریفەقیتەوە... بووم بەشەریفە شەل...!!

وە شەریفە شەل بەدەم پێکەنینێکی هیستیریانەوە دەیگوت:

- خەڵکەکە حەقیان بوو پێم بڵێن شەریفە شەل و ناوی ڕاستەقینەم فەرامۆش بکەن چونکی تا ماوەییێکی زۆر بەسەر گۆچانێک دا کووڕ ببوومەوە و پێم لەدوو خۆ دەکێشا!!

وە لەبەر خۆیەوە ئاهێکی دوورو درێژی هەڵدەکێشا کە دەیگوت:-

- وەڵڵاهی وەبیللاهی... ئیمڕۆکە بۆم بووە بە یەقین ئەگەر ئەو ڕۆژە بکوژرابام... حەقی خۆم بوو... چونکی بەبێ تێ فکرین و بەبێ بیرکردنەوە... تەنها بۆ سێ لیرەی زێڕ کە سەرەمانگان لەدەستی ساحێب وەرم دەگرت... بۆ ئەو چڵکە... بو بوومە چڵکی دەستی دوژمن و چەکم هەڵگرتبوو، چەکی دوژمن و غەیرەدینم هەڵگرتبوو... شەڕی میللەتی خۆم دەکرد... شەڕی براکوژیم دەکرد، ئاخ... سەد ئاخ... چوو... لەدەستم چوو!.

هەرچەند سەبارەت بەوەی سەربوردەکەی شەریفە شەل لەلای کەسانی کاروانەکەی ئێمە شتێکی نوێ نەبوو... شەریف بۆ دەیان جار گێڕابوویەوە، تەنانەت خەڵکی گوندەکەمان بەگەورە و بچووکیانەوە... بەو بەسەرهاتە شەریفە شەلیان دەناسی... بەڵام مام زانەوێر وەکوو بەو بەسەرهاتە برینی خۆی کولابنەوە و کارەساتە توندو تیژ و چرکانی ژیانی ڕابوردووی خۆی هاتبنەوە بەرچاو... ئاهێکی درێژ و توندی خواردەوە و لەبەرخۆیەوە گوتی:

- خودا... ماڵی دوژمن و زۆردارەکان کاول بکا... وەکو ئەوان ماڵی ئەو هەموو خەڵکەیان کاول و نغرۆ کرد...!

وە ڕووبەڕووی خەڵکەکە گوتی:

- ئەگەر بەناوی دینەو خواو خەلیفە... ئەگەر بۆ شێخ و ئاغایە، لەئەنجام... چۆن گورزەکە بەسەری ئێمەی ڕەش و رووت دەکەوێ... مردن و ماڵ وێرانی و دەردو بەڵاش هەر لەبۆ ئێمە دەمێننەوە، گەورە و دەست ڕۆیشتووەکان... تەنانەت گەردیشیان لەسەر شانی نانیشێ و بگرە ئەو گۆشت و خوێنەی لە لەشی ئێمە کەم دەکرێنەوە دەچنە ناو پێستی ئەوان!.

مام زانەوێر... لەمەندە پتر لەسەر مەسەلەکەی شەریفە شەل نەڕۆیشت مەلا حەمیدی ئێسک قورسیش... هەر وەکو لێی راهاتبوو... هەڵی دایەو لەبەر خۆیەوە سەڵەواتێکی هاویشت و دەستی بە ورێنە کردەوە، بەسەر بالۆرە ناسازەکەی دا چوەوە:

- سەددەق... سەددەق... ئەوەی لە نیوچاوانی مرۆ نووسرابێ... هەر ئەوەی دێتە ڕێ!.

بێزم لە مەلا حەمید دەبوەوە، هەر جارەی ئەو ئەم تریاکەی دەجووت و کاوێژی دەکردەوە؛ و هەر جارەی ئەو بەم ڕەنگە دەرشایەوە... منیش سەرو دڵم تێک دەچوون... و ڕشانەوەم دەهات و گێژەلووکەی قین ورک... لەناو خۆیدا لوولی دەدام و بۆ ناو تاریکایی بێ دوایی ڕای دەپێچام!.. لەناو ئەو گێژەلووکەیەدا... بانگی مام هەیدەرو مام زانەوێرو... ئەوانی دیکەم کرد:

- ئاخر... خاڵۆینە... ئاخر دوژمن ئەوهایە... کە سواری ملمان دەبێ. خوێنمان دەمژێ... وشکمان دەکا... ڕوحمان دەردەکێشێ... دەماری ئینسانیەت و مرۆیەتیمان... دەماری ڕەحممان دەبڕێ!

وە لەناو قسەکردن پرسیم:

- خۆ، دیتتان ئەو دوژمنە چەند بێ ڕوحم و بێ ویژدان و بێ بەزەییە، چۆن دەیهەویست بەهەموو نەوعێک لەناوتان ببات...؟... چۆن لە ئەرزو لە ئاسمان ئاگرباران‌ی دەکردن؟... هەتا لەدەستی هات بۆ لەناوبردن و مل پێ کەچ کردنتان قسووری نەکرد، چۆن دەیهەویست قڕانتان بخاتە ناو؟... جا چ بە گوللە... چ بە تۆپ و بۆمبارمانی تەیارە... چ بەخنکاندن چ بەدەستی خۆی و بەهێزی لەشکرەکەی و چ بەهۆی کرێ گرتەو حەڵقە لەگوێیەکانی... چ بە هۆی ئاغاو بەگزادەو میرو شێخ و... مەلا و هەموو ئەوانەی

که ئەو دوژمنە باش دەزانێ جلّەوی ئێوەی سادەو... بێ گوناهیان بەدەستەوەیە!.

لەناو شەپۆلی ڕووداو و کارەساتەکانی شەریفە شەل و مام هەیدەرو مام زانەوێر... باسیان دەگێڕانەوە... لەژێر بارو ئەشکەنجەی ئەو ڕۆژە تاڵ و سوێرانە و ستەم و زۆرداری تۆفیق بەگ و مودیرو ئەوانی دیکە... کە وەکو مێردەزمە قەلاچۆی ملمان ببوون و وورده وورده... خوێنیان هەڵدەمژین و لاشەیان ووشک دەکردینەوە، لەگەڵ ورێنەکانی مەلا حەمید... سەرم گێژ دەبوو، ئەو هەموو ڕووداو و کارەساتانەی کۆن و نوێ... لێم دەبوون بە هەزاران وێنەی دژ بەیەک و وەک تیر... تیژ... تیژ... وەک برووسکە بەبەر چاومدا دەهاتن و تێدەپەڕین، سەرم پتر گێژ دەبوو... دڵم دەبووڕایەوە... دەهاتە کولآن و هەڵچوون... هەناسەم تەنگتر دەبوو... دەمم بەش دەکردەوە، بە هەناسەی توند... توند... هەوای سیپەلکەکانم داو بەدەنگ... ڕوو بە کاروانەکە بانگم کرد:

– ئاخ... سەد ئاخ لەنەزانی و ساویلکەییمان!!

هەندێک هەناسەم هاتەوە بەرو بە هێمنی لەسەر قسەکەم ڕۆیشتم:

– ئاخر... ئەگەر ئێمەش... جلّەوی خۆمان نەدەینە دەست ئەوانەی بۆ ئارەزووی خۆیان... چۆن دەیانهەوێ... وەها لێمان دەخوڕن، ئەگەر یەکتری بگرین و هەست بەوە بکەین کە ئێمەی هەژارو ڕەش و رووت... هەر ئێمە بەرژەوەندیمان یەکەو چارەنووسمان وەک یەکەو لەگەڵ ئەوانەی کە جلّەوی خۆمان داونەتە دەست جیاوازین... زۆر... زۆر جیاوازین، وە بەرژەوەندی ئێمەمانان... هەرگیز لەگەڵ ئەوانە و بەرژەوەندی ئەوانە ڕێک ناکەوێ و دژ بەیەکن، ئەگەر هەست بەمانە... بەم چۆنیەتییە بەم ڕاستییانە بکەین... ئەو کاتە ئەو زۆردارو تەماحکارانە ناتوانن ئەوها بە ئاسانی و بەگوێرەی هەوەسی خۆیان جلّەومان بگرنە دەست... و شل و پەیتی بکەن و... بەرەو ئارەزووە ناڕەواکانی خۆیان بمان ئاژۆن، ئەگەر هەست بەمە بکەین... دوژمنیش ناتوانێ وەها ڕسوامان بکاو ڕاومان بنێ... بمانخاتە تۆڕی کوێلەیی و ڕەگی چلّکن و پڕ دەردو ژانی لەناو جەرگمان دابکوتێ و لاوازمان بکا... بێ هێزمان بکا... تا ڕادەیێک لاوازو بێ هێزمان بکا کە توانای ئەوەمان نەبێت چقە لەو دڕندەیە بکەین کە دەم دەنێتە لاشەمان، ئەو دەستە ببڕین کە پارووی نان لەگەرووی ساواو منداڵ و گەورەمان دەڕفێنێ...!!

زۆربەی کەسانی کاروانەکە بانگیان کرد:

– ئەشهەدوبیللا ڕاستە...!

عەلە ئێختەش نەڕاندی:

– کوڕینە... سەیر سەیر... شێرکۆ وەکو پیاوان قسان دەکا، وەکو پیاوەک و نیوان دەدوێ!

پوور ئەستی ژنیشی هەڵی دایەو گوتی:

–ئاخر عەلی... هەی خودا عافوت کا... ما نازانی شێرکۆ خوێندەوارە و قورعانی ختم کردووە... چوویتە مەکتەبی شارو... لەوێش... خوێندوویەتی و زۆر شت دەزانێ!

مام زانەوێرش نەیهێشت پوور ئەستی قسەکەی تەواو بکا... کە گوتی:

– بەڵێ خوێندەوار زۆر شت دەزانێ... زۆر شت فێر دەبێ... ئاگای لە دونیایێ دەبێ، پیاوی نەخوێندەواریش نەزانە وەکوو کەری پشت بەردییە!.

پوورە ئەستیش لەسەر قسەکەی ڕۆیشتەوە و مەکربازانە گوتی:

– بابە... بەخودای شێرکۆ بوویتە پیاو... ئەرێ وەڵڵا پیاوێک و نیویشەو بە ئیزنی خودا

دەسگیرانێکی هەر بۆ پەیدا دەکەم!.

لە پاشدان سەرێکی لەمن هەڵبڕی و لەژێر لێوەوە بزەیێکی بۆ کردم، دایکیشم سەرێکی هەڵبڕی... ماوەیێک لە پوور ئەستی و کەسانی کاروان... وەڕاما... ئەوجا چاوی لە پانایی ئاسمان گیر کردن و ئاهێکی گەرمی هەڵکێشا!.

من لەگەڵ قسەکانی پوور ئەستی و بزە ژێر لێوە پڕ مەعناکەی... دەمم گیرا... شەرمێکی زۆر گرتمیە باوەش، هەزار و یەک خەیاڵ بە مێشکمدا دەهاتن و ڕەت دەبوون، دڵم بە پەلەتر لێی دەدا... بەگوڕتر سینگی دەکوتام، تارمایی نەخشین... نەخشینی خۆشەویستم لەبەرچاو حازر دەبوو، تارمایی خۆشەویستەکەم... پەیکەری بەژن و باڵای شووش و ڕێک و پڕ ئارەزووی... وێنەی ڕووە زەرد ئەسمەرەکەی... سۆزی دەنگە نەرمە ناسکەکەی... لەتەلی مێشک و دەروونیان دەدام... لە ویژدانم دا خۆیان دەنواندو بەسەر هەموو ئارەزوو و خەیاڵێکی تردا زاڵ دەبوون... دەیانبردمە دونیایێکی بێ قەوارە و بێ سەنگ و بۆتەو کێش... وەک پەڕەمووچە لەو دونیایەدا بەهەموو لادا مەلەم دەکرد... دەفڕیم... بەبێ باڵ دەفڕیم و پێم لە جێگاییێک گیر نەدەبوو، وجودم لەناو ئەو عالەمەدا تواوەوە، هەوڵمدا خۆم بگرمەوە... خۆم بە جێگاییێکەوە بنووسێنم... وجودم بدۆزمەوە، لە ناوەوەمدا هەناسەیێکی درێژم هەڵکێشا... حەزم دەکرد بە جۆرێک وەڵامێکی پوور ئەستی و عەلەی مێردی بدەمەوە... بەڵام مام زانەوێر ئەو حەزەی بریم... کە هاتەوە قسەو ئەم خۆزیایەی خواست:-

- خۆزیا... ئەوها پیر نەدەبووم!

وەڕووی کردە مام هەیدەرو بانگی کردەوە:

- هەیدەر... خۆزیا ئەوها پیر نەدەبووم... ئەوها بێ کەڵک و پەک کەوتە نەدەبووم، هەتا بۆ ڕۆژێکی دیکەی وەکو ئەو ڕۆژە شتێکم پێوە بمێنێ و توانای ئەوەم بۆ بمابایەوە... ئەوە بگەیەنم کە زانەوێر هێشتا ماوەو توانای ئەوەی هەیە ئەنگوست ڕابوەشێنێ...!

وە سەرێکی هەژاندو چەند دانێک چاوەکانی لەسەرییێک دانان و لەبەرخۆیەوە بەدەنگ خۆزیایەکەی تەواو کرد:

- بە وەڵلاهیل عەزیم... ئەمجارە... لەسەر ئاغا... لەسەر میر... لەسەر شێخ هەتا لەسەر شێخ مەلا قطب الدین... یش... لام نەدەداو بڕواییم بە یەکێک لەمانە نەدەکرد... بەڵام چبکەم... چارەم نەماوە... ئیمڕۆکە بێ حەول و بێ دەسەڵاتم!

مام زانەوێر... هەردوو دەستی لە یێک دەدان کە دەیگوت:

- چوو... چوو... ڕۆیشت و تازەش ناگەڕێتەوە!.

مام هەیدەر... وەکو قسەکانی زانەوێری... هەواڵی تەمەنی زۆر کاری لەهەست و دەروونی کردبن و قین تینێکی تازەیان پێ دابن، لەسەر پشتی کەرەکەیەوە دەستێکی هەڵبڕی... وەکو چاووڕاو بکا... ئەوها... ئەنگوستی ڕادەوەشاندو بانگی دەکرد:

ئاخ... بۆ ئەو ڕۆژە و ڕۆژێکی دیکەی وەکو ئەوڕۆژە... بەڵام کوا ڕۆژێکی دیکەی وەکو ئەو ڕۆژە...

وەڕووی کردە مام زانەوێرو گوتی:

- بەڵام لەدەستمان چوو... هەڵخەڵەتابووین... لەدەستمان چوو... و تازەش هەر دەبێ هاوار بکەم و هەزار لەعنەتی خودا لە پیری و لەوانەی ڕۆژەکانیان وەها پیرو بێ کەڵک کردین!

لەپاشان دەستەکەی دانەواندەوە و بەبزەییێکی تاڵەوە گوتی:

– خۆ ئەوەت لەبیرە... کە ئێمە هەموومان لەژێر فەرماندەی میری باوکی ئاغای ئێستامان... باوکی تۆفیق بەگ... شەڕمان دەکرد!.

مام زانەوێریش لە وەڵامدا گوتی:

– ئەدی... ئەدی... هەی بەهەشتی... کوو لەبیرم دەچی... کە میر بەناوی ئیسلام و بەناوی خەلیفە و بەناوی مێراتی و عەشیرەت... تانی لە ئێمە دەداو ئێمەی بەکوشتن دەدا!

– پەککو... پەککو... خودا لە کاری تۆ... لە خەڵقی تۆ!

وە بەدەنگ بانگی کرد:

– لە دواییشدا... چۆن ئاشکرا بوو کە میر خۆی لە بنەچەکدا... پیاوی ئینگلیسی دوژمن وبێگانە بوو، لە ژێرەوە یارمەتی کاپتانە خێلەی حاکمی هەولێر بوو!

وەمام زانەوێر بە ئەنگوستی دەستێکی یاخەی چۆخەڵەکەی خۆی گرتبوو... دەیهەژاندەوە و دەیگوت:

– تۆبە ئەستەغفیروڵڵا... ئەمە قسەی من نییە... بەڵام دەیانگوت میر... مووچە خۆرو دراوکڕی حاکمە ئینگلیزەکە بوە و ئەو هەموو دەست لە پشت دانەی بەناوی ئیسلامی و عەشیرەت و تانەلێدانەی ئێمەش... هەر چاو بەستنی ئێمە... خەڵکی خودا و موسوڵمانە دڵپاکەکانی عەشیرەت بووە... بۆ هەڵخەڵەتاندنی ئەو خەڵکە بووە!.

مام هەیدەر... بەو قسانەی مام زانەوێر... تەواو گەرم و تووڕە بوو... ڕووی کردە خەڵکی کاروانەکە و گوتی:

– ئێوەش... ئێوەش... شێرکۆی لێ دەرچێ کە منداڵەو هی ئەو دەورە نییە... بەڵام ئێوە هەمووتان ئاگاتان لێ بوو چۆن میر پاش بەکوشتن دانی گەلەک لە خەڵکی گوند و عەشیرەت و پاش شکان و هەڵاتن و لەناوچوونی عوسمانلییەکان و تەفرو توونا بوونی لەشکری خەلیفە و هاتنی ئینگلیزی دوژمن بۆ ناو وڵات... دیتتان چۆن میرو کوڕو خزمەکانی میرو شێخ و مەلای گوند... بە زۆری خەڵکی گوندیان کۆدەکردەوە و وەپێش ڕەشو ڕووتەکان کەوتن بۆ پێشوازی لەشکری ئینگلیزی داگیرکەری دوژمن و پێشوازی لەشکری قەلەڕەشکە... کە لە خزمەت لەشکرەکەی ئەو دوژمنە... ئەوانیش ڕمی خۆیان لەناو جەرگی وڵات چەقاندو لەخزمەت ئەو دوژمنانەوە بەرەو دەشتی هەریر و ڕەواندز کەوتنە ڕێ!!.. لە پاشدان بەپەشێوی و جۆرە شڵەژاوییێک پێدەکەنی و دەیگوت:

– لە ئەنجامیش بە قودرەتی ئینگلیس... میر کرایەوە بە حاکمی ناوچەکە!

– شێخیش بە پشتیوانی ئەو دوژمنە... تەکیەکەی گەورەتر کراو... دەروێش وەک مێش لێی کۆبوونەوە و بە دەوریدا... شڵغەیان بەست!

– مەلاش... جێگای لە مزگەوت گەرم و نەرمتر بوو... هەروا لە ماڵەوەش... پارووی چەورو شیرینتر کرا، ئیمامەتی هەتاکو ئیمڕۆش... بە تاپۆ... بەسەری ئەودا تاپۆ کرا!!

وەبەتەوسەوە گوتی:

– شێخ قطب الدین دەیفەرموو: حاکمە ئینگلیزەکەی هەولێر... خەونی بە حەزرەتی پێغەمبەر دیوە، ئیسلام بووە لەسەر دەستی کچە سەیدێکی هەولێری ئیسلام بوەو... شەهادەی هێناوە... کچە سەیدەکەش وەکو پاداش هەر لەسەر شەرعی پێغەمبەری.. بابەگەورەی... خۆی پێ بەخشیوەو خۆی لێ مارەکردووە!!

– مەلاش تا ماوەییێکی زۆر... هەتا کاپتانی خێله حاکمی هەولێر بوو... هەموو دوا نوێژێک ئەو موعجیزەیەی بۆ نوێژکەران دەگێڕایەوە تەسدیقیشی دەکرد، دەیگوت:

– خودا ئەگەر هیدایەتی یەکێک بدا... ئەگەر ڕێگای ڕاست و حەق بە بەندەییێکی نیشان بدا... ئەوها دەبێ!!..

وە دەیگێڕایەوە کە:–

بزانن نەسیب و تەقدیری خودای گەورە... ماشەڵڵا لە تەقدیری تۆ!! وە لە نوێژکەرەکانی پرسی:

– کاپتانە ئینگلیسەکە لە کوێ لەدایک بوە؟... ها!

هەر بەخۆی وەڵامی خۆی دەدایەوە و دەیگوت:

– لە پاش بەحران... لە ئینگلستان کە شەش مانگە ڕێ لێرە دوورە، لەوێ لەو کافرستانە و هەر بە کافریش لەدایک بووە... هەر لەناو ئەو کوفرەش گەورە بووە... بەڵام چونکی لە (لەوحەل مەحفوز) بۆی نووسرابوو... خودا وەبەر مەرحەمەتی خۆشەویستی خۆی خست، دەوجا بزانن موعجیزە لەکوێ یە؟

وە مەلای مزگەوت هەڵدەستایە سەر پاشیان... و دەستی بەهەموو لایێک ڕادەوەشاندن کە دەیگوت:

– بزانن... پاش ئەو هەموو بەحرانە... کوو کێشای.. کێشای... هێنای... هێنای... هەتا لە هەولێر جێگیری کردو لەوێش هیدایەتی داو هێنایە سەر ڕێی حەق و کیژە سەیدی ئەولادی خۆشەویستی خۆی کردە نەسیب!.

مام هەیدەر سەرێکی هەژاندو بە خەندەییێکی بایی گوتی:

– میریش... ئێمەو پیاوەکانی دیکەی عەشیرەتی کۆکردەوە و پێی ڕاگەیاندین کە:

–عوسمانلییەکان... بەزین... شکان... تێ چوون... چونکی پیاوی خراپ بوون... لەدین لایان دابوو... وە دوای شەیتان کەوتبوون... گەلەک مزگەوت و تەکیەو خانەقایان سووتاندو... گەلەک دزیان لەخواو لەخەڵکی خوا کرد... ڕسقی موسوڵمانانیان زەوت دەکردو لەبرسان دەیان کوشتن!

وەدەیگوت:

– ئەوانە کافر بوون... بەڵام ئینگلیس تێگەیشتوون... خوێندەوارن... عالیمن... یارمەتی ئیسلام دەدەن، مزگەوت و تەکیەو خانەقای زۆر دروست دەکەن و حاکمی هەولێریش... کاپتانی خێله... بەخۆی ئیسلام بووە و بۆ ئیسلامەتی حەول دەدا!!

وەمیر ملی بۆ لای مەلای گوند و شێخ قطب الدین... درێژ دەکردو دەیگوت:

– وانییە... قوربان یاشێخ!

– وانییە... مامۆستا!

لە ئەنجامیش... دیتمان چۆن میر... ئەویش لەشکری کۆکردەوە و بەڵام ئەمجارە نەک بۆ عوسمانلی... بەشکەم بۆ ئەوەی وەپێش لەشکری ئینگلیس و قەلەڕەشکە بکەوێ و دەشتی هەریرو ڕەواندزو باڵەکاتی بخاتە ژێر فەرماندە و حوکمی ئەو بێگانانە!!

مام هەیدەر... وورده وورده قسەکانی هێمن دەبوونەوە تا لە دواییدا سەری هەندێک دانەواندو لەبەرخۆیەوە دووبارەی کردەوە:

– بەڵێ... ئێمە هەڵخەڵەتابووین... فرۆشرابووین... تازەش ڕۆیشت و لەدەستمان چوو... چ نەماوە

دەستی پێوە بگرین!.

ئینجا بە وەڕەسییێکەوە لێی کڕ بوو.

مەلا حەمید... لەپڕ لێی قیت بووەوە، وا دیاربوو بەوە قەڵس ببوو کە ئەوەندە باسی شێخ و مەلای گوند دەکرا، بەو هۆیەوە... بەمۆنی فرماندی:

– هەر خوا... هەر خوایە... هەیەو هەر هەیەو... هەر هەبووە و هەر دەمێنێ... هەر دەبێ... هەر ئەو هەیە و ئەویدی هەمووی بۆش و بەتاڵ و درۆیە!

وە بەپەلە سەڵەواتێکی هەڵداو... چۆن لەپڕ هاتە ناو قسە... ئەوهاش لەپڕ قەرەقۆپی لێ کردەوە!.

مام زانەویریش... وەکو هەر گوێشی لەپێداچوونەوەکەی مەلا حەمید نەبووبێ... قسەکەی لە مام هەیدەر وەرگرتەوە و گوتی:

– بەڵێ ئێمە... لەدەستمان چوو... بەڵام ئەو بەرەی پاش ئێمە دێ... دەبێ ئەو بەرەیە... وشیار بکرێنەوە... وەکو ئێمە هەڵنەخەڵەتێن!

وە ئاوڕێکی لە من دایەوەو گوتی:

– مەگەر... هیوایێک بەهی وەکو شێرکۆوە مابێ، مەگەر ئەمانە بتوانن ئەم کۆسپ و قۆرتانە تەخت بکەن و ئەم کەلێنانە پڕ بکەنەوە و ئەو برینانەی کەوتوونەتە لەشی میللەتی ئێمەی سادە و خواپەرست... سارێژ بکەن.

عەلە ئێختەش... وەکو قسەکەی مام زانەویری زۆر بەدڵ بووبێ... لەبنی زگییەوە هاوارێکی لێ هەڵستا:

– ئینشائەڵڵاهو ڕەحمان... بەحەول و قوەتی خودا... ئینشائەڵڵا!!

بەم ڕەنگە هەتا لە هەورازەکەی سپیلک سەردەکەوتین... گفت و گۆ گەرمتر دەبوو، لەناو گەرمەی گفت و گۆیەکەش... هەستمان بە چۆنیەتی خۆمان... خاوتر دەبووەوە... هەروەها هەستمان بە تێپەڕبوونی کات... کەمتر دەبووەوە، کە بەسەر هەورازەکەش کەوتین... پێش ئەوەی بۆ زەوییە ڕەقانیەکانی سەر چیاو دۆڵی نیشاوە شۆڕ ببینەوە... ئاوڕێکم لەدەشتە بەرینەکەی هەریر دایەوە... چاوم هەتا چیای سەفین بڕی دەکرد، کەپکی بێ خێر... لەگەڵ تەم و هەوری ئاسمانی ئەو هێوارە پایزە... تێکەڵ ببوو، ڕووم سووڕاندەوە لای باکوورو ترۆپکی شاخە بەرزە سەرکەشەکانی گۆڤەندو ئارارات کە وەک باوانی کەشتییێکی زۆر گەورەو زل... لەناو ئەو دەریا بێ دواییەدا هەڵیان دابوو... ڕەنگی زیویان دەدایەوە ڕۆژ... ئەو ڕۆژە زەردە پایزیەی لووتی لە ڕۆژئاوا چەقی بوو... و لەناو دەریاییێکی تەماوی بەرین بەهێمنی نقووم دەبوو.زێی بادینان... ڕێگاییێکی دوورو درێژی خوێنین بوو، تا چاوم بڕی دەکرد لێی کشابوو... و لەژێر هەناسەی ڕۆژئاوا دا... بریسکەییێکی سووری لاوازی دەکرد...

سوورایییەکەی لە ڕووی پانی ئاسمان دەدایەوەو دووبارەی ئەو دونیا بەرینە دەبووەوە!! دەتگوت ئەو رووبارە گەورەیە فرمێسک و خوێنی هەزاران ساڵەی گەلە زۆرلێکراوەکەی ئێمەیە و کۆبۆتەوە و لە ڕێگای دوور و سەختی ژیانمان کەرخ و ڕێڕەو دەکاتەوە و دەچێتە پێش بەرەو بەهارێکی تازە.

ڕۆژهەڵاتیش ... بە ئاستەم گەردێکی شینی لێ دەنیشت ... هەتا دەهات پەرەی دەسەندو بڵاو دەبووەوە ... پەیامی کۆتایی ئەو ڕۆژە و پێشەنگی شەوێکی نوێیان لەگەڵ بوو، کە گەیشتینە زارگەلیش ... ڕەزەوانەکان تازە چراکانیان پێ دەکردن، دارستانەکە ... لەگەڵ بای شەو دڵداریان دەکرد ... هەستی

دڵدارییەکەیان تێکەڵ بە جریوەی تەیری ناو هێلانەکان دەبوو، ڕووبارە گەورەکەی خەلیفان نەنووستبوو، بەڵام کەسانی کاروان بڕیاریان دا ئەو شەوە مێوانی ڕووبارەکە و دارستانەکەی ڕۆخ ڕێگا ... بن، بارگەکانیان لێ خستن، و بەو جۆرە ڕۆژی یەکەمی کاروانەکەمان لە تەمەنی ڕۆژگار ... پچڕاند.

* * *

21

هۆ ... خاڵۆی ڕێبوار

خاڵۆ ڕێگاکەم دوورە

مەنزڵ نادیارە و خاڵۆ

تۆیشوو زەروورە

هۆ ... خاڵۆی ڕێبوار

ڕێگا نازانم

بۆ گەرمیان ... دەڕۆم

خەڵکی کوێستانم

دەترسم بمرم ... خاڵۆ ... لە دوور وڵاتا

دڵ پڕ لە خۆزگە و هاوار ... ئۆف و ئاواتا

هۆ خاڵۆی ڕێبوار ... خاڵەی خوانەناس

بۆچ ڕوحمێ ناکەی ... بەمنی کەساس

کە بە دۆڵی نیشاوەدا تێ دەپەڕین ... پێش ئەوەی بگەینە مەنزڵگای شەومان ... مام زانەوێر ... حەسرەتی هەڵدەڕشتن گفت و گۆی ڕێگا دوور و هەوراز و نشێوەکە ... کارێکی زۆری تێ کردبوو، دەستی بردە بناگوێ و بە دەنگە گڕ و پڕ سۆزەکەی بەسەر بەیتە دێرینەکەدا چووەوە:

هۆ ... خاڵۆی ڕێبوار ... خاڵۆ

ڕێگام هەورازە

کەسی دور وڵات ... چاوەکەم

خاڵۆ ... دیل و بێ نازە

– هێشتا منداڵ بووم، هێوارەیێکی درەنگ بوو، باوکم لە ناوەندی ژوورەکەدا ... لە ڕۆخ ئاگردان؛ لەناو نوێنەکەی ڕاکشابوو، بە بازووی دەستی هەردوو چاو و بەشێکی ڕووی خۆی داپۆشیبوو ... وام بۆ دەهات نوستبێ ... یان پێی خۆش نەبێ ... چاوی هەڵێنێ، دایکم بادییە ئاوێکی پەلی لە پێینگانی باوکم دانابوو ... ئاوەکە هەڵمی لێ هەڵدەستا، دایکم چووە سەرینگانی باوکم ... خۆی بەسەردا چەماندەوە ... باوەشێکی تێ وەرهێنا ... هەندێک ڕەکێشی کرد ... بۆ سەرەوە هەڵی دەکێشا...

باوکم خۆی شل کردبوو ... وەکو هێزی لەبەر نەمابێ ... ئەوها خۆی دابووە دەست دایکم!!

دایکم ... سەری باوکمی خستە کۆشی خۆی و ئاوڕێکی بۆ لای پشتەوە دایەوە!.

دایکم بالیفێکی ڕەکێش کرد ... بالیفەکەی خستە بەرپشتی باوکم ... ئەوجا خۆی لەبن سەرو ملی باوکم کێشایەوە، سەرینەکانی ژێر سەری باوکمی یەکە یەکە دەرکێشان و لەسەر یێک کەڵەکەی کردن...

دایکم... لاشەی باوکمی ڕەکێش کرد.. کێشایەوە... کێشایەوە ... هەتا گەیاندیە بالیفەکان و پشتی باوکمی وێ کردن ... بەم جۆرە ... باوکم وەکو دانیشتبێ ... ئەوها ڕاست بوەوە، دایکم سینگ و گەردەنی بە جاجمەکە داپۆشینەوە ... ئەوجا هەڵستایە سەر پێیان و گێلانە سەیرێکی منی کرد ... چاوەکانی..

مــالق.. دەکــرانەوە.. چاوەکــانی تیّ بریم ... دەیەویست بزەییّکم بۆ بکا ... بەڵام بزەکــەی بۆ نەهات ... لیّوەکانی نە پشکووتن ... تەنیا خوزییّکی قووت دایەوە و سەری دانەواند، هاتە لای پیّینگانی باوکم ... لچکی جاجمەکەی لەسەر پیّیەکانی لادان ... جاجمەکەی هەڵدایەوە ... هەر هەڵی دەدایەوە ... هەتاکو ناوقەدی باوکم ... جاجمەکەی لەسەر لادا ... لاقەکانی لیّک دوورخستنەوە!!

باوکم ... هەتا ناوقەدی رووت بوو ... لوولاقی پیّیەکانی زەرد دەکران، دەم نادەم دەی ناڵاند... هەر دەیناڵاند... کەلە ناڵین دەوەستا ... نرکەی دەکرد ... هەر نرکە نرکی بوو، ناڵەو نرکەی نەدەوەستا!!..

چاوم برینە لوولاقی باوکم، لەگەڵ خۆمدا دەمگوت:

– بابە نەخۆشە ... بۆیێ ئەوها دەناڵیّنی و نرکە دەکا، لەشی زۆر دیّشیّ ... لەبەر ئەوە شەویش هەر دەناڵیّنیّ و دەنرکیّنیّ!!

خوشکە بچکۆڵەکەشم نازە ... دەیگوت:

– پوور بنەوش دەڵیّ ... بابۆ نەخۆشە ... لەشی ژان دەکا ... بۆیێ نرکە دەکاو دەناڵیّنیّ!.

دایکم ... ئاوەگەرمەکەی خستە ناو هەردوو لاقی باوکم، جاجمەکەی بەسەر لەشی رووتی باوکم و بەسەر جامە ئاوە گەرمەکەدا ... کیّشایەوە، ئاوەکە هەڵمی لیّ هەڵدەستا، دایکم دەستیّکی بۆ بن جاجمەکە برد ... دەستەکەی لەبن جاجمەکە دەجوولایەوە!!

باوکم ... دەیناڵاند ... دەنگی خاو دەبووەوە ... هەتا لەپڕ خۆی لیّک کیّشایەوە و هەناسەییّکی دریّژی هەڵکیّشا ... لەگەڵ هەناسە دریّژەکە ... نرکەی وەستا!

پوورە بنەوش دەڵیّ:–

– بابۆ نەخۆشە ... لەشی بەژانە!

بەبیّ ویستی خۆم ... فرمیّسک لە چاوەکانم هەڵقوڵین و بەسەر روومەتمەوە ریّچکەیان بەست و دەرژانە ناو کۆشمەوە، فرمیّسکەکانم لەناو کۆشمەوە تکەیان دەکرد!.. دایکم ... سەریّکی لیّ هەڵبڕیمەوە، چاوەکانی مالق ببوون ... ڕەنگی هەڵبزرکابوو... چاوەکانی... سوور هەڵگەڕابوون!... رووی تیّکردم ... بە روومدا گەشایەوە، بە دەنگیّکی نووساو پیّی گوتم:

– مەگریێ ... کوڕەکەم مەگریێ!

وە لیّی پرسیم:

– ئەوە بۆ بابۆ دەگرییی ... ها ؟

– بابۆ ... چاکە ... چاک دەبیّتەوە!

– ڕۆڵەم ... نابینی بابۆ دانیشتووە ؟

– کوڕم ... بابۆ چاک دەبیّتەوە ... مەگری ... مەگری ... جەرگە مەگری ...!

چاویّکی لە باوکم کرد ... چاوەکانی فرمیّسکیان لیّ هەڵدەوەرین! باوکم ... بیّ دەنگ بوو ... پشتی دابووە سەرینەکان ... لەگەڵ ... قسەکانی دایکم چاوی ... لیّک کردنەوە ... بە تیلەی چاو ڕوانییە من ... بزەییّکی نەخۆشانەی بۆ کردم ... چاوی لەسەر ییّک دانانەوە!.

دایکم ... چاوی بۆ رووی من گــوازتنەوە ... دیســان بە ڕووم گــەشــایەوە ... بە دەنگیّکی گــرینۆکی نووساو پیّی گوتم:

– رۆڵە شێرکۆ ... دوعایان بکە!
– برۆ سەربانەکە ... سەر بۆ ئاسمان بەرزبکەوە ... دوعایان بکە ... لە خودا بپارێوە بڵێ:–
خودایە بابۆ چاک بکەیەوە ... بابۆ چاک بکەوە ... خودایە بابۆ چاک ببێتەوە!

باوکم ... هەندێک جووڵایەوە ... لە نرکە نرک وەستا ... سەری لەسەر بالیفەکە سووڕاندە لای من ... هەناسەیێکی درێژی دیکەی خواردەوە چاوی دەگێڕان، چاوەکانی بابۆ لەجاران بچووکتر بوون، دەستێکی بۆمن درێژکرد ... خۆم پتر لێ نزیک کردەوە ... دەستی وەسەریدا هێنام ... دەستەکەی گوازتەوە سەر ڕووم ... بە ئاستەم ڕوومەتی گوشیم... دەستەکەی گوازتەوە سەرسینگم... سەر زگم!... بە ئاستەم پەنجەکانی جووڵاندنەوە ... ختووکەی دەدام ... هەتا لە دواییدا زەندی دەستی گرتم ... منیش خۆم بۆ شل کرد ... پتر خۆم بۆ شل دەکرد بەبێ دەستی خۆم ... پتر خۆم پێوە دەنووساند، باوکم ... کێشامیە لای خۆی ... زەندی دەستی بەردام ... دەستەکەی لە ناوقەدی وەرێنام ... بەتوندی بەخۆیەوە قرساندمی ... قرساندمی!!

– بابۆ ... منی زۆر خۆش دەوێ ... ئەو زۆر زۆر منی خۆش دەوێ، کە بەخۆیەوە دەی قرساندم هەستم بە گەرمایێکی خۆش دەکرد ... کە لە لەشی ئەوەوە تێکەڵ بەلەشی من دەبوو، دڵم هەڵدەپەڕی ... هێمنایی باڵی بەسەردا ... دەکێشام:

– نازانم بۆچ هەندێک جار ... ئەمن ڕکم لێ دەبێتەوە!
– کە ناهێڵێ بچمە ناو منداڵان ...!
– کە ناهێڵێ لەگەڵ گوڵێی هاوڕێم بچمە ناو ڕەزان!
– کە ڕێگام نادا بچمە کۆڵان ... لەگەڵ منداڵانی گەڕەک بەسەر گردو شاخەکانی گوند ... هەڵبگەڕێم ... لێم توورە دەبێ ... پێم دەڵێ ... لە کۆڵان خوو و ڕەوشتت تێک دەچێ ... لەسەر گردەکان دەکەوی و ئازارت پێ دەگا!!

منیش ئەو کاتە ڕکم لێی دەبێتەوە!
کەبەتووڕەیی ... بە زۆری دەم نێرێتە مزگەوت ... هەتا وەنوێژی جەماعەت ڕابگەم!
– کە ئەوهام لەگەڵ دەکا ... ڕکم لێی دەبێتەوە، هەندێک جار لەناو دڵی خۆمدا دوعاو تووکی لێ دەکەم ... دەڵێم یاخوا لە کۆڵم بێتەوە!!

دایکم دەڵێ:
– بابۆ ... ئەتۆی بەقەدەر چاوەکانی خۆی و ... پتریش ئەتۆی خۆش دەوێ!
پوور بنەوشیش ... ئەویش وەها دەڵێ!
دایک و باوکی گوڵێی هاوڕێشم ... هەروەها دەڵێن!

باوکم ... هەر بەخۆیەوە دەی قرساندم؛ کێشامیە سەر سنگی خۆی ... سەری لە سینگی من نقووم کرد ... سەرو ڕووی لە سینگمدا دەگەوزاند، سەری گوازتەوە لای گەردەنم ... چەناگەم... دەمم ... ڕوومەتی ماچ کردم ... چەند جارێکی دیش ڕوومەتی ماچ کردمەوە ... گەردەنی بۆن دەکردم ... بناگوێی دەلێستمەوە ... پەنجەکانی دەستی لەناو پرچمدا دەگێڕان، زوو... زوو ... هەناسەی هەڵدەکێشان و لەپاشان لەسەر سینگی خۆیەوە هێنامیە خوار و لە تەنیشت خۆی دانامەوە ... دیسان بە ڕوومدا بزەیێکی کردو گەشایەوە بە دەنگێکی لاواز بەدایکمی گوت:

– نوقڵ بۆ شێرکۆ بێنە ... دەی نوقڵی بۆ بێنە!.

– من ... بابۆم خۆش دەوێ!

– یارەبی خودایە باوکم چاک بکەیەوە ... باوکم چاک بێتەوە، ئیدی چیدی ڕکم لێی نابێتەوە ... چیدی بە دزی دوعا ناکەم لەکۆڵم بێتەوە!

– خودایە ... نامەوێ باوکم بمرێ ... بابۆم خۆش دەوێ ... دەمەوێ هەر لە کۆشی خۆم دابنێ ... دەمەوێ بەخۆیەوە بمنووسێنێ!

– خوایە ... باوکم چاک بکەیەوە!

چاوەکانم ... پڕی فرمێسک بوون ... حەزم دەکرد بە دەنگ بگریم ... حەزم دەکرد... هاوار بکەم، خۆم بە گوڕ هەڵدایەوە سەر سینگی باوکم ... دەستم کردنە ملی ... لەناو گریاندا بانگم کرد:

– بابۆ هەڵستە ... بابۆ چاک ببەوە ... بابۆ تۆم زۆر زۆر خۆش دەوێ!!

باوکم ... باوەشی تێ وەرینام ... پتر بەخۆیەوە قرساندمی!.

دایکم ... دوو شەکرۆکەی.. و سەری دانەواندو چووە دەرەوە!

– جاران ... باوکم پێش نەخۆش کەوتنی ... لەگەڵ خۆیدا دەیبردمە ناو بازاڕ، دەستی دەخستمە ناو دەستی خۆی ... لەگەڵ خۆی دەیبردمە دوکانی مەولوود ... هەردوو گیرفانمی تژی نوقڵ دەکردم، کە دەگەڕاینەوە دەستێکی بەسەری دا دەهێنام و پێی دەگوتم:

– کە چوویتەوە ماڵ، بەشی خوشکت بدە!

وەهەندێک بۆم کۆم دەبوەوە و دەیگوت:

– باشە ... کوڕم باشە ... وەبەشی دایەشی لێ بدە ... ئێ کوڕی خۆم!!

وەدەستێکی دیکەی وەسەری ڕا دەهێنامەوە و بە پەنجەکانی قژی سەری دەجوولاندمەوە.

– باوکم ... چاوەکانی لەسەریێک دانانەوە ... دیسان پتر بە خۆیەوە نووساندمی ... چاوی لەسەریێک دانان ... بە دەنگە لاوازەکەی ... لەسەرخۆ دەستی بە گوتن کرد:

هۆ خاڵۆی ڕێبوار ... خاڵۆ

ڕێگا ... نازانم

بۆ گەرمیان دەڕۆم ... خەڵکی کوێستانم

کوێستانان خاڵ خاڵ ... بەفری ناچێتۆ

گیانم تۆراوە ... هەی هاوار

چیبکەم ... ئاشتی نابێتۆ

باوکم ئاهێکی درێژی هەڵکێشایەوە ... دەستەکەی لە ناوقەدم شل کرد ... هێواش هێواش دەستەکەی دەکێشایەوە و بۆ لای چاوەکانی بەرز دەکردەوە؛ تا هەردوو چاوی خۆی پێ داپۆشێ و دەیناڵاند و دەیگوت:

فەلەک بڕوخێ چەرخی دەورانت

نەمێنێ تاج و تەخت و ئەیوانت

بوەستێ ڕۆژ و ساڵت لە دەوران

وەک ئێمەت ... ئاوا

بەم ڕۆژە ... گەیاند

هۆ ... خاڵۆی ڕێبوار ... ڕێگاکەم دوورە

ناگەڕێمەوە ... نا ... ڕۆڵە بمبوورە

– دایکم دەیگوت: کەلەودیو دەربەدەر کراین ... کە گوند و هەوار و کێڵگەکانمان ... وێران و خاپوور کران ... کە مێگەل و وەڵسات و گاڕانمان بەتاڵان چوون و بەشی زۆری خەڵکی وڵات یان لە ئەنجامی شەڕ و بەربەرەکـانی ژیان ... یان لە برسـانا لە ناوچوون ... ئەوانەی کـە مـابووین ... دەربەدەر بووین، پەراگەندەکان ... یەکترمان دەگرتەوە ... بەبێ ڕاو تەگبیر یەکترمان دەگرتەوە و... ڕوومان کردە پانایی ئەم دونیایە ... بەرەو ئەو گەرمیانە کەوتینە ڕوو!!

دایکم سەرێکی دەهەژاندەوە ... ماوەییێک سەری لەبەرخۆی دەنا!. دادەما ... تا داویی دەهاتەوە قسە و دەیگوت:

– کە لەشکری عرووس ... جەندرمە و عەسکەری عوسمانلی ... دەهاتنە گوندەکەمان ... بە هەردوو لەشکر ... هەردووک لا ... تاڵانیان دەکردین ... بە هەردوولا دەیانکوشتین، ئەوەی نان بوایە ... زاد بوایە و بۆ خواردن بشیابا ... بە تاڵانیان دەبرد و لە برساندا ئێمەیان دەتوولاندەوە، خەڵکێکی زۆری گوندەکە ... بەتایبەتی ئەوەی لاو بوایە و وەبەرچاویان بکەوتبا ... یەکسەر گوللەبارانیان دەکرد ... یان بە سونگی زگیان هەڵدەدڕی، عوسمانلییەکان گەرووی کەرەی ئامۆزایان بە نووکە سونگی هەڵزڕاند، ئەو ستەمکارانە کە ئەو تاوانەیان دەکرد ... دەیانگوت:

– ئەم کوڕە جاسووسە ... جاسووسی ڕووسە!

وە دەیانگوت:

– بە فێڵ ... بەقەستی خۆی کەڕ و لاڵ کردووە:

لە دوایییشدا کەرەیان شەهید کرد، زۆر کەسیش ڕووی کردە چیاو بوو بە چەتە و غەزاچی ... لە پەناوە زەبریان لە دوژمن دەدا.

دایکم ... کە باسی کەرەی شەهیدی دەگێڕایەوە ... سەری دەهەژاند و لە دەروونێکی بریندار و کولەوە دەدوا:

– کەرە ... داخم بۆ کەرە، چ لاوێکی شەنگ و شووش و لێوەشاوە بوو ... سوور و سپی ... چاوشین ... سنگ ... دوو بست پان، لە گوندەکەی ئێمە لاوێکی وەها شۆخ نەبوو ... بەڵام حەیف ... سەد حەیف ... هەر لە منداڵییەوە لەرزوتای گرت و بۆ ماوەییێکی درێژ کەوتە ناو نوێن و ... کە هەڵستایەوە بێ سەرو زمان ... بۆ یەکجاری کەڕولاڵ بوو!!

دایکم لەبەر خۆیەوە دەیگوت:–

– عوسمانلییە خوانەناسەکان ... هەر لەبەر لاوچاکی و ڕەنگ و ڕووی کەرە ... شکی جاسووسیان لێ کردو گوێیان لە ڕاستی کەرە و خەڵکی گوند کەڕ کرد و بەو دەردەیان برد!!

– لەشکری قەیسەری ڕووسیش ... ئەوەی لەبەر عوسمانلییە کافرەکان دەمایەوە ... ئەوەی لە دەست ئەمانە ساغ دەردەچوو ... ڕووسەکانیش ئەمانەی دەگرت و دەی کوشتن ... بە بەهانەی ئەوەی کە:

– ئێوە لەگەڵ عوسمانلین و شەڕی عرووسان دەکەن!!

دایکم دەیگوت:

– ئیتر گوندەکەی ئێمەو هەموو گوندەکانی لاجان و هەموو ولآت لە نێوان ئەو دوو دوژمنە ... لە ژێر زەبرو زەنگی عوسمانلی و عرووس ... وەکو گەنمی نێو دوو بەرداشی لێهات!

– عـەسکەری ڕووس ... کـەمـتـر دەهاتنە ناو گـوند ... دەترسـان خـەلکەکـە لـە پەناوە دەسـتـیـان لێ بوەشێنن ... خۆیان لە پەلاماردانی چەتەو غەزاچییەکان دەپاراست ...

بەلآم کـە جـەندرمـەی عـوسـمـانلی هێـرشـیـان دەهێنا ... بەناو گـوند وەردەبوون ... وەک گـورگـەهار ... بەردەبوونـە گـیـانی مـوسـلـمـانـان وڕاوو ڕووت، پەلامـاری کـیـژۆلەی منداڵی تازە پشـکوتووی دە دوازدە سـالەیان دەدا ... کـە لەبرسـانـا لەناو کـۆلآنەکـان ... لەسـەر ڕوو ... لەسـەر پشـت و تەنیـشـت کـەوتبـوون و دەقنانەوە، دەیان ڕفـاندن ... بە ئاشکرا پێـیـانەوە دەنیـشـتن، جـارێکیـان بە چاوی خـۆم دیم کـۆمـەلێک عەسکەری تورک ... وەک چۆن ورچ پەلاماری بەرخ دەدا و دەی ڕفێنێ ... ئەوها هەر یەکەیان کیژۆلەیەکی بچکۆلەی بەسـەر ملیـەوە دادابوو ... بۆ ناو چەمـەکـە ڕایان دەفـڕاندن ... لە ئـەنجـام ئەو بێ دین و بێ ئابڕووانە ئەو کـیـژۆلآنەیان بە لـەشی خـۆێناوییـەوە ... لەناو چەمـەکـەدا بـەرەلآ دەکـردن و هالآویـان بۆ گوندێکی دیکە دەبرد ... !

– عرووسەکـان ... منداڵیان دەگەڵ خۆیان دەبردن، گەلێک لە منداڵەکانی گوندو ناوچەکە ... لەبەر بێ دایک و بـاوکی ... لەبرسـان ... لە دەوروبەری ئۆردوگـاکـانی لەشکری ڕووس کـەوتبـوون، لەشکرەکـە ... پاشـماوەی خـواردەمەنی خـۆیان ... کـۆنە جلک و بەرگـیـان بـۆ فـڕێ دەدان، ئەو منداڵە دەربەدەرانە ... دوا بەدوای لەشکرەکە بەرەو ژوور دەکشـان، کـۆمـەڵێکی زۆر لـەو منداڵآنە لەگـەڵ لەشکری ڕووس ... چوونە ولآتی عرووس و هەتا ئێستاش کەس سۆراخیان نازانێ!!!

دایکم ... دونیای لێ وێک دەهاتەوە و فرمێسک لە چاوەکانی دەڕژان کە دەیگێڕایەوە و دەیگوت:

–ئەوانەی بە زیندوویی مـانەوە و لە دەست مردن و نەخۆشی نەتولابوونەوە ... ژن و پیـاو ... منداڵ و پیـر ... لەهەمـوو دێهـاتـەکـانی ناوچە کـەوتنە دەشت و دەر ... ملیـان بە چیـایەکـانەوە نـا ... بەدوای ژیان سەریان هەڵگرت، ئەوانەی توانای ڕۆیشتنیـان مابوو و گوردێکیان تێ مابوو ... بەکۆمـەڵ بەرەو گەرمیان ڕێچکەیان بەست، وەک کـاروانێکی شلۆقی درێژی بێ دوایی و بێ سـەرو بـن ... ڕێگای گـەرمـیـانمان دەپێچایەوە، و شێتانە هاوارمان دەکرد بەدەم هەنگاوی لاواز و نارێکەوە ... بانگمان دەکرد:

هۆ ... خالۆی ڕێبوار ... خالۆ

ڕێگا نازانم

بۆ ... گەرمیان دەڕۆم ؛ خالۆ

خەلکی کوێستانم

حەشاماتێکی زۆری خەلکی لاجان و مەرگەوەڕ لەو ڕێگایەدا کەوتبوونە ڕێ، هەزاران ژن و پیـاوی گەندەڵ ... پیرو پەک کـەوتە ... شەل و سەقەت ملیـان بەڕێگاوە نابوو ... هەندێکیـان بە گۆچان دەڕۆیشتن ... هەندێک بە دار شەقەو هەندێک لاکەیان دەهات و بەزۆری خۆیان ڕەکێش کرد، هەندێکیـان منداڵیـان بەباوەشەوە بوو ... یان منداڵیان لە پشت و سەرشان قایم کردبوو ... دایکەکان بەسەر ساواکانیان دا کووڕ ببوونەوە ... هەندێکیان لە ژێر باری پڕوپڕێچکە ... داهاتبوون و کۆم ببوونەوە، بەدرێژایی ڕێگا ... گەلێک پیرو پەک کـەوتە و منداڵت دەهاتنە بەرچاو ... لە ڕۆخ ڕێگاکە ... کەوتبوون و خۆیان وێک هێنابووەوە ... سەریان لە ناو هەردوو ئەژنۆی ڕووتیان بزر کردبوو ... هێزی ئەوەیان نەمابوو لـەو ماوەیە پتر ڕێگا ببڕن، هەندێکیـان چوار پەلیـان لێ هاویشـتبـوو ... لەشیـان لە جـووڵە کـەوتبـوو ... تەنیـا چاویان دەجوولایەوە و

دەمیان لێک دەدا ... وەکو بیانەوێ شتێک بڵێن ... بەڵام نەکەس گوێ ی لێ دەبوون و نەکەسیش ئاوڕی لێ دەدانەوە!.

لاشـەی چەند دایکێکم دەدیت لەو ڕێگا دوورو پڕ کـۆسپ و هەورازە ... وشک هەڵگەڕابوون ... ساواکانیان بە سنگیانەوە قرساند بوو ... بە مردوویش دەستیان لە کۆرپەکانیان بەرنەدەدا!. حەشاماتەکەی تریش کە هێشتا دەجوولانەوەو وەک کاروانێکی بێ دوایی مێروولە ڕێگایان هەڵدەلووشی ... غەڵبەو هاوار و ناڵەو هەراییەکی زۆریان لێ هەڵدەستا، هەموو بانگیان دەکرد ... بانگیان دەگەیشتە هەورەکان ... بانگیان دەکرد:

فەلەک وەرگەڕێ چەرخی دەورانت
بڕوخێ ... تەخت و ... تاج و ئەیوانت
هۆ خاڵۆ ... خاڵۆ
ڕێگام هەورازە
بارم بێ نازە
ژینم ناسازە
دەست لەباری خۆم هەڵناگرم تازە
هۆ ... خاڵۆی ڕێبوار
دایکم دەیگوت:

– من و بابۆ و فاتمی خوشکت ... لەو ڕێگا هەورازو سەختە سەرکەوتین ڕێگامان بڕی و لەو مردنە ڕزگاربووین، بەرەبەیانێک لەگەڵ ڕۆژی ئەو ڕۆژە ... چاومان لەگوندی زینوێی شێخی هەڵێنا، لەوێشەوە گیر نەبووین ... هەر لەگەڵ ئاوابوونی ڕۆژی ئەو ڕۆژە ... بەرەو گەرمیان ئاوابووین و تا دەشتی هەولێر ... خۆمان نەگرتەوە!.

– لەپڕ ... مامۆستا مەلا سەعید ... لە ژوورەکەمان پەیدا بوو، چوو لە سەرینگانی باوکی نەخۆشم ... لێی هەڵتڕووشکا، سەری بەسەر سینگی دا کەچ کرد ... مرتەییێکی کرد ... وورده وورده دەنگی بەرز بووەوە:

– یاسین وەلقورئانول حەکیم........!

مەلا سەعید ... قورئانی بەسەر باوکمدا دەخوێند ... چەند مانگێک بوو... زۆربەی ڕۆژانی.. نەخۆشیەکەی باوکم.. ئەم قورئانی بەسەر باوکم دا دەخوێند... وە دەیفەرموو:

– قورعان دەرمانی هەموو دەردانە ...

من هەتا ئیمڕۆکەش... هەموو سوورەتی... یاسین... و هەروا سوورەتی ئەلرەحمانم.. وەک ئاو لەبەره!..

– الرحمن... علم القرآن... خلق الانسان... علمه البیان.

باوکم ... لەناو جێگاکەی ڕاکشابووەوە ؛ خەوێکی قووڵی لێ کەوتبوو، گوێی لە قورعانەکەی مەلا سەعید نەبوو، جاران ... کە گوێی لە دەنگی قورعان دەبوو ... چاوی دەکردنەوە ... هوشیارو گەش دەبووەوە سەری لەسەر بالیفەکە ... بەلای ڕاست و بەلای چەپی خۆی دەجوولاندەوە، چاوی یەکە یەکە لە ڕووی من

و دایکم و خوشکە بچکۆڵەکەم ... دەگیڕان، هەناسەی هێمن تر دەبوو ... بەڵام ئەمجارە هەر چەندە مەلا سەعید بە دەنگێکی بەرزیش قورعانەکەی دەخوێند ... کەچی ئەو تەنانەت چاوەکانیشی هەڵنەهێنان ... جوولەییێکی نەکرد ... دەمی بەش کردبوەوە ... دەنگی هەناسەی دەهات ... کەوتبووە خەوێکی قووڵ!.

– باوکم ... دەنگی خۆش بوو ... کە خاڵۆی ڕێبواری دەگوت ... کە بەیتی شێخ فەرخی دەگوتەوە ... کە قورئانی دەخوێند ... خۆشییێک دەرژایە گیانم ... دڵنیا و هێمن دەبوومەوە، منیش خاڵۆی ڕێبوارم لەبەرکردبوو، جار جارە لە ڕێگای مزگەوت ... لەبەر خۆمدا بە منگە منگ دەمگوتەوە، کە لەگەڵ ئایشەگوڵی هاوڕێم ... گەمەمان دەکرد ... بەسەر گردەکان هەڵدەگەڕاین ... یان بەهاران کە دەچووینە ناو ڕەزان ... بۆ ئایشەگوڵ دەم گوتەوە:

هۆ ... خاڵۆی ڕێبوار

خاڵۆ ... ڕێگام هەورازە

ئایشەگوڵی هاوڕێ بچکۆڵەکەشم ... فێری گۆرانییەکە ببوو ... ئەویش لەگەڵی دەگوتمەوە، کە دەگەڕاینەوە ماڵ قۆڵمان لە قۆڵی یەکتری هەڵدەکێشا ... بەدەم ڕاکردن و هەڵبەز هەڵبەزەوە پێکەوە گۆرانییەکەمان دەگوتەوە:

کوێستانان خاڵ خاڵ

بەفری ناچێتۆ

گوڵێ تۆراوە ... هەی هاوار

ئاشتی نابێتۆ

– هەر ئەو ڕۆژە ... پوورە زەخێ و دایکی سەبری لەگەڵ هەندێک پرو پیرێژن و ژنەکانی گەڕەک هاتنە ماڵمان، لە تەنیشت دایکم... بە خەمگینی.. لە تەنیشتیەوە بەکزی دانیشتن!..

باوکم ... ئاگای لە دەرەوەی بڕا بوو، دەستێکی منی توند گرتبوە ناو دەستی خۆی؛ ژنەکان.. لە پێ نینگانی باوکم.. لە ڕۆخ دایکم هەڵترووشکان!..

مەلا سەعید قورئانی دەخوێند:

– یاسین ... وەلقورئانول حەکیم ......

ژنەکان دەستیان بە فنکەفنک کرد!..

مەلا سەعید پتر دەنگی بەرزکردەوە:

– ئیننەکە لەمینەل مورسەلین... عەلا سیراتین موستەقیم...

دەنگی قورعانەکە ... بەسەر فنکەفنکی دایکم و ژنەکان دا زاڵ بوو!!

هێوارەییێکی درەنگ بوو ... ڕۆژ ئاوا ببوو، بۆرایی شەو وورده وورده دەکشایە سەر گوند، ژوورەکەمان دەهات تاریک ببێ، دایکم ... لە جێگایەکەی هەڵستا ... قەندیلە نەوتەکەی داگیرساند، لە دەرگاوە دەنگی مەلای مزگەوت هاتە ژوورەکە ... مەلا بانگی شێوانی دەدا:

– ئەڵڵاهو ئەکبەر ... ئەڵڵاهو ئەکبەر...!

مەلا سعید لە قورعان خوێندن وەستا.

ژنەکان کڕ بوون ... فنکەیان بڕا، دەستیان بە پستە پست کرد! مەلا سەعید دەستەکانی بەرەو ئاسمان

پان کردنەوە ... دەمی دەجوولاندەوە؛ بە دەنگێکی نزم ویردو دوعای دەخوێند ... لە پاشان قورئانەکەی بە هەردوو دەست بەرەو ئاسمان بەرزکردەوە ... دوعای بۆ باوکی نەخۆشم دەکرد ... لە خودا دەپاڕایەوە:

– یارەبی خودایە ... ڕوحمی خۆتی پێ بکەی ... بۆ خاتری ئەم قورئانە پیرۆزە و ئەم بانگی موحەممەدە ... شیفای بۆ بنێری!!

بانگی مەلای مزگەوت ... بە ئاشکراتر دەهاتە ژوورەوە:

– حەیی ... عەلەل سەلات!

دایکم و ژنەکان ... لەدوای مەلا سعید دەیانگێڕایەوە:

– ئامین ... ئامین خودایە ... ڕوحمی خۆتی پێ بکەی ... شیفای بۆ بنێری!!

مەلا سعید ... ئاهێکی درێژی خواردەوە ... بەوەڕەسی لەسەرەخۆ گوتی:

– بانگی شێوانە ... دەچمە مزگەوت ... فەرزەکە دەکەم و زووبەزوو دەگەڕێمەوە ...!

مەلا سەعید.. قورعانەکەی خستە ژێر سەرینی باوکم و ... چووە دەرەوە.

لەگەڵ فنکەی دایکم و ژنەکان ... ئاو زایە چاوەکانم، دەستم لەناو دەستی باوکم دەرهێنا ... بە قوونەخشکێ خۆم کێشایە دواوە ... هەڵستامە سەر پێیان ... لە دەرگای ژوورەکە خۆم هاویشتە دەرەوە... چووم لەسەر پێش بانەکەی بەرماڵمان خۆم گرتەوە ... هەستم ڕاگرت ... دونیا کش و مات بوو، چەمە فراوانەکەی شەقلاوە... وەک شەوێکی بەرینی بێ دوایی ... ڕەش دەکرا!.. چاوەکانم بەدەورەم دا گێڕان.. چ ترووسکاییێکم بەدی نەکرد! چاوم پڕ ببوون لە فرمێسک ... سەرم بەرەو ژوور بۆ ئاسمان هەڵبڕی، شەوقی ئەستێرە سیسەکان لەناو فرمێسکەکانی چاومدا ... گەشتر دەبوو ... لە مێشکمدا پڕووشکیان دەدایەوە، چاوم بەناو هەموو ئەستێرەکانی ئاسمان دا ... گێڕان، زۆر لەو ئەستێرانەم دەناسینەوە ... هۆگری هەندێکیان ببووم، حەوت براله... ڕێی کاکێشان، داپیرە بنەوش... باسی ئەو ئەستێرانەی بۆ دەکردین، من و ئایشەگوڵ ... و منداڵەکانی گەڕەک... ئەوانەمان دەناسینەوەو... هۆگریان ببووین!.

– مامۆستا... مەلا سەعید بە دایکی منی دەگوت:

– هەموو بەندەیێکی خودا... ئەستێرەیەکی لە ئاسماندا هەیە!!

پتر چاوم لە ناوەندی ئاسمان چەقاندن، ئاسمان... زۆر چڕ بوو... زۆر پڕ بوو لە ئەستێرە، هەزاران هەزار ئەستێرەم دەهاتنە بەرچاو، نەمدەتوانی ئەو هەموو ئەستێرانە بژمێرم! ئەستێرەکان هەندێکیان لە هەندێکیان ڕۆشنتر بوون، زۆربەیان سیس و پووت و هەندێکیشیان گەش و بریقەیێکیان دەدا... هەندێکیان وەکو چاو دەجوولانەوە و زوو زوو هەڵدەبوون و دەکوژانەوە و هەڵدەبوونەوە! دایکیشم دەیگوت:

– ئەو ئەستێرە سیس و پووتانە هی بەندەی بێ ئیمان و بڕواین!!

هەندێک جاریش بە ترسێکەوە لەسەرەخۆ دەیگوت:

– وەڵلاهی دەبێ ئەو ئەستێرە پووت و سیسانە هی بەندەی برسی و لاواز و پووت و پەژارە و نەخۆش بن، ئەوانەی بە شەوق و گەشیشن... هی بەندەی تێر و تەسەل و هەبوون!

ئەستێرەیێک لە هیکرا وەک برووسکە بەرەو زەوی هات... وەک تیرێکی ئاگرین ڕووەو ڕەشایی چەمەکە دەکشا ... هەر دەکشا تا دەرژایە دەریا بێ دواییەکە و لەناو ڕەشایی باخچەکاندا توایەوە!.

دایکم دەیگوت:

– ئەو بەندەیەی ... ڕۆژەکانی لە ژیاندا تەواوبێ ... ئەستێرەکەی دەڕژێ!.

کە ئەستێرە ئاگرینەکە ڕژایە ناو چەمەکە و لەناو ئەو دونیا ڕەش و فراوانە توایەوە ... باوکم هاتەوە بەرچاو، باوکی نەخۆشم کە لەسەر نوێنەکەی ڕاکشابوو ... کەوتبووە خەوێکی گرانی قووڵ، بە پەلە جوولامەوە، پەشێویەک لەناو مێشکمدا پەیدا بوو، ڕام کردەوە ژوورەوە، دایکم لە ڕۆخ ئاگردانەکە بەرماڵی ڕایەخستبوو ... نوێژی دابەستبوو، نوێژی دەکرد. ژنەکان کەسێکیان لەوێ نەمابوون، هەتا دەهات پەشێویەکەی مێشک و دەروونم پتر دەبوو، چوومە نزیک دایکمەوە ... پڕم دایە لچکی چارۆگەکەی ... زۆرتر لێی نزیک دەبوومەوە ... خۆم بە لچکی چارۆگەکەیەوە دەقرساند ... خۆم لە دایکم هەڵسووت... دڵم فێنک بووەوە ... هێمناییێک باڵی بەسەردا دەکێشام، لەگەڵ ئەو هێمناییبە وەئاگا هاتمەوە ... هەستم بە چۆنیەتی ئەو کاتەم کردەوە. بە پەشۆکاوی چاوم لە کەسانی کاروانەکە هەڵبڕین ... یەکە یەکە لە ڕوویانەوە ڕادەمام، دایکم لە تەنیشتمەوە دەڕۆیی، بەبێ دەستی خۆم چارۆگەکەم گرت ... نازانم بۆچی چارۆگەکەم لەخۆم دەخشاند ... پتر دەچوومە نزیکیەوە ... کە دایکم هەستی بەو کردەوەیەی من کرد ... ڕووی تێکردمەوە ... بزەییێکی بۆ کردم ... بە ڕووم گەشایەوە ... هەناسەییێکی درێژی خواردەوە، نەمدەزانی چۆن تەفسیری ئەو کردەوەیە و ئەو چۆنیەتیەی خۆم و دایکم بکەم، گێلانە چاوم بڕینە لووتکە بەرزەکان و گێڕامەوە لای کاروانەکە، مام زانەوێر ... گۆرانیەکەی تەواو کردبوو ... خەڵکەکەش شەکەت و ماندوو دەهاتنە بەرچاوم، گەرمی گفت و گۆیەکەیان ... ساردببووەوە، مەلا حەمید بەرماڵەکەی بەسەر سەرو ملی خۆی دا کێشابوو ... لەگەڵ هەنگاونانی کەرەکەی.. ئەویش سەری دەهەژایەوە!.. پوور ئەستی و پوور زولێخاو عەلەو مام هەیدەرو ئەوانی تریش ... بێ دەنگ ڕێگاکەیان هەڵدەکردەوە. کاروانەکە لە دۆڵی نیشاوەوە بەرەو زارگەلی دەچووە پێش، ئێوارەییێکی درەنگ بوو ... لە جێگاییێک لە ناوەندی دۆڵەکە لەم بەرو لەوبەری ڕێگا دوو کەڵەکە بەرد قووچ کرابوونەوە، مام زانەوێر بە دەنگ گوتی:

– ئەم قووچکانە ... قووچکەی سمایل بەگن!

مام زانەوێر هەندێک داما و تا بە کزییێکەوە گوتی:

– لەم شوێنە، سمایل بەگی ڕەواندزی کوژرا!

مام زانەوێر ... وەکو مام هەیدەر دەیگوت ... پیاوێکی ووریا و دونیای زۆر دیبوو، لەسەفەربەر بەشداری شەڕەکەی نێوان ڕووس و عوسمانلیشی کردبوو، لە قۆڵی قەوقاس ؛ لەشکری قەیسەر بە یەخسیریان گرتبوو ... هەتا گرانیەکەش بەسەرچوو ... چەندساڵێکیش بەسەر کۆتایی شەڕ تێپەڕی ... ئەو هەر لە عرووسیات مابووەوە، زمانی ڕووسی فێر ببوو و قسەی پێ دەکرد.

مام زانەوێر ... کەباسی ئەو سەردەمەی دەگێڕایەوە ... دەیگوت:

– ڕەشبگیر بوو جەندرمەی تورک بەگوندو هەوارەکان دا دەگەڕان، خەڵکیان تاڵان دەکرد، لە دواییشدا ئەوی نێر بوو؛ هەتا مێرمنداڵیشیان قۆڵ بەست دەکردن و لوولیان دەدان ... بۆ بەرەکانی شەڕ ڕاپێچیان دەکردن، ئەمن لەگەڵ خەڵکێکی زۆری ناوچە بەرەو شام دراینە پێش سونگی، نەبەرگمان هەبوو ... نەخۆراک، جەندرمەکان ئێمەشیان وەکو خۆیان فێری ڕاوڕووت کرد، ئەو گوندانەی بەناویاندا ڕادەبووردین ... تاڵانمان دەکرد ... نان و خۆراک و پۆشاکمان لێ زەوت دەکردن!!

مام زانەوێر ... لەگەڵ پێکەنینێکی تاڵەوە دەیگوت:

– کە لەناو شامدا تێدەپەڕین ... عبدالعزیزی برادەرم ... چاوی بە نێرە قەلەموونێک کەوت کە لەبەر دەرگای خانوێک خۆی فش کردبووەوە و زەنگوڵەی گەردنی بستێک شۆڕکردبوونەوە ... لەبەر تیشکی ڕۆژ

... سورایی خوێنی دەدایەوە ... بەدەورەی خۆیدا چەرخی دەدا ... ئەوەندەی چاوم گێڕان چ عەلەشیشێکی مریشکم نەدی کە ئەو نێرە عەلەشیشە ئەوها خۆی بۆ فش کردبوەوە ... یان بەم ڕەنگە بۆی وەربچەرخێ، عەبدالعەزیز ماوەی ئەوەی نەدام پتر لەو چۆنیەتیە ووردبمەوە کە وەک گورگی برسی لە ریزە شلۆقەکەی عەسکەرەکان دەرچوو ... پەلاماری نێرەقەلەموونەکەی داو... لوولی دا خستیبیە سەر ملی و گەڕایەوە ریز، عەسکەرەکان دایان لە هەراو هەرایان بەسەر جووکە جووکەو پەلەفڕکێی عەلەشیشەکە زاڵ دەبوو.. هەموو پێیان خۆش بوو عەبدالعەزیز ئەو قەلەموونەی بۆ جەمی هێوارە ڕفاندو ددانیان تیژ دەکردن و ئاو دەزایە دەمیانەوە!!

مام زانەوێر سەرێکی هەژاند و بە خەمگینیەکی ئاشکرا گوتی:

– ئەو برادەرەم خەڵکی شەقڵاوە بوو، کە بەرەو قەفقاسیش وەرێکراین ... هەر بەیەکەوە بووین ... بەڵام کەمن بەدیل گیرام ئاگام لەو برا، هەتا ئیمڕۆش هێشتا نەگەڕاوەتەوە و بێ سەرو شوێنە کەس نازانێ ماوە یان مردووە، کە گەڕامەوە گوندەکەشم ... خەجیج خانی ژنی ئەو برادەرەم لەگەڵ کچەکانی هاتنە لام، سۆراخی عبدالعزیزیان دەکرد، بەڵام بە چ ڕەنگێک نەمتوانی دڵی ئەو دایک و کچانە خۆش بکەم، جگە لەوەی کە بڵێم:

– زۆر کەسمان بەدیل گیراین ... هەندێکمان وەکو لەوێ دەیانگوت ... ڕەوانەی وڵاتی چین کران ؛ کێ دەزانێ ... ئینشائەڵڵا ئەویش بەم زوانە دەگەڕێتەوە.

مام زانەوێر دەیگوت:

– کە گەڕامەوە ئینگلیز هاتبووە وڵات ... بەهۆی ئاغاکانی ناوچەو بەگزادەکان ومەلایەکەی هەولێر.. و شێخ و مێخ لەگەڵ قەلەڕەشکە، پاشماوەی عوسمانلییەکان و دەست و پێوەندی تورکەکانیان لە هەولێرو ناوچەی هەریر و ڕەواندز ، وەدەر نا، لەشکری ئینگلیز و قەلەڕەشکە لەو ناوچانە و لە باڵەک ... هەتا کانیە ڕەش بلاوبوونەوە، لە پێناو بەرژەوەندی خۆیان ... سمایل بەگی ڕەواندزی کە لە تیرە و نەوەکانی پاشای کۆرە بوو ... کرا بە فەرماندەی مەڵبەندی ڕەواندز و باڵەک و هەریر، ئەم پیاوە زۆر وریا و زیرەک بوو ... دەسەڵاتێکی زۆری بەسەر مەڵبەندەکەدا دەڕۆیی ... خەڵک ڕێزیان دەگرت و بڕواییان پێ دەهات، خوێندەوارێکی چاک بوو ... وڵاتەکەی خۆشدەویست ... وەکو دەڵێن هەوڵی ئەوەی داوە هەموو بێگانە لە وڵات دەربکا و ببی بەخاوەن دەسەڵاتی تایبەتی!.

بەڵام حەمەدەشین ناوێک لە ناوچەی سەرچیا و نوری باویل ئاغای خزمی ئەمانە کە تا دوا هەناسەیان پاڵپشتی خەلیفەی عوسمانلی بوون، پاش شکاندنی عوسمانلییەکانیش لە ناوچەکەیان ... دابوویانە چیا وسەریان بۆ ئینگلیز نەدەچەماند ... و پەلاماری مەفرەزەکانی ئینگلیز وهێزەکانی سەر بەو داگیرکەرەیان دەدا کە لەدەشتی دیانە مۆڵگەیان بەستبوو، ڕێگایان پێ دەگرتن لە سپیلک ... بێخمە ... دەوزێ ... گەلی عەلی بەگ ... لە دۆڵەکان بەسەر لەشکری ئینگلیزیان دادەدا و بەشەوان هەراسانیان کردبوون و... زیانی زۆریان لێ دەدان، ئەم حەمەدەشینە کە پیاوێکی ئازا و بەجەرگبوو ... سەری ئەو لەشکرە بێگانەیەی گێژ کردبوو ... هەناسەی پێ تەنگ کردبوون، دەیانگوت جارێک بەخەنجەر پەلاماری دەستەییێکی ئینگلیز و قەلەڕەشکەی دابوو... سەری چەند ئەفسەرێکی ئینگلیزی بریبو، ئەم پیاوە چەتەیە کە بەرواڵەت بەناوی دین و ئیسلامەتی ... دژی کوفر و کوفرستان ... ئەم بەزمەی بە لەشکرەکەی ئینگلیز دەکرد وئەم تاڵاوەی لە قوڕگ دەکردن ... بەڵام لە ڕاستیدا پتر بەوە قەڵس ببو کە سمایل بەگ کراوە بە حاکمی مەڵبەند، لە دۆڵی ئاڵانە و ئاکۆیان و کارۆخ ودەشتی دیاناش ... نوری باویل ئاغا وەک

حەمەدەشین ئارامی لە ئینگلیزەکان هەڵگرتبوو... وەک کێچ کەوتبووە کەوڵیان، ئەم دووانە پتر لەوە توورە ببوون کە سمایل بەگی دوژمنیان بەهۆی ئینگلیز بەم پایەیە گەیشت و بەناوی میللەتی کورد کرا بە مەندووب و نێردرایە بەغدا، سەبارەت بەوەوە پتر دەستیان دایە خراپەکاری و گێرەشێوێنی دژی دەسەڵاتی ئینگلیزەکان و لە ئەنجامدا کاری ئەو داگیرکەرانە لە ناوچەکەدا تەواو شلەژاو تێکەڵاو بوو!!

ئینگلیزەکان زۆر هەوڵیان دا حەمەدەشینیان پێ تەمبێ نەکرا چونکی ئەم پیاوە ئازایە هەر بە چیاکانەوە بوو ... لە ناو ئەشکەوتەکان خۆی دەشاردەوە، چاوەڕێی هەلێکی دەکرد تا دەستی خۆی لەو داگیرکەرانە بوەشێنێ، بە درێژایی شەوان دونیای لێ دەکردنە دۆزەخ، ناچار ئینگلیزەکان پارەو زێڕێکی زۆریان بۆ نارد بەڵام ئەم پارەکەشی وەردەگرت ... لەسەرەوە وای ئاشکرا دەکرد کە لایەنی ئینگلیزە وە لەژێرەوە چەتەگەری خۆی هەر دەکرد وسەری بۆ ئینگلیزەکان نەدەچەماند!.

تا لەدواییدا ئینگلیزەکان بۆیان ئاشکرا بوو کە سمایل بەگ تەگەرەیێکە لە پێش کەوی کردنی حەمەدەشین ... ناچار جلەویان بۆ شۆڕ کرد و ... لە ئەنجامی ئەو جلەو شۆڕ کردنەی حەمەدەشین... سمایل بەگ لەم جێگایەدا بەکوشتن چوو!.

مام زانەوێر ... ئەنگوستی بۆ قووچکە بەردەکان درێژ دەکرد و دەیگوت:

– جگە لەو هۆیەش ... هۆی دوژمنداری نێوان سمایل بەگ و نوری باویل و حەمەدەشین ... ئینگلیزەکان بە تاقی کردنەوە بۆیان ساغ ببوەوە کە سمایل بەگ وەک لاوێکی خوێندەوار و هوشیار ... وەکو ئاغاکانی دیکەی ناوچەکە بە پارە و رووپێدان و وەزیفە خزمەتی ئامانجەکانی ئەوان ناکات و بەوە رازی نابێ ببێ بە کەچە پەڕۆیەک تا ئەو داگیرکەرانە پێڵاوی خۆیان پێ بسترنەوە!!

مام نەوازێر بە سۆزێکی گەرمی عەجایەب دەیگوت:

– سمایل بەگ پیاوێکی مەرد ونازدار بوو، وەکو بلێی غیرەت و سەربەرزی لە پاشای کۆرەی باپیرە گەورەی بۆ مابێتەوە، قەت سەری بۆ بێگانە نەدەچەماند ... لە دووای کەس نەدەڕۆیی بەتایبەتی ئەگەر ئەو کەسە غەیرەدین و بیانی بوایە!!

مام نەوازێر سوێندی دەخوارد و دەیگوت:

– بەلائیلاهە ئیللەڵڵا ... ئیسماعیل بەگ هەرچەندە دوژمنداریشی لەگەڵ نوری باویل هەبوو بەڵام بە پیلان و دەسیسەی ئینگلیس و قەلەڕەشکە ... بە فەرمان و تەنانەت بەگوللەی ئەوانیش خوێنی ڕژا دەنا ئەگەر وەها نەبا بۆچی هەتاکو ئەو ئینگلیزانە نەهاتنە وڵات ... ئەم مرۆیە ماقووڵ و دڵسۆز و ئازایە نەکوژرا؟

مام زانەوێر کە ئەو پرسیارەی دەکرد ... ملی بۆ کاروانییەکان درێژ دەکردو دەیپرسیەوە:

– وانییە ... ها؟

کە مام زانەوێر بەم ڕەنگە باسی کوشتنەکەی سمایل بەگی ڕەواندزی دەگێڕایەوە، من ... یەکسەر بیرم دەچووەوە لای کۆبوونەوەکانی کۆمەڵەی هیوا!! ......

– لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵە ئەوەمان بۆ روون دەکرایەوە کە چۆن ئینگلیزەکان وڵاتیان خستە ژێر پێی خۆیان ... وە ئەوەش شێ دەکرایەوە کە چۆن کاتێ ئەو داگیرکەرە عێراقی خستە ژێر چنگی خۆی ... چۆن تۆوی فیتنە و دووبەرەکی ودوژمنایەتی لەوڵات دا پرژاند!!

کاک نافیع لەو کۆبوونەوانەدا ... باسی ئەو کارەساتانەی بۆ دەکردین و شێی دەکردنەوە کە ئەو دوژمنە

داگیرکەرە بەسەر وڵاتی هێنا و دەیگوت:

– لە کەرکووک کلک ودواردەستەکانی ئینگلیز وەک گورگی هار کەوتنە ناو بازاڕ و گەڕەکەکانی شار، خەڵکی بێ تاوانیان دەدایە بەر شێلکی گوللە و چەقۆ و سونگی، زگی زۆر خەڵکیان هەڵدڕی ... قەتل وعامیان لەو شارەدا کرد.

– لە سلێمانی ... لە ئەرز و لەئاسمان وڵاتیان ئاگر دەدا ... کێڵگە و دێ و شاریان دەسووتاندن ... خەڵکی بێ گوناهیان لەناو دەبردن... دوژمنایەتیان بەرپادەکرد ... خەڵکەکەش کەوتنە گیانی یەکتری!

– لە هەولێر ... ستەم و جەور و زۆری ئەو دوژمنە بەدفەڕە گەیشتە ڕادەیێک کە خەڵک لە گیانی خۆی وەڕەس بێ ... تا وای لێهات سەعید ناوێک لە ناوەندی بازاڕ هەڵکێشێتە خەنجەر و حاکمی عەسکەری ئینگلیز بتۆپێنێ!

– لە کۆیە بۆمبارانی شار کرا ... خەڵکێکی زۆر لە مزگەوت لە خوێن گەوزاندران.

– لە ناوچەی موسڵ ئاگری دوژمنایەتی لە نێوان کورد و عەرەب خۆشتر دەکرد، خەڵکیان هان دەدا یەکتری بکوژن ... زەرەرو زیان لە یەکتری بدەن ...ماڵی یەکتری وێران بکەن!

– لە بادینان شێخ وئاغایان بەردایە گیانی جووتیارو ڕەشو ڕووت، خوێنی گەلێک لە مسکێنیان بەڕشتن دا، زەوی وزاری جووتیاران زەوت دەکرا و دەربەدەر دەکران !!

– مستەر لاین.. کرا بە قازی و موفتی.. سەرو ماڵ و گیان.. و موڵک و ماڵی هاوڵاتیان.. لەسەر مێزەکەی ئەو.. نەخش و دەسکاری دەکرا...

– میللەتی ئێمە کرا بە دیل و بەندە و سەری پێ شۆڕکرا!

– لە باشوور و ناوەندی عێراقیش ... وەکو کوردستان ... و خراپتر بە هاوڵاتیانی ئەو مەڵبەندانە دەکرا، بەناوی سوننە و شیعە ... دوژمنایەتی تیرە و بنەماڵە ... ژیایەوە، خەڵک دەستیان لە یەکتری دەوەشاند ... دەکەوتنە گیانی یەکتری ... یەکتریان دەخوارد!.

کاک نافیع پاش قسەکردنێکی زۆر ڕووی تێ دەکردین و دەیگوت:

– بەم چۆنیەتیە نالەبارە ... ئینگلیزی دوژمن ڕێگای هاتنە ناو وڵات و داگیرکردنی بۆ خۆی پاک دەکردەوە!

جارێکیان باسی چۆنیەتی داگیرکردنی ناوچەی ڕەواندزی دەگێڕایەوە هاتە سەر چۆنیەتی کوشتنی سمایل بەگ و دەیگوت:

– ئیسماعیل بەگی ڕەواندزی لاوێکی هوشیار و ڕۆشنبیرو نیشتمان پەروەر بوو، بڕوای یەکجاری بە خوێندەواری هەبوو ... هەوڵی دەدا خەڵکی کوردستان هوشیار بکاتەوە، گرنگی بە قوتابی و قوتابخانە دەدا، بەخۆی سەرپەرشتی چۆنیەتی خوێندن و پرۆگرامەکانی خوێندنی قوتابخانەی ڕەواندزی دەکرد!.. ئەدەب و کەلەپووری خەڵکی کوردستانی بڵاو دەکردەوە، خەڵکی هان دەدا هوشیار ببنەوە!

وە دەیگوت:

– کە ئینگلیزەکان هاتنە ناوچەی ڕەواندز ... بزووتنەوەی شێخ مەحموود لە سلێمانی پەرەی سەندبوو ... هەتا دەهات بەهێز دەبوو ... خەڵکی کوردستان لە دەوریدا کۆدەبوونەوە، کەرکوک و خانەقین و عەشایری داودەو جاف و هەمەوەند ... پاڵپشتیان دەکرد، لە هەولێریش ... بیری ئەو بزووتنەوەیە گەیشتە ڕەشوڕووت و عەشایر، عەلی مەحمودی کاکەخان ... بەخۆیو تاقمە سوارێکی گەورە ... دەستی دایە

بزووتنەوە دژی دەسـەڵاتداری ئینگلیـز ... لەدوایشـدا چووە ژێر ئاڵای شـێخ مـەحـمـوود، باری ناوچە بەجارێک بەرەو شـۆڕشـێکی نەتەوەیی گەورە ... وەردەگەڕا و بەدژی سـیـاسـەتی ئینگلیـز لە سـەرتاپای کوردستـان دا دەگۆڕا! و لەژێر دەسەڵاتی ئەو داگیرکەرە دەردەچوو ... بەتایبەتی کە ئینگلیز بۆی ئاشکرا بوو بزووتنەوەکەی شێخ مەحمود خەریکە لەگەڵ شۆڕشی مەزنی ئۆکتۆبەر پەیوەندی ببەستێ، بەرامبەر بەو چۆنیەتیەو بۆ پووچەڵ کردنەوەی ئەو بزووتنەوەیە ... ئینگلیز ... سەید تەهای نەهری کە یەکێک بوو لە نەوەکانی شێخ عبدالقادری نەهری و لە ئەنجامی سیاسەتی کەمالییەکان دژی کوردستانی تورکیا ... دەربەدەر کرابوو، ئەو سەید تەهایەی هێنایە ڕەواندزو کردی بە فەرماندەی ناوچەکەو دەسەڵاتێکی یەکجار زۆریشی بۆ مسۆگەر کرد، ئینگلیزی داگیرکەر ... بەم کردەوەیەی چەند ئامانجێکی بۆگەنی خۆی دەهێنانە دی ... یەکەمیان بەربەرەکانی شێخ مەحمودو پارچە پارچە کردنی بزووتنەوەکەی! هەروەها چاوڕاو کردن لەو دەسگایەی لە دوارۆژدا لە عـێـراق دەهاتە مـەیدان، جگە لەمـەش ئینگلیـز بەو سـەید تەهایە کەمالییەکانی تورکیای دەترساندن کە ئەگەر بێتو شتێکی وابکەن دژی بەرژەوەندی ئەوان بێ، ئەوا ئەو پیاوە کوردە بەهێزتر دەکاو دیسان دەینێرێتەوە کوردستانی تورکیاو بەرەنگاری کەمالییەکانی دەکاتەوە!!

کەمـالییـەکـان لەو ڕۆژانەدا ... لەدوای سەرکـەوتنەکـەیان بەسەر یۆنان ... داوای ناوچەی مـوسڵـیـان دەکرد. بەڵام کەکاری ناوچەی ڕۆژهەڵات ... بەپێی ویست و خواستەکانی ئینگلیزەکان ئارامی گرت و جێ بەجێ بوو ... بۆیە دەسـەڵاتیـان لە سەید تـەها سەندەوە و ناچاری کـرد کە بگەڕێتەوە ناو خزمـەکـانی لە کـوردستـانی ئێران ... تـا لەوێ بەدەسیسـەی ڕەزاخان بەکوشتن بچێ، لەلایێکی دیکەش بەهێزی ئینگلیز شۆڕشەکەی شێخ مەحمود لەناوبردرا ... بەڵام ئینگلیز بەپێ ی سیاسەتە تایبەتییەکەی خۆی کە لەسەر بناغەی تەفرەقەو دووبەرەکی دامەزرابوو ... ئینجا بۆ ئەوەی لە حکومەتی عێراق بگەیەنێت کە مەسەلەی کوردیش لەم ناوچەیەدا هەیەو بەرواڵەت لە پێناو ڕازی کردنی کوردی عێراق ... هەڵستا ئیسماعیل بەگی ڕەواندزی کردە حاکم و لەجێگای سەیدتەهای داناو پەیمانی ئەوەشیان پێ دابوو کە پاش ئەوە، عوسمانلی بەتەواوی لەناو دەچن و سـیـاسـەتی ئینگلیـز لەناوچە دا سـەردەکەوێ.. و ومـەترسی ئەوە نـامـێنێ کـە جارێکی دیکە.. دوژمنانی ئینگلیز لە ناوچە سەر بەرز بکەنەوە ... ئەوا ئامانجەکانی گەلی کوردیش جێ بەجێ دەکرێن ... هەمـوو مـافێکی ئەو نەتەوەیەش وەکـو نەتەوەکـانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دێننە دی ... بەڵام پاش ئەوەی پیـاوە نەخۆشـەکە مرد عـوسمـانلی شکاو ئەڵەمـان لە شەڕدا بەزی ... ئینگلیـز دەستی بەسەر عێراق و هەموو ... ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و وڵاتانی عەرەب و زۆربەی ئەفەریقا داگرت و لە ئەنجامی هەڵگیرسانی شۆڕشی ئۆکتۆبەرو دامەزراندنی شۆرەوی ... ئینگلیز لەو پەیمانانەی بە کوردی دابوون ... پەشیمان بووەوە ... ڕووی لە میللەتی کورد وەرگێرا!!

کاک نافیع دەیگوت:

– بێ گومـان جگە لەسەرکـەوتنی شۆڕشی مـەزنی ئۆکتـۆبەرو جـوڵانەوەی کـەمـالیـیـەکـان لە تورکـیـاو هێرش بردنیـان بۆ سەر کوردستـانی تورکـیا و قـەتل و عـام و سووتان ... وێرانکاری کوردستـان، هاتنی ڕەزاخـان بۆ سـەر تەخـتی حوکـمـڕانی لە ئێران... هەروەها تەمـاعـی ئینگلیـز لە نەوتی عـێـراق کـە بەشـە زۆرەکەی لە کوردستان بوو ... ئەم هۆیانە و گەلێک هۆی دیکەش وایان لە ئینگلیزی داگیرکەر کرد کەنەک تەنیا ڕوو لە کوردو حەقی کورد ... وەربگێڕێ ... بەشکەم هەوڵی لەناوبردنی هەموو ئەو پیاوە کوردانەش بدا کە هیـوایان بە سوێندخۆرەکـان هەبوو وە هیوایان بە خۆیـان و بڕواییان بە گەلەکەیان هەبوو ... هەوڵیان دەدا ئاواتەکانی بهێننە دی، ئەوەبوو ... دیمان ئینگلیز ... چی بە شێخ مەحمود کردو سەیدتەهاشی خستە تۆڕی ڕەزاخان و بەو ڕەنگە لەناوی برد!!

کاک نافیع دەیگوت:

– هەر سەبارەت بەو هۆیانەش ... ئەو دوژمنە داگیرکەرە ڕێگای بۆ کوشتنی سمایل بەگی ڕەواندزی خۆش کرد و چاویان لە دوژمنەکانی پۆشی کە لەناوی ببەن، هەر لەبەر ئەم هۆیانەش و بەم چۆنیەتیەو بە پیلانەکانی ئینگلیز مەسەلەی کوردو ولاتەکەی کوردستان پووچەڵ کرایەوە، دەنگی خەڵکی کوردستان کپ کراو دیاری سوێندخۆرەکانیش بۆ ئەم گەلە زۆرلێکراوە ... لەناو ئەو بۆمبایانەوە دەدۆزرایەوە کە ئینگلیز بەسەر خەڵکی دا دەباراند!.

ئەم شتانەمان لە کۆمەڵە بۆ باس دەکران و شی دەکرانەوە، کە گوێشم لە قسەکانی مام زانەوێر دەبوو ... پێم سەیر بوو کە خەڵکی سادەی وەکو مام زانەوێر و مام هەیدەریش ... بە چەشنێک لە چۆنیەتی ئەم مەسەلەیە دەگەن، بە چەشنێک لە مەسەلەکە دەدوان کە لەگەڵ تێگەیشتن و تاقی کردنەوە و بارستی هوشیاری خۆیان دەگونجا، لەدڵی خۆمدا لێکم دەدایەوە و بەخۆم دەگوت:

– چونکی کارەساتەکە هەموو خەڵکەکەی گرتۆتەوە ... خەڵکەکە هەموو هەستی پێ دەکەن ... ئازاری بۆ دەچێژن، هەر چەندە ئەمەش مەرج نییە کە دەنگدانەوە و ڕەنگدانەوە و ... کارتێکردن و بەرهەڵست و ڕەددی فیعلی هەموان وەکوو یەک بێ!! وە لە ئەنجامی ئەم لێکدانەوەیە دەگەیشتمە ئەو قەناعەتەی کە:

– مەسەلەکە وەکوو هەوا وایە ... دەچێتە سیپەلک و دڵ و دەماری هەموو خەڵکەکە، وەکو خوێن وایە ئەگەر لە دڵ و دەماری هەموان نەگەڕێ ... ئەوا ژیانیان دەکەوێتە مەترسی و بەرەو نەمان دەچن!!

لە ئەنجامدا لە خۆم دەپرسی:

– کێ دەتوانێ بێ هەوا بژی؟

– کە خوێنی لەش لە جوولە بکەوێ ... ژیانیش دەوەستێ و دەمرێ!.

کاروانییەکان ... لە ڕۆخ ڕێگایەکە بەرامبەر قووچکەکان ... ڕوو لە قیبلە ڕاوەستان، فاتیحەیان بۆ گیانی ... سمایل بەگی ڕەواندزی خوێند، لەپاشان بەرەو خەلیفان کە مەنزڵگای ئەو شەوەمان بوو ... کەوتینەوە ڕێ!.

پێش ئەوەی بگەینە هەوار ... لە دۆڵی ئالانە کاروانێکی بچکۆلانەی دیکە تێکەڵ بە کاروانەکەمان بوو، مام هەیدەر ... کە چاوی بەو کاروانە کەوت ... سەرێکی هەژاندو لەبەر خۆیەوە گوتی:

ئای دونیا ... ئای زەمان!

وە ئاهێکی هەڵکێشایەوە و دەستێکی بۆ کاروانەکە درێژ کرد و گوتی:

– بیتوێن ... کانگای خێر و پیت و بەرەکەت ... ئەویش وشک و بێ خێر بووە ... خەڵکەکەی وەکوو ئێمە تووشی دەرد و پەژارەی برسیەتی بوون ... ئەوانیش ڕێگای سنووریان گرتۆتە بەر ... بۆ کەوێژە گەنمێک ... بۆ مستە مزاشێک ... خراری بەتاڵیان بەرەو سنوور بەسەر شان داداوە!

کەسانی کاروانەکەی بیتوێنیش ... وەکو ئێمە لاواز و بێ تووک بوون، گەردی برسیەتییان لەسەر ڕوو نیشتبوو، سەرقافڵەچییەکەیان ... کابرایێکی کامڵەپیاو بوو، کە گەیشتنە ئێمە بانگی کرد:

– سەلامو عەلێکوم ... براینە ماندوو نەبن.

کەسەلام وەرگیرایەوە ... دەنگی مەلاحەمید ... بەسەر دەنگی خەڵکی کاروانەکەدا زاڵ بوو، پاش سەلام وەرگرتنەوەش چەند جارێک کۆخی وەکو بڵێی دەیەویست گەرووی بۆ قسە پاک بکاتەوە ... بەڵام مام زانەوێر ڕێگای لێ بری کە نەقیزەییێکی لە لاقوونی کەرەکەی وەژەنی و بەدەنگ گوتی:

– نوێژی شێوانە ... هەر بزانە دونیا تاریک بوو!.
وە داوای کرد کە زوو بەزوو.. خۆمان بگەینینە هەوار.
کە گەیشتینە خەلیفانیش ... کاروانەکەی ئێمە، بەرەو لای رووبارو چەمە بەرینەکە شۆڕ بوەوە.
کاروانە تازەکەش لە ژێر داربەڕووە پیرەکان ... ئەو داربەڕووانەی کە هەزاران کاروانی وەکو ئێمەیان لەژێردا هەسایتەوە و تێپەڕ بووە، لە ژێر ئەو داربەڕووە بەڕێزانە بارگەیان خست.

* * *

لەگوێی چۆمی خەلیفان ... بەرامبەر بە زارکی فراوانی گەلی عەلی بەگ و لووتکە بەرزەکەی کارۆخ ... کۆچ و کۆچبارمان خست، لە دەوروبەری ئێمەشەوە ... کاروانی دیکە ... کۆمەڵ بە کۆمەڵ لە ژێر قۆپەنە داربەڕووە زەلامەکان و لە لێوار چەمەکەوە بەرەو گردە بڵندەکەوە هەوارگەیان دامەزراندبوو، ئەو ناوە ببووە شارۆچکەییێک پڕ جمەوجۆڵ و دەنگ و هەرا ... بەتایبەت لەناو دارستانەکە و بەدرێژایی دەم چۆمی خەلیفان و هەردوو لای جادەکە وەکو هەوارگەییێکی کوێستانی کۆچەرەکان خۆی دەنواند، هەندێک لە کاروانەکان لە سنوور دەگەڕانەوە ... باریان قورس بوو ... تێرو خورجیان پڕ بوون، ئەوانە ... پتر لە ئێمە و لە ئەوانەی وەکو ئێمەی بە خەیاڵی پەیداکردنی چەند ڕبە گەنمێک ... چەند مستە جۆیێک ... ڕوومان لە سنوور کردبوو ... ئەوانە پتر لە جووڵە و هاتوچۆ و گورج و گۆڵی دابوون، ئاگرەکانیان ... لە ئاگرەکانی ئێمە گەورەتر و گەشتر و سوولیەکانیان بەرزتر بەرەو ئاسمان هەڵدەچوو. لە ژێر هەر قۆپەنە دارێک ... لە هەر یەکێک لەو هەوارگانە دیزە و گۆزەو مەنجەڵ و حەوجۆش بەسەر ئاگردانەکانەوە قیت ببوونەوە، کابانەکان بە دەورەیان دا دەسووڕان، خەڵکەکەی تریش وەک شارە مێرووستان، دەهاتن و دەچوون هەریەکە خۆی بە کارێکەوە خەریک کردبوو ... هەندێکیان بۆ چیلکە و دار کۆکردنەوە بە گردۆڵکەکان هەڵدەگەڕان و بە تەختاییەکەدا دەخولانەوە، هەندێکیشیان دار و چیلکەیان بەسەر پشتەوە ... یان بە ئامێزەوە بوو؛ بەرەو هەوارگە دەگەڕانەوە.

پێش ئەوەی کاروانە کزەکەی ئێمە بگاتە مەنزڵگە ... لە ڕێگادا لەو دار و چیلکە و پووش کۆکەرەوانە ... هەڵدەنگوتین، لە هەموو ڕەنگێک ... لە هەموو توخمێک ... نێر و مێ ... منداڵ و پیاو ... جوانە ژن ... پیرەژن ... لەو ناوە بڵاو ببوونەوە ... بگرە تووڵە و تواری کاروانچییەکانیش؛ بە هەڵبەز هەڵبەز کلکەکوتێ بە نووزکە نووزک خۆیان لە خاوەنەکانیان هەڵدەسووی ... بە دوایانەوە بە گردۆڵکەکان دا هەڵدەگەڕان ... بە خۆشییێکەوە وەکو بۆ ڕاو بچن ... تیرەیان دەبەست و ڕمبازیان دەکرد، کاتێ چاوم بەو دیمەنانە دەکەوتن ... لەگەڵ خۆمدا دەمگوت:

– ئەمانە ... چەند بە کەیف و هەوەسن!

پوور زولێخاش ... وەکو ئەویش ... وەکو من بیری کردبێتەوە ... لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

– دیارە ... ئینشائەڵڵا دەغڵ ودان هەرزانە ... لە ڕەنگ و ڕوو و ... لە گەڕانی خەڵکەکەوە دیارە ... ئەو کاروانانە باری خۆیان داگرتووە و بایی خۆیان چەنگ کەوتوە!!

پوورێش هەر بەو ئاواتە ... گوڕاحی خۆش دەبوو ... هەناسەییێکی ڕەحەتی دەخواردەوە، سەرێکی لەو خەڵکە هەڵبڕی، بانگی ژنێکی ڕەقەڵەی کرد کە بەباوەشێک چیلکە و پووش و پاڵەوە ... بەرەو هەوارگە دەگەڕایەوە، لێی پرسی:

– ئەرێ خوشکێ ... ئەوە بەخێر لە سنوور دەگەڕێنەوە؟

وەپێش ئەوەی ژنە ڕەقەڵە باریکەکە وەڵامێکی بداتەوە ... ئەو پرسییەوە:

– داخوا ... حاڵ و حەواڵ لەوێ چۆنە؟

دەبێ.. دەغڵو ڕسقێکی وەهای لێ بێ؟

– دەبێ ... خەڵک بتوانن چارەییێکی حاڵیان بکەن ... و بەشی خۆیان گەنم و جۆیان چەنگ بکەوێ؟

ژنە ڕەقەڵەکە ... لەگەڵ بانگ و پرسیارەکانی پوور زولێخا ... کەمێک سەنگرایەوە، بە سەرسامی

سەرێکی لە پوور زولێخا و لەکاروانە درێژەکەی ئێمە هەڵبڕی... بە دەنگێکی زوور و نووساو گوتی:
– شوکر بۆ خودا باشە باش!

وەبەبێ درێژەپێدان ... بە هەنگاوی بەرین و شلۆق جوولایەوە و بەرەو هەوارگەکەی خۆیان ڕێگای گرتەوە بەر.

لە تەختاییێکی ئەوبەر جادەکە ... چوار پێنج چادری بۆری چڵکن هەڵدرابوون، کۆمەڵێک کرێکاری ڕێگاوبان ... لە پێش چادرەکان ئاگرێکی گەورەیان هەڵکردبوو، بەبلاوی لە دەوروپشتی ئاگرەکە لێی پاڵ کەوتبوون، بە بڵندی یەکتریان دەدواند ... دەنگ و هەرای دەمەتەقێیان دەپەڕیەوە ئەم بەری جادە و لە گوێی ئێمەی دەدا. کاتێ لە تەنیشت کامپی کرێکارەکان تێپەڕ دەبووین، بەبێ دەستی خۆم ئاوڕێکم لێ دانەوە، عەولای ئۆمەرم لە ناویاندا ناسییەوە، عەولای هاوڕێم لە پێش زارکی چادرێک ڕاوەستا بوو، هەردوو دەستی لە کەمەری خۆی گیرکردبوون ... ڕووی کردبووە ڕێگایەکە لە جموجۆلی حەشاماتەکەی ئەو ناوەو لە کاروانەکەی ئێمە وورد دەبوەوە.

پێم سەیر بوو عەولای هاوڕێم لەو جێگایەدا ببینمەوە، بە پەلە ئاوڕێکم لە دایکم دایەوە، لەپڕ بانگم کرد:

– دایە ... دایە ... ئەوە عەولا نییە؟ ... ئەوە عەولاوی مام هۆمەری نییە؟

وە ئەنگوستێکم بۆ لای چادرەکان ڕایەڵ کرد!

دایکم ... هەندێک سەنگرایەوە ؛ هەنگاوەکانی شل کردن ... سەرێکی بەرزکردەوە، بە ووردی لە کرێکارەکان وەراما ... چاوی بۆ پێش چادرەکەی عەولای لە پێش ڕاوەستابوو، گوازتنەوە، بە سەرسامی و خۆشییێکەوە گوتی:

– بەڵێ شێرکۆ بەرێ وەڵڵا شێرکۆ ... کوڕم ... ئەوە عەولایە، ئەوە عەولای کوڕی خوشکە مێرەمی ڕەحمەتییە!

وە ئاهێکی درێژی خواردەوە!.

عەولا ... هاوتەمەن و هەڤاڵی قوتابخانەم بوو، لە گوندەکەمان خەڵکی یەک گەڕەک بووین، بەیانیان توورەگەی کتێبەکانمان بەمل هەڵدەواسین و بە جووتە وێکڕا دەچووینە قوتابخانە، پاش قوتابخانەش دیسان وێکڕا دەگەڕاینەوە ماڵ، دایکی عەولا و دایکی منیش وەکوو دوو خوشک هەر بەیەکەوە دەچوونە کار و دروێنە و گیشە، پایزان ... پێکەوە لەبنار سەفین و لە دۆڵەکان ... بەناو دارستانەکەدا بلاودەبوونەوە، بۆ دار و چیلکە کۆکردنەوە و لەبنارەکانی... ئەسپونگیان دەکرد بۆ جل شوشتن، بەهارانیش بەسەر کەپک و تۆپکەی شاخەکەدا هەڵدەگەڕان، هەڵدێرەکانیان بۆ ڕێواس و هەندرێشە و کاردی و قەلەندۆر و ئالەکۆک ... دەپشکنی، یان بەناو ڕەزەکان دا دەخولانەوە.. بۆ گیاو گۆڵی بەهار.. کوڕادەو زیسک و کوارگ و قجیلە و گیا دەرزیلەو گۆرمزەو گوێ بەرخۆڵەو گیایەکانی دیکەی برژاندن... و لە گوێ کانیاوو جۆگەلە بەهارییەکان ... پوونگە و ترنجۆک و کووزەرەیان دەکرد، پایزان گێوژو کرۆسک و باوی و بەڕوو سیوچکە.. و بەهارانیش بەلالووک و سۆیلەتی و چەقیلەو قەزوان، وەکوو جووتە خوشکێک ... لە هەموو کار و فرمانێک یارمەتی یەکتریان دەدا. من و عەولاش زۆر جار لەگەڵیان دەچووینە چیا.. ئالەکۆک و قەلەندۆرمان دەکردو لەگەڵ چەپکێ گولیلکی نیسان و میلاق و شلێرو نێرگس و ڕەیحانەی فەقێیان و گوڵە کێوی دەگەڕاینەوە گوند.. و لە قوتابخانە یان لە کۆڵان بەسەر هەواڵەکانمان دابەش دەکردن.

دایکم دەیگوت:

– لە گرانی گەورە و پاش شەڕی سەفەربەر، خەڵکەکە ... ئەوەی لە شەڕ ڕزگاریان بوو ... ڕوویان کردە چیاو ئەشکەوتەکان، بەهۆی ئەو گیایانەوە دەژیان و بەری ئەستریان دەهاڕی و لەگەڵ گیا ... دەیان کردە بالۆرە و دەیان خوارد!.

– زستانەکەی ... پلکە مێرەمی دایکی عەولای تێدا مرد ... زستانێکی سارد و بەفراوی بوو، بەیانییەکی زوو خەڵکی گوند ... ژن و پیاو هوروژمیان بۆ ماڵی پلکە مێرەمێ هێنا، ژنەکان چوونە ژوورەوە، پیاوەکان بەفریان دەشکاند و کۆڵانەکەیان لێ پاک دەکردەوە، منیش لەگەڵ ژنەکان چوومە ژوورەوە، پلکە مێرەم لەناو بەرگێکی وەکو بەفر سپی لوول درابوو، ژن و ژار لەسەری دەگریان ... من و عەولاش گریاین ... ئەو ڕۆژە نەچووینە قوتابخانە، پیاوەکان ... کۆڵانەکەیان لە بەفر پاک کردەوە ... بەردەرگای ماڵی عەولاشیان پاک کردەوە، تەرمی پلکەمێرەمیان بردە دەرەوە ... ئیتر لەو ڕۆژەوە دایکی عەولا نەگەڕایەوە ماڵ و جارێکی دیکە نەمدیتەوە، دایکم هەتا ماوەییەکی زۆر بۆی دەگریا، تا چەند ڕۆژێک ئۆقرەی لێ هەڵگیرابوو، هەموو ڕۆژێ دوو سێ جار سەری لە ماڵی پلکە مێرەمی دەدا، ئیشی ناو ماڵی بۆ دەکردن، منداڵەکانی مام هۆمەری نان دەدان، سەر و جلک و بەرگی منداڵەکانی دەشوشتن، زۆر بەزەیی بە منداڵەکانی ئەو دەستەخوشکەی دا دەهاتەوە، بەقەدەر من و گولیزارە بچکۆڵەی خوشکم خۆشی دەویستن، زۆربەی ڕۆژان کە لە قوتابخانە دەگەڕاینەوە، دایکم ڕێگای نەدەدا عەولا بچێتەوە ماڵی خۆیان، لەگەڵ من خواردنی بۆ دادەنا.. پێکەوە نانمان دەخوارد.. ئەگەر ڕووداوێکی سەیری قوتابخانەمان هاتبایەوە یاد ... لەسەر نان دەماندایە تریقەو پێکەنین، دایکم پیێ دەگوتین:

لەسەر نان خواردن ... پێ مەکەنن ... قسان مەکەن ... خراپە!.

دایکم ... وەکو من فەرامۆشی بە عەولا دەهاتەوە، ئەو ئێوارەیەی کە لەپێش زارکی چادرەکە چاوی پێی کەوت ... زۆر دڵخۆش دیار بوو، ڕوویێکی گەشی لەمن کردو پێی گوتم:

– ڕۆڵە ... لەبەر کاروان و هەوار دامەزراندن ... ڕێی ئەوەم نابێ، لابدەم؛ ئەتوو پاشان هەرووە لای عەولا ... بەسەری بکەوە ... بزانە چۆنە! ... ئەو ماوە درێژە لە کوێ بووە ... چۆن گەیشتە ئێرە؟

پاش ماوەییێک دامان ... بە کزیێکەوە بە خۆی دەگوت:

– هۆمەر ... دڵی خەبەری پێ دەدا کە عەولای کوڕی ماوەو وەکو بە هەڵە لە گوند بلاوبوەوە ... نەکوژراوە!

وە وورده وورده دەنگی بەرزدەکردەوە و بزەییێک لەسەر زاری پەیدا دەبوو کە دەیگوت:

– ئای ئێستا هۆمەر بزانێ عەولا لێرەیە ... لە خۆشیاندا باڵ دەگرێ و ئارامی نامێنێ ... هەتا دەگاتە لای ... شەو و ڕۆژی لێ تێکەڵاو دەبن!

وە ئاوڕێکی لەمن دایەوە و گوتی:

– شێرکۆ ... هەرکە گەڕاینەوە گوند ... دەبێ یەکسەر ئەو خەبەرە خۆشە بگەیەنیتە مام هۆمەر!.

عەولا ... دەستەکوڕێکی لاوی سووروسپی ... چاوشین و گەش ... بەژن و بالا هەڵکشاو و شووش بوو، لەو هەرەتی لاویەشی دا هێشتا ئاکاری منداڵی و پاکییێکی ساوایانەی لەسەر ڕوو دەخوێندرایەوە. هەرچەندە لە قوتابخانە هێمن و لەسەرخۆ دیار بوو ... هەرگیز لە خۆیەوەو لە هیچەوە دەست وەشی نەدەکردو پرکێشی قوتابیانی دیکەی نەدەکرد، بەلام هەر کاتێک هەستی بەدەست درێژی و ستەم دەکرد...

هار دەبوو... کەپەلاماریشی دەدا بە هەمووومان بۆمان گیر نەدەکرا ... ملی دەبەر ملی دەست درێژکەرەکەی دەنا، بەرامبەر دە قوتابی هاوتەمەنی خۆی دەوەستاو بەرهەڵستی دەکردن و لە ئەنجامیش بە سەریاندا زاڵ دەبوو، عەولای هاوڕێم ئەو کاتە منداڵێکی ئازاو نەبەز بوو، کەس لە ئێمە نەیدیبوو ... نەی زانیبوو ... عەولا ڕۆژێک لە ڕۆژان لەم جۆرە شەڕو ململانێیەدا ببەزێ یان ژێر بکەوێ ... یان ڕابکاو مەیدان بەجێ بهێڵێ و خۆی بشارێتەوە، گریان، هەرگیز لەگەڵ چاوەکانی عەولا ڕێک نەدەکەوت، هەروا سکالاو بێزاریشی لەو جۆرە شەڕو ململانێیەدا نەدەنواند!.

عەولای هاوڕێم ئەئاوا ناسرابوو، هەموو قوتابیانی قوتابخانەکەشمان چۆن زۆر خۆشیان دەویست، حەزیان دەکرد ببن بە هەڤاڵی و ڕێزیان دەگرت، هەروا لێی دەترسان، خۆیان لێی دەپاراست ... شەڕیان پێ نەدەفرۆشت، کارێکی وایان نەدەکرد کە ببێتە هۆی تووڕەبوون و هەڵچوونی ... یان هەست کردنی بەزۆری و ستەم.

هەرچەندە عەولاش وەکو من و زۆربەی قوتابیەکانی دیکە کوڕی خێزانێکی هەژار بوو ... بەڵام ئەو ... دەست درێژی ... دەم چەوتی ... ڕوح گەورەیی و خۆهەڵکێشانی لە کوڕی میرو مودیربەگیش قبووڵ نەدەکرد! ... لەکوڕی قۆمیسێرو باشچاوەشیش ... هەتا لە کوڕی بەڕێوەبەری قوتابخانەشی نەدەخواردەوە، هەرچەندە ئەمانەش خۆیان تێ هەڵدەسووی و لێی نزیک دەبوونەوە ... هەوڵیان دەدا بیکەن بە دەستەبرای خۆیان، زۆر جار نوقڵ و پورتەقاڵ و دەفتەرو قەڵەمیان بۆ دەهێنا ... کەچی ئەو حەزی بە ڕەفیقایەتی ئەمانە نەدەکردو نوقڵ و پورتەقاڵ و شتومەکیشی لێ وەرنەدەگرتن ... نزیکیان نەدەبوو، گرووپەکەی ئەوانی بەجێ دەهێشت و بەراکردن خۆی دەهاویشتە ناو گرووپەکەی ئێمە.

سەبارەت بەم خووڕەوشتەی عەولا ... ئێمە کردبوومانە سەردەستەو میرکوڕی خۆمان ... بە نموونەو پێشڕەوی خۆمان دامان دەنا، لە جێگای خۆیدا ... خۆشمان پێ هەڵدەکێشاو چاووڕاویشمان پێ دەکرد، کە کوڕە دەوڵەمەندەکان ... کە کوڕی میرو ئەوانی تر قەستی دەست درێژیان دەکرد ... بانگمان دەکرد:

– ئێمە هەڤاڵی عەولاین!.

ئەو ڕۆژانەی ... کۆمەڵەکەشمان ... کۆمەڵەی گەنجان دامەزرا ... عەولا یەکێک بوو لە ئەندامە گورج و گۆڵ و بەکارەو دڵسۆزەکانی.

کۆمەڵەکەمان هەر هەفتەی جارێک یان ئەگەر هەواڵ و دەنگ و باسێکی تایبەتی دەگەیشت، یەکسەر لە ئەشکەوتە سەختەکەی سووڕەحمان ... یان لەسەر گردی باویان ... یان لە گەرووی حەسارێ ... یان لەناو چەمە چڕەکەی زێوەر ... کۆدەبوەوە، لە دەنگ و باس و باری ئەو سەردەمە دەدواین.

– ڕۆژێک کۆمەڵەکەمان، لە ئەشکەوتی سووڕەحمان. لەناو قەدی سەفین یەکتری گرتەوە، وەکو ڕاهات لەو ڕۆژانەدا دەنگ و خەبەری شۆڕش و یاخی بوونەکەی شێخ مەحموود ... بەگەرمی پەرەی سەند و لەناو خەڵکی ولات بلاودەبوەوە، لەو کۆبوونەوەیە باسی ئەو شۆڕشەمان دەگێڕایەوە، بە عەقڵی هەرزەکارانەی خۆمان ... هەڵزۆقینەوەکەی شێخی نەمرمان بە شۆڕش دەژماردو شۆڕشەکەمان شێ دەکردەوە، هەزارو یەک ئاوات و ئامانجی ئاوریشمینمان لێ دەهۆنیەوە، سۆز و خۆشەویستی نیشتمان ... ئەو چۆنیەتییە تاڵ و ڕەشانەی لەناویدا دەژیاین ؛ دەروون و کەیانی دەهەژاندینەوە ... هەستی بریندار دەکردین ... کانی ڕک و کینەی دەتەقاندین، بەهێزتر ... بە گوڕتر بۆ کۆڕی خەبات و ململانێ دژی دوژمن و بێگانە و هەمـوو ئەوانەی بوونەتە هۆی ئەو نالەبارییـەمـان ... پاڵـی پێـوەدەنـاین، بە تایبـەت لە کۆبوونەوەکەی ئەو ڕۆژەی ئەشکەوتی سووڕەحمان ... ئەو هەموو سۆزو ئارەزوو و ڕک و قینە ... پتر

لەناوماندا سەریان هەڵدا، برینەکانی ناوەوەمان پتر دەهاتنە ژان، لەو کۆبوونەوەیە ... عەولای هاورێیم لەگەڵ میرزا حەبیب و حەمەد کە بە خێلە ناومان بردبوو... ئەمانە لەگەڵ دەنگ و باس و شێ کردنەوەی شۆڕشەکەی شێخ مەحموود ... ئاگریان گرت، خێلە ... لەناو ئەو ئاگرەی دەروونی ... لەناوەوە هەڵچوو ... کوڵا ... فرمێسکی هەڵدەچوون و بەسەر رووومەتەکانییەوە دەیباراندنە سەر زەوی ئەشکەوتەکە، هەر لەو کۆبوونەوەشدا ... کە کاکل ...ی هاورێمان دەیگوت :

– لەسەر هەموو لاوێکی کورد ... پێویستە بچێتە پاڵ شۆڕشەکەو بەرگری و پارێزگاری لە مافی خوراوی نەتەوەکەی بکا.

کاکل ... کە هەڤاڵێکی لە ئێمە بە تەمەنتر بوو ... لە قوتابخانەش لە پۆلەکانی سەرەوە بوو، کارو فرمانی رێکخستنی کۆمەڵە بەو سپێردرابوو، کە ئەم بانگەی راهێشت ... عەولا و هەردوو هەڤاڵەکانی دیکەمان ... بڕیاریان دا بچنە پاڵ شۆڕشەکەو گیانیان لە رێگای نیشتمان ببەخشن، بەم رەنگە هەرسێکیان سەریان هەڵگرت، بۆ رۆژی دواییش لە گوند بلاوبوەوە کە شەو رایان کردووە و چوونەتە پاڵ شۆڕشەکەی سلێمانی ... ریزی شۆڕشگێرەکانی شێخ مەحموود ... بەلام خەڵکی گوند بەو بەرەبەیانە چۆن ئەو خەبەرەیان پێ گەیی؟ ئەم خەبەرەی وەکو نهێنییەکی کۆمەڵە ... نەدەبوو لە ئەندامەکانی بەولاوە کەس پێی بزانێ، چۆن خەڵکی گوند پێیان زانی؟ ئەمەش نهێنییەکی تر بوو هەتا ئیمرۆکەش سەرم لێی هەڵنەکردووە.

دایک و باوک و خزم و کەس و کاری عەولا و میرزا حەبیب و خێلە ... بەم رووداوە زۆر تەنگاو بوون، بە کۆمەڵ بەدوایاندا بەرەو لای سلێمانی بەزین هەتا دەشتی بیتوێن و رانیە و رووباری گارفێن ... شوێنیان هەڵگرتبوون، لەسەنگەسەر میرزا حەبیبیان گرتبوەوە، لەدەم رووبارەکەش خێلەیان دۆزیبوەوە، ئەم دوانەیان لەگەڵ خۆیان گێڕانەوە گوند کەچی عەولا هەر لەسەر ئەو خوورەوشتەی پێی ناسرابوو ... لەو رێگایەی بڕیاری دابوو پێیدا بڕوا نەگەڕایەوە دواوە، وەکو دوو هەڤاڵەکانی دیکەی خۆی نەدا بەدەستەوە ... بەبێ هەموو حیساب بەرەو ئەو ئامانجەی لە مێشکی چەسپی بوو ... ئاواتی بۆ دەهۆنییەوە ... دەچووە پێش و نەگەڕایەوە دواوە.

میرزا حەبیب ... پاش گەڕانەوەی لە کۆبوونەوەیەکی کۆمەڵە دەیگوت:

– کە خەبەری بەدواهاتنی کەس و کارەکانمان پێگەیشت ... خێلە ... قەڵەمی شکان ... زوو خۆی ئاشکرا کرد ... منیش نەوێرام خۆم لە رووباری گارفێن بدەم و بپەڕمەوە ئەوبەر ... بەلام عەولا هەرکە موختاری سەنگەسەر خەبەرەکەی گەیاند ... ئەو بەشەو بۆی دەرچوو ... خۆی بە زێیە هارەکە داداو شوێن بزر بوو، کەس و کارەکانی زۆر بەدوایدا گەڕان، بە دێهاتەکانی بیتوێن و بە گوێ چەم و رۆخ رووبارەکە ... دەسووڕانەوە ... سۆراخیان دەکرد، لە ئەنجام هەموو گەڕان و سووڕان و هەوڵ و کۆششیان بەلاش و بێ سوود بوو!.

عەولای هاورێمان ... خەبەرێکی لێ پەیدانەبوو، کەس بە سەرو شوێنی نەزانی، هەندێک لە خەڵکی ناوچە بڕواییان وابوو ... هەرزەکارێکی بێ تینی لاوازی وەکو ئەو ناتوانێ لە گارفێن دەرباز ببێ و وایان دادەنا کە رووبارەکە لوولی داوە و هەڵی لووشیوە!

– مەلەوان ... مەگەر مەلەوانێکی لێزان و بەتین نەبێ ... چۆن زات دەکا خۆی لە گارفێن بدا؟ خەڵکەکە.. ئەئاوا وەلام و ئەنجامی پرسیارو سۆراخی عەولایان بەکەس و کارەکەی دەدا..

ئیتر لەو رۆژەوە عەولای هەڤاڵمان بێ سەرو شوێن بوو، لە قوتابخانەش بەنەمانی ئەو ...

دەستەکەمان ... باریک و لاواز بوو ... بێ سەردەستە ماینەوە، بەو هۆیەشەوە کوڕەکانی میرو و مودیر بەگ و قۆمیسێر ... تیر و توانجیان تێدەگرتین... هەڕەشەیان لێ دەکردین ... خۆیان بەسەرماندا هەڵدەکێشا ... بگرە قەستی دەست درێژیشیان بەسەردا دەکردین ... بەڵام ئێمە لەوان زۆرتر بووین و یەکدی گرتر ... لەبەر ئەوە خۆیان لێ نەدەداین.

بۆ ڕۆژی دوایی خەبەری عەولا لە گوندی وەها بلاو بوەوە:

– عەولا خۆی بە گارفێنەوە ناوە و ڕووبار قووتی داوە و خنکاوە!.

دایکم ... قەدەرێک بۆ عەولا دەگریا ... دەیلاواندەوە ... هەموو جارێک لەگەڵ فرمێسک باراندنەوە ... منی دەگرتە باوەش ... لە لەشی خۆی هەڵی دەسوویم ... دەستی بەسەری دا دەهێنام ... لەگەڵ هەنسک دانەوەدا دەی نووزاند:

– هەتیوە ... بێ دایکە ... بێ لانەو دالدەیە ... هەی جەرگم بۆی خرابێ!!

لە ماوەی دوو ساڵدا ... دایکم عەولای هەر لە بیر نەکردبوو، ئێمەی ڕەفیقەکانیشی لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵەدا یادمان دەکردەوە و پەرۆشی ئەو هەڤاڵە ئازایەمان بووین کە لەو ماوە دوورو درێژەدا تەنانەت کە هەڵقۆزینەوەکەی شێخ مەحموودیش تێک چوو ... ئەو دەنگێکی لێ پەیدانەبوو. هەتا ئەو ڕۆژەی کاروانە کزەکەمان بۆ دەم چۆمی خەلیفان دەچوو ... ئەوەبوو لەناو کرێکارەکانی ڕێخ جادە ... لە پێش زارکی فراوانی گەلی عەلی بەگ ... عەولای هاوڕێم دۆزیەوە، بە دۆزینەوەی شاگەشکە بووم ... کامەرانییێکی نادیار گرتمیە باوەش، لەناوەوەم ئەوەندە پێی دڵخۆش بووم ... وەکو خۆشەویست ترین شتی وون بووم دۆزیبێتەوە ... ئەوها هەستم بە هەسانەوەییێکی دەروونی دەکرد، لەناو ئەو کامەرانی و هەستەمدا ... ماندوویی ڕێگای سەخت و دوورو درێژی کاروان ... برسیەتی و بێ هێزی و لاوازی لەشم ... ژانەکانی زگ و لاقە باریکەکانم ... هەمووی دەتوانەوە و بلاوەیان تێدەکەوت، بەبێ دەستی خۆم لە کاروان و لە تەنیشت دایکم جودا بوومەوە، بەراکردن لە جادەکە پەڕیمەوە ... لام دایە لای چادرەکان و بەبێ بیرکردنەوە بانگم ڕاهێشت:

– عەولا ... عەولا!!

کە عەولا چاوی پێکەوتم ... بەگوڕ بۆم هات ... ئامێزمان لەیێک وەرینا ... دەستمان کردە ملی یەکدی ... بە یەکترمان وەرامووسی ... ئاو زایە چاوەکانمان ... شەوغمان باراندە سەر شانی یەکدی، ماوەییێک دەمان گیرا ... زارمان کلیل درا ... نەمانتوانی لەگەڵ یەکتری بئاخڤین ... تا عەولای هاوڕێم باسکی گرتم ... لامان دایە ژێر پیرە دار بەڕوێکی ڕێخ جادە، لەژێر داربەڕووەکە دانیشتین ... بە تامەزرۆیی ... بە چاو یەکتریمان دەپشکنی ... لە سەرو ڕووی یەکتری وورد دەبووینەوە ... کەوتینە ووردە گلەیی و لەناو سۆزی خۆشی بەیەکتر شادبوونەوەمان ... تواینەوە ... بەسەر ڕۆژانی ڕابوردوومان دا دەچووینەوە، ئەو ڕۆژانەی عەولا لەناویاندا وون ببوو ... و بەرەو ئاواتێکی پیرۆز دەبەزی ... ئەو ڕۆژە دژوارو پڕ مەینەتانە ئەو ڕۆژانەی کە ئینگلیزی داگیرکەرو دوژمن ... بە هاوکاری ئاغاو بەناو شێخ و کلک و کلتوورەکانیان ... لەگەڵ گرانی و قاتی و قڕی و برسیەتی یەکتریان گرتبوەوە و پەیمانی چەوساندنەوەی خەڵکی ڕەشو ڕووتی ولاتیان مۆر کردبوو ... وەک قەلی شووم ... باڵی ڕەشیان بەسەر ولاتەکەمان دا گرتبوو ... مردن و هەژاری و نالەباریان بەسەر میللەتی ئێمەدا دەباراند، سواری ئەستۆمان ببوون ... هەموو دەسەلات و جوولەییێکیان لێ بڕیبووین.

کە پتر لە ڕەنگ و ڕوو، لەدروشمی عەولای هاوڕێم وەرادەمام ... لەگەڵ خۆمدا دەمگوت:

– لەگەڵ ئەم هەمو نالەباری و ژیانە تاڵ و تفتەش ... هێشتا عەولا وورەی بەرنەداوە ...!.

وە پرسیارێکی گەورە ... ئەوەندەی کارۆخ گەورە ... لە مێشکمدا دەخولایەوە، عەولاش وەکوو ئاگای لەیەک و دووی دڵی من بێ ... چاوە گەشەکانی تێکردم ... بزەییێکی کورتی لەسەر زار پەیدا بوو ... دەستێکی لەسەر شانی دام، پاش دامانێکی کەم ... باسی ڕووداوەکانی شۆڕشەکەی شێخ مەحموودی نەمری کرد، ئەو شۆڕشەی ... ئەو ژیان و گیانی خۆی بۆ تەرخان کرد، کە باسی ئەو قەوماو و بەسەرهاتانەی دەگێڕایەوە ... چاوی دەبریسکانەوە و بە داخێکەوە دەیگوت:

– خەڵکە ... خۆیان ... ئەوەی هەڵخەلەتابوو ... ئەوەی بەزی ... ئەوەی خۆی دا بەدەستەوە ... بووە داردەستی دوژمن و لوولەی تفەنگەکەی بۆ سینگی هەڤاڵەکانی خۆی سووڕاندەوە ... بەم ڕەنگە هەتا شۆڕشەکەیان پووچەڵ کرد ... ئاگرەکەیان کوژاندەوە!.

لەپاشان وەکو هەستی بە هەڵەییێک کردبێ و بیەوێ ڕاستی بکاتەوە ... لەگەڵ ئاخێکی توند گوتی:

– ئاگری شۆڕشەکەیان کپ کرد!

وە لەگەڵ ئاخەکەدا ڕەنگی هەڵبزڕکا ... لەشی هاتە لەرزین ... بەدەنگێکی پڕ ڕک و کینە و پچڕپچڕ دەیگوت:

– ئێمەش ... وەها دەربەدەر و پەڕاگەندە بووینەوە، بەناچاری ئاوارە بووین و خۆمان لە بەر چاوی دوژمن بزر کرد!.

کە عەولای هاوڕێم بەم ڕەنگ و بەم چۆنیەتیە نەفسیە دەدیت ... یەکسەر ڕۆژانی قوتابخانەم بەخەیاڵدا تێ دەپەڕین، عەولا ... لەو ڕۆژە ڕابوردوانەش کە زوێر دەبوو ... یان هەستی بە ستەمێک دەکرد ... ئەوها ڕەنگی دەگۆڕا ... چاوەکانی دەکرانەوە و بریسکەیان دەدا ... لەش و لێوی دەلەرزین ... بەتوندی دڕی بەئێمە و هەواڵەکانی دەدا و بەرەنگاری ستەمکار دەبوو!. بەڵام لەم ڕۆژە دڕوهارانەی ئەو کاتەماندا ... لەژێر داربەڕووە پیرەکەدا چی بۆ نەدەکرا جگە لەوەی پەنجەی دەستەکانی لەناو لەپی کۆبکاتەوە و بەتوندی هەڵیان بگلۆفێ ... لە پاشدان دوو کۆڵە مست بە نێو چاوانی خۆیدا بکێشێ و بە ئاهێکی سارد کۆڵی دەروونی دامرکێنێ!.

عەولای هاوڕێم لەچۆنیەتی تێک چوون و بڵاوە پێدانی شۆڕشەکەی شێخ مەحموود دەدواو دەیگوت:

– ئێمە لە کۆبونەوەکانی کۆمەڵە ... وەهامان بۆ شێ دەکرایەوە کە بەڕاستی شۆڕشێک هەیە ... بەدوای ئامانجێک ... ئامانجێکی نەتەوایەتی پیرۆز خەڵک دەستی داوەتە چەک ... کەچی لە ڕاستیدا مەسەلەکە وانەبوو کە ئێمە تەونی ئاوریشمینمان بۆ دەچنی!!

لە دواییدا سەری هەڵبڕی و چاوی لە گەڵا زەردو وشکەکانی داربەڕووەکان کردن و بە تەوسەوە پرسی:

– شێرکۆ ... لەبیرتە کە منداڵ بووین! ... لە گۆڕەپانەکەی بەر ماڵان ... لەگەڵ منداڵەکانی دیکەی گەڕەک ... یاری ئەسپ ئەسپانێمان دەکرد؟ لەبیرتە کە هەر یەکەمان سواری دەستە دارێک دەبووین ... لەدەوری گۆڕەپانەکە بە حیلە حیل دەسووڕاینەوە و هەڵدەبەزین و قۆشمەمان دەکرد ... هاوارمان دەکرد:

– حی ... حی ... حی ... وە سەرێکی لەسەرەخۆ هەژاندەوە و لەسەر قسەکەی ڕۆیشت:

– ئەو سەردەمە بەئەقڵی منداڵانەمان خۆمان بەوە ڕازی کردبوو کە ئێمەش ئەسپ سوارین و وەکو سواران لەو مەیدانەدا جلیت بازی دەکەین ... وە ئەو دەستەدارانەی دوو لینگمان بەسەردا هێنابوون ...

لێمان دەبوون بە ئەسپی حدوود! ئەسپی ڕاستەقینە. وە بێ ئەوەی چاوەنواڕی وەڵامی من بکا ... گوتی:

– لە داری کەلیش ... ئێمە سواری ئەسپە دارینە ببووین و وامان دەزانی سواری ڕاستەقینە و مەردی مەیدانین!!

عەولای هاوڕێم بزەییێکی تاڵی قووت دایەوە، ڕووی کردە زەوییە وشکەکەی بەردەمی، دەستێکی درێژ کرد و مستێک گەڵای مردووی لە ناو لەپی دەستی کۆکردنەوە ... گەڵاکانی گوشین ... بەتوندی گوشینی ... هەر گوشینی ... هەتا بەتۆپەڵ تێی هەڵدانەوە ئەو گۆڕە، لە پاشان زلکەدارێکی هەڵگرتەوە ... زلکەکەی لە خاکەکەی بەردەمی وەردەدا ... بە هێمنی و لە سەرخۆ دەیگوت:

– کۆبوونەوەیەکی سەیر بوو ... سەیر! ... هەر بەکۆڕی دەروێشەکانی خەلیفە سەرسۆری خۆمان دەچوو!

وە هەر لەبەر خۆیەوە لێ ی پرسیمەوە:

– لەبیرتە خەلیفە سەرسۆری گوندەکەی خۆمان ... لەگەڵ دەروێشەکانی شێخ قطب الدين ... لەسەر چەقی جادەکە ... لە گۆڕەپانەکەی بەردەرکی سەرا چ بەزمێکیان دەگێڕا؟

کە من لەسەرخۆ سەرم بۆ دەهەژاندەوە ... ئەو قسەکەی تەواو دەکرد:

– خەلیفە سەرسۆر وەدەروێشەکانی ... چۆن کەیف و هەوەسی میر و مودیر بەگ و بۆ خاتری گەورەیی شێخ لەو مەیدانەدا هەڵدەپەڕین و شیرو زەرگیان دەوەشاند ... نەڕە و زەڕەیان هەواو هێمنی گوندەکەی دەشڵەقاند ... هەرایەکەی سلێمانیشم ئەوها دەهاتە بەرچاو، خەلیفە سەرسۆر و دەروێشەکانی ... بۆ ڕازی کردنی تۆفیق بەگی میرو ڕازی کردنی و حکومەت بۆئەوەی بەرژەوەند و دەسەڵاتی خودا بەخشی شێخەکەیان بپارێزن ... گاڵتەیان بە خودا دەکرد ... خەڵکی سادەی گوندەکەیان هەڵدەخەڵەتاند، لەوێش هەر بۆ مەبەستێکی لەو بابەتانە ... گاڵتەیان بە میللەتەکەی ئێمە دەکرد ... خەڵکی ڕەش و ڕووتی ... ستەم دیدەو زۆر لێکراویان هەڵدەخەڵەتاند و دڵساردیان دەکردن.

عەولای هاوڕێم لەگەڵ ئەو قسانەی ڕەنگی تێکدەچوو ... زەرد هەڵدەگەڕا، بەزمان ... لێوە ووشکە بەبارەکانی تەڕ کردنەوە خوزییێکی تاڵی قووت دا... هەردوو لەپی دەستی لە یەکتری دانەوە و لەبەر خۆیەوە گوتی:

– چاوم بەرایی نەدا بە دڵساردی بگەڕێمەوە گوند، ناچار سەرم هەڵگرت، وەکو گەلێک شۆڕشگێڕی سەرلێ شێواوی دیکەی ... وەکوو من کە بە کۆمەڵێک ئاواتەوە گەیشتبوونە شۆڕشەکە ... منیش ... ئاوای ئەودیو ... ئاوای کوردستانی ئێران بووم، لە شاری کرماشان کەوتمە تۆڕی سەربازەکانی ئینگلیز و ئاوقای بەندیخانە کرام ... !

عەولا سەرێکی بەرز کردەوە، چاوەکانی لە لووتکەی بەرزی کارۆخ گیرکردن، بێ ئەوەی ڕوو لە من بکاتەوە ... بە پێکەنینێکی بڵندی هیستیری گوتی:

– دەیانگوت ... ئەتوو جاسووسی ئەڵەمانی ... جاسووسی ئەڵەمان ... !!

وە سەرێکی هەژاند و بە واق وڕماوی ... بەدەنگ دەدوا:

– هەر لە سەرەتای شەڕەوە ... هەتا ئیمڕۆش ... ئەو دوژمنانە باشووری کوردستانی ئێرانیان داگیرکردووە، شارەکانی ئیلام وکرماشانیان کردۆتە جێ مۆڵگەی لەشکرە دڕندەکەیان، بە یارمەتی ئاغاو خان و شێخەکان ... میللەتی ئێمە دەچەوسێننەوە، ئەوەی بیانەوێ دەیکەن ... خەرج و باج و دانەوێڵە لە خەڵکە ڕەش و ڕووتەکە زەوت دەکەن و بۆ لەشکرەکەیان ڕەوانەی دەکەن، بەم جۆرە حەوت مانگ پتر لەو

شاره گەورەیە ... لە بەندیخانەی ئینگلیزەکان ... کۆت و زنجیر کرام ... جەزرەبە درام ... لە برسانا وشک هەڵگەڕام ... هەتا کاتێک بۆیان ساغ بووەوە کەمن جاسووسی ئەڵەمان نیم و قوتابییەکی کوردی عێراقی سەر لێ شێواوم، ڕۆژێک کابرایێکی ئەفەندی هاتە ناو بەندیخانەکە و ماوەیێک لەڕووی دەیان بەندکراوو دیلەکان ورد بووەوە ... تا لەدواییدا بەناو بانگی منی کرد، ملی گرتم و پێش خۆی دام تاکو گەیشتینە بەر دەرگای ژووری ئەفسەرێک، لە ناونیشانی سەر دەرگاکە وا دیاربوو کەئەو ئەفسەرە بەندیخانەکەی بەڕێوەدەبرد، لە ژووری ئەفسەرەکە ... کابرای ئەفەندی لەسەر کورسییێکی دار و تەختە دایانم و لە گەڵم کەوتە پرسیار و وەڵام، ئەوەل جار لێی پرسیم:

– تۆ ... خەڵکی کوێی؟

گوتم:

– قوتابییەکی کوردم ... خەڵکی شەقلاوەم!

بزەیێک لەسەر زاری کابرای ئەفەندی پەیدابوو ... کە لێی پرسیمەوە:

– جەماعەتی تۆفیق بەگی میرانی؟

گوتم:

– بەڵێ ... ئەو سەرۆکی خێڵی ئێمەیە!

لە پاشدان بە... روخسارێکی.. ئاشنایانە.. پێی گوتم:–

– من ... تۆفیق بەگ دەناسم، ولێی پرسیمەوە:–

ئەدی مەحموود ئەفەندی دەناسی؟

پێم گوت:

– کام مەحموود ئەفەندی؟

گوتی

– مەحموودی شەنگەی، مەحموود شەنگە، مامۆستا بوو لە قوتابخانەکەتان ...!

کە عەولای هاوڕێم ئەمەی گێڕایەوە و ناوی مەحموود ئەفەندی هێنا ... من خۆم پێنەگیرا ... ڕێگام نەدایێ قسەکەی تەواو بکات، قسەکەییم بڕی بەپەلە پرسیم:

– مامۆستا مەحموود ... ئا ... مامۆستا مەحموود؟!

عەولای هاوڕێم سەرێکی هەژاند و بێ ئەوەی پرسارەکەی من کارێکی تایبەتی تێکردبێ ... ئەو لەسەر قسەکەی ڕۆیی و گوتی:

– پێم گوت ... بەڵێ دەیناسم ... مامۆستای خۆم بوو ... دەیناسم.

وە لەکابرای ئەفەندیم پرسییەوە:

– تۆ لە کوێ مامۆستا مەحموود دەناسی؟

کابرای ئەفەندی گوتی:

– هەوالّی خۆمە ... !

وە ئاهێکی لەسەرخۆی هەڵکێشا و ماوەیێک کڕ بوو ... داما چاوەکانی لە زەمینە بەرد ڕێژەکەی ژوورەکەدا گێڕان، وەکو بیر لە شتێک بکاتەوە ... یان یادگارێکی بە مێشکدا هاتبێتەوە ... لە پاشدان

رووی دەمن کردەوە و بزەییێکی درۆی لەسەر زاری خۆی پەیداکرد و پێی گوتم:

– مامۆستا مەحموود هەواڵێکی گیانی بە گیانی خۆمە!

تا لەسەرخۆ مرتاندی:

– من ... هەمزەم ... !

وە بەهەناسەیەکی کورت و توند ... سینگی خۆی دەفی ... ماوەییێکی دیکە بێ دەنگ بوو، ئاوڕێکی لە ئەفسەرە ئینگلیزەکە دایەوە کە وەکو بت لە سەر مێزەکەی لێی قوت ببوەوە و گێلانە سەیری من وهەمزەی دەکردو گوێی لێ ڕادەگرتین ... !

ئەفسەرەکە ... بەبێ ئەوەی لە جێگای خۆی بجوولێتەوە ... بەنەرمی سەری بۆ هەمزە دانەواند و بە روویدا گەشەییێکی کرد، ئینجا هەمزە پتر لێم هاتە پێش ... دەمی خۆی لێ نزیک کردمەوە و بەهێمنی و ناڕەحەتی پێی گوتم:

ڕۆڵە ... ئێوە ساف و ساکارن ... وەک شیر پاک و بێ ماکن ... بێ تاوانن ... خۆش بڕوان، بەبێ بیرکردنەوە ئەرک دەکێشن، ئێوە بخوێن ... قوتابخانە و خوێندن تەواو بکەن باشترە لەوەی تووشی گیروگرفتی وەها بن کە نە بەرگەیان دەگرن و نە توانای ئەوەشتان دەبێ بەسەریان دا ڕابورن و خۆیان لێ ڕزگار بکەن !!

عەولای هاوڕێم دەیگێڕایەوە و دەیگوت:

– من ئەو قسەو ئامۆژگاریانەی کابرای هەمزە ناوم زۆر پێ گران بوو، حەزم دەکرد وەلامێکی تایبەتی توندی بدەمەوە و پێی بلێم:

– من ... ساکارو سادە نیم ... من دەزانم چ دەکەم و چۆن و بۆ چ دەیکەم !

بەلام لە بەندیخانەی کرمانشا ... حەوت مانگ بوو ... حەوت مانگی ساردو سڕو... ڕەق و پڕئەشکەنجە ... حەوت مانگ بوو دەتوولامەوە، بەدەست ئۆردوان و پیاوکوژەکانی ئینگلیز زۆر ئازارم دیبوو، دەترسام ئەگەر وەلامێکی ڕەقی ئەو هەمزەیە بدەمەوە ... دەترسام دیسان ئاوقای زیندانەکەم بکەنەوە و پتر ئازارم بدەن ... لەبەر ئەوە بەرامبەر بە هەمزە و قسەکانی ... هەمزە ... بێ دەنگ و کڕ وەستام ... وەلامێکم نەدایەوە ...

بەلام هەمزە خۆی لە کڕبوونەکەم گێل کردو لەسەر قسەو ئامۆژگاریەکانی بەردەوام بوو و گوتی:

– دەزانم تۆو هەواڵەکانی دیکەی تۆ ... بەهەموو دڵسۆزی و لە خۆبووردن هاتوونەتە ڕیزی هەرایەکەی شێخ مەحموود ... دەزانم بە چ دڵسافی و هەوەسێکەوە لەگەڵ کۆمەڵێک ئاوات و هیواو بە چ ئامانجێک ئەم ڕێگایەتان گرتووتە بەر ... بەلام ڕۆڵەی خۆم ... سەبارەت بەوە دەڵێم ئێوە دڵ ساف وسادەن ... خوێن گەرمن ... چونکی لەوە بێ ئاگان کە هەندێک کەس بەتایبەتی ئەوانەی خانەدانن و لەبەر گەلێک هۆ خەڵک ڕێزیان لێ دەنێ ... ئەمانە خۆیان بەجۆرە مەلیک و شاهێک دادەنێن و بە ڕواڵەت بەناوی میللەت و بەناوی ئازادکردنی خاکی ولاتێکی پان وبەرین، بەناوی حەق ئەستاندنەوە ... بەناوی بەربەرەکانی و دژایەتی دوژمن ... دەست دەدەنە چەک، خەڵکی ڕەش وڕووت و دڵ ئاوێنە لە دەورەی خۆیان کۆدەکەنەوە ... کەچی لە ئەنجامدا کە بۆیان ئاشکرا بوو ... بوون بە مەلیک و شا ... بەم ڕەنگە ناهێنە دی ... ناچار بۆ پاراستنی خۆیان ... بەدۆنمە زەوییێک ... بەدەست لە پشت دانێک ... بە بزەییێکی ساختەی دوژمنەکە ... دەستیان شل دەکەن چەک فڕێ دەدەن و میللەت و هەق و ئازادی و خاکی ولاتە

فراوان و دیل کراوەکە ... هەموو ئەمانەیان لەلا ... لەو چەند بستە زەوییە کۆدەبێتەوە ... کە دوژمن پێیان دەبەخشێ ... و وەکو زەوییەکە هی باوکی دوژمن بێ و بەوان بیبەخشێت!!

هەمزە چاو قوچانێک لە قسەکردن وەستا ... بۆ ئەوەی هەناسەیەکی توند بخواتەوە، منیش لەگەڵ قسەکانی ئەو ... خەیاڵم بۆ لای سمایلی هاوقوتابیم و مەسەلەی پیرئۆمەری باوکی ومەلایەکەی هەولێر و کاپتان لاینی حاکمی کەرکووک و دەشتی قەراج و هەولێر و کەندێناوە دەچوو، ئەو حاکمە ئینگلیزە بە حوکمی ئەوەی داگیرکەری ولاتەکەمانن، خۆی ببوو بە خاوەن زەوی و زاری ئەو ناوچانە و بەپێی ویست و ئارەزووی خۆی زەوی لە جوتیارەکان زەوت دەکردن و بە قاقانی و تاپۆ بە دۆست و کلک و کلتوورو خوبزەکانی ئینگلیزی دەبەخشین!!

بەڵام کابرای هەمزە ناو ئەو خەیاڵەی کورت کردمەوە کە دیسان دەنگی لە گوێیەکانم زرینگایەوە و گوتی:

– ئەو هەندە کەسانە، هەزارانی وەکو ئێوەی پاک و خوێن گەرم دەکەنە قوربانی بەرژەوەندو تەماحی خۆیان، هەزاران خەڵکی بێ گوناح و دڵسۆز بۆ خاتری چەند لیرەیێک ...گوڵمێک زێڕ ... وەزیفەیێک ... بگرە تەنانەت قۆڵچیەتیەک ... لە پێناوی چەند شەبانە قەید کردنێک ... لە پێناو دەسەڵاتێکی پووچ لە ژێر پێی ئەو دوژمنە دەکوژنەوە!.

وە بەکزییێکەوە سەری دەهەژاندو لەبەر خۆیەوە دەیگوت:

– ئە ئاوا بەچاوی خۆت دەبینی ... لاوێکی وەکو تۆ و سەدانی دیکەی وەکو تۆش بەم دەردە دەچن ... بەم ڕەنگە تووشی ئەشکەنجە وئازار و دەردەسەری و ئاوارەیی دەبن و لەناو دەچن، ماڵی گەلێک خەڵکی سادەش خاپوور و وێران دەبێ!!

وە ڕوویێکی لێ بەرز کردمەوە و بەپەرۆشەوە بانگی کردم:

– عەولا ... عەولا ...ڕۆڵە ئێوە بخوێنن باشترە، ئەگەر بخوێنن چاوتان دەکرێتەوە ... هوشیار دەبنەوە ... کەهوشیاریش بوونەوە چاکەو خراپە ... ڕەش وسپی لە یێک جودا دەکەنەوە، ئەوجا ئەگەر مرۆ بە هوشیاری و لە ئەنجامی بەراورد و لێکدانەوەیەکی ڕووناکبیرانەوە گەیشتە قەناعەتێک ... ئەو کاتە هەرچیەکی بیکات ... چ ڕێگاییێک بگرێ ... ئەگەر کۆسپیشی بێتە پێش ... ئەگەر سەریش نەکەوێ... ئەگەر سەریشی لەو ڕێگایەدا بچێ ... یان تووشی ئازار و ژان و ئەرکیش ببێ ... پەشیمان نابێتەوە و دڵسارد نابێ.

– کە منداڵ بووم ... لەگەڵ منداڵەکانی گەڕەک ...هەموو هێوارەیەکی هاوین لەناو ڕەزانەوە بۆ ناو بازاڕی گوند سەردەکەوتین، کاتێک دەگەیشتینە (تەم تەم)ان ... دەنگە زوڵاڵەکەی کاوێس ئاغا تێکەڵ بە دەنگی شەپۆلی ڕووبارەکە دەبوو ... دەڕژایە ناو گیان و گوێمان، کاوێس ئاغا ... لە چایخانەکەی خدرەسۆر لاوکی دەگوتن:

دەلایلۆ ... دەلایلۆ

شەڕەکا دقەومی ... لە چیایێ سووورداشێ

کە نزیک بازاڕیش دەبووینەوە ...سەرمان بۆ چایخانەکە و بۆ تەوقە سەری دارتاوکە زەلامەکە هەڵدەبڕی، بە دارتاوکەکەدا هەڵدەگەڕاین ... هەر بەسەردەکەوتین و بەدارەکە هەڵدەگەڕاین... تا دەگەیشتینە ئاستێک کە چایخانەکەمان باشتر لێ دیار دەبوو.

چایخانەکەی خدرەسۆر لە نهۆمی دووەمی خانوویێک بوو، لە کۆشکێک بوو ... کۆشکەکە پێشبانێکی هەبوو ... بەسەر دەریای باخچەکانی گونددا دەیڕوانی، پێشبانەکە تەخت و کورسی لێ ڕیزکرابوون، لەسەر دارەکەوە ... لە ناوێن قەدو گەڵاکانی زارکی بۆڕیە بەلە زەردەکەی... گرامافۆنی چایخانەکەمان دەدی، خەڵکێکی زۆر بەڕێز لەسەر تەخت و کورسیەکان دانیشتبوون، گرامافۆنەکە ئەو هێوارەیە بێ دەنگ بوو، کاوێس ئاغا لە تەنیشت گرامافۆنەکەوە ئەویش لەسەر تەختێک لێی پاڵ دابووەوە، سەرو شەدەو گەردەن و هەردوو لامل و نیوەی تەختەی سینگی لە ئێمە ... منداڵەکان دیاربوو، ئێمە چاومان بەسەر و شەدەی کاوێس ئاغاوە گیر ببوو، کاوێس ئاغا سەرو شەدەکەی لێ لار کردبووەوە، دەستێکی خستبوە بناگوێی و لاوکی دەگوت:

دەلایلۆ ... دەلایلۆ

بەهارە ... بەسەرێ سلێمانی دا کەتم

محەلی شەڕان و ...دیلا

لەئاسمانا خۆشدێ گرێلێ تەیارا

شرخێلێ مەترەلیۆسا

ڕنگێلێ بۆمبا... برا... گازەگازێ توبەدارا

ئێمە ... منداڵەکان ... لەگەڵ دەنگی کاوێس ئاغا و باسی تۆپ و تەیارە و بۆمبا ... هەوەسێکمان بۆ پەیدا دەبوو ... ئاگامان لە خۆ دەبڕا، لەدڵی خۆماندا لەگەڵ کاوێس ئاغا لاوکەکەمان دەگوتەوە:

شادو شوودێ شێخ مەحموود ... کاکی شێخ قادر

بابێ لەتیف.. بەسێ دەنگان گازی دکا

کەریمێ فەتاح بەگ ... گەلی عەگیدا

ئیمڕۆ دەست هەلینانەکی بکەن

لەپاشان وورده وورده دەنگمان بەرز دەکردەوە قادرۆک و عەولای هاوڕێم ... لەسەر کەلی دارە زەلامەکەدا... دەنگیان بەسەر دەنگی کاوێس ئاغا بڵند دەبووەوە.. عەولا لاوکەکەی لەبەر بوو.. دەنگی تێکەڵ بە دەنگی کاوێس ئاغا دەبوو ... کە دەیگوت:

دەلایلۆ ... دەلایلۆ

شەڕەکا دقەومی لچیایێ سورداشێ ... وا ببەرا

بەرێ سبەیێ ... عەسکەرێ هیندۆک و قەلەڕەشکان

دکەنە قیرەو هەرا...

هەتا لاوکەکە تەواو دەبوو ... لەسەر دارەکە نەدەجوولاینەوە ... نقەمان لەخۆ دەبڕی ... دەچووینە دونیاییێکی پڕ خۆشی و خەیاڵ، ئەو خەڵکەی لەسەر تەخت و کورسیەکانیش دانیشتبوون ... ئەوانیش وەک بە تەختەکانەوە بزمارکوت کرابن ... جوولەیان لێ بڕابوو ... چ دەنگ و هەستێکیان لەبەر وەنەدەهات...

کە لاوکەکەش.. تەواو دەبوو:-

چ گاوێ دەستێ خۆ دەمە جامبێزارێ

دگرم شاریٚ کەرکووکیٚ ... شاریٚ بەغدایێ

ئەورۆ سیٚ ڕۆژە ئەمن عاسیٚ بوویمە لە چیاییٚ سورداشیٚ

چ بکەم هاواری تورکان دوورە براینە ... کورد خاینە

ناو ... ناوە کاوێس ئاغا ئاوڕێکی لە وەستا سەعید و فەیزۆ و برادەرەکانی دەدایەوە ... چاوێکی بە دانیشتوانی چایخانەدا دەگێڕا ... سەری بۆ دەهەژاندن ... بۆیان دەگرژییەوە ... ئەمانیش بە دەنگ بانگیان دەکرد ... !

– هەللا... هەللا... کاوێس ئاغا... بلبلی کوردستان...

ئەوجا خدرەسۆری چایچی هەڵدەستاو دەچووە ڕۆخ ئۆجاغ و سەماوەرەکەی دەخستە کار... چای بەسەر دانیشتوان دابەش دەکرد، ئێمە... منداڵەکانیش لەسەر دارتاوکە زەلامەکە... بە خشخشۆکە شۆڕ دەبووینەوە و بەرەو ناو ڕەزان بڵاوەمان لیٚ دەکرد.

ئێمە منداڵەکان... لێمان ببوو بە خوو... زۆربەی هێوارانی هاوین... هەتا نزیک گەڵاڕێزانیش کە دونیا سارد دەبوو... خەڵکەکە دەخزایە ژووری چایخانەو دەرگای قوتابخانەش بۆ ئێمە دەکرایەوە... دەچوینە سەر دارتاوکەکەو بەرامبەر چایخانەکەی خدرەسۆر... لە دیمەنی کاوێس ئاغاو خەڵکەکە وەڕادەماین. قادرۆکی هاوڕێم... ئەویش وەکو عەولاّ لاوکەکەی لەبەر کردبوو، لەناو ڕەزان دراوسێی یەکدی بووین، کاتیٚ بەرە و ماڵ دەگەڕاینەوە؛ لە ڕێگادا لاسایی کاوێس ئاغای دەکردەوە:

دەلایلۆ... دەلایلۆ

ئەسپیٚ شێخ مەحموود... کاکی شێخ قادر... بابیٚ لەتیف

کەوتە پیٚ کۆلیٚ

منیش هەرچەند شتێک لە لاوکەکە تیٚ نەدەگەیشتم... بەلاّم لاوکەکەم لەبەر کردبوو... زۆر جار وەکوو تووتی بەسەری دا دەچوومەوە:

شێخ مەحموود بەسیٚ دەنگان گازی دکا گەلیٚ عەگیدان

ئەورۆ دەست هەلینانەکی بکەن

فایدە نییە... هاوار تورکا گەلەک دوورە... کورد خاینە!

زۆر سەبووریم بە دەنگ و ئاوازی کاوێس ئاغا دەهات، کاتێک گوێم لە دەنگی ئەو دەبوو، لاوکی دەگوت... سەردەمی ساوایی خۆم دەهاتەوە یاد کە دایکم لەناو لانک قایمی دەکردم و بە دەنگە ناسکەکەی لای لایەی بۆ دەگوتم:

لای لایە... ڕۆڵە لای لایە

خوا بتپارێزیٚ لە قەزاو لەبەلاّی پیرە دونیاییٚ!...

وە بەو دەنگە ناسک و پڕسۆزەی دەیخەواندم و بەرەو دونیاییێکی ئاوریشمی فێنک هەڵی دەگرتم.

ئێوارەییێک کە گەڕامەوە لای دایکم... پێم گوت:

– دایە... ئای کە دەنگی کاوێس ئاغا... خۆش و بەسۆزە!

وە لە پێش دەمی دایکم... لەناو پەڵە سێوەرە کەسکەکە... دەستم بە لەیزین کردو دەنگم هەڵبڕی:

هەی نار... هەی نار... هەی نارەللۆ

سینگت... سێنیه ساوارەللۆ
هەڵگرە... بۆ فتارەللۆ
له پاشان بەستەکەم دەگۆڕی و وەک کاوێس ئاغا دەستم دەخستە بناگوێم و لاوکەکەم دەگوتەوە:
دەلایلۆ
شەڕەکا دقەومیٚ لچیاییٚ سورداشیٚ... لدەریٚ دۆلیٚ
ئەسپیٚ شێخ مەحموود... بابیٚ لەتیف... کەوتە پیٚ کۆلیٚ
دایکیشم بەکزی گوێی لیٚ ڕادەگرتم ... ئاهێکی درێژی هەڵدەکێشا و بەدەنگێکی پڕسۆز دەیگوت:
– کوڕم... ئەوە لاوکی شێخ مەحموودی مەلیکە... کاوێس ئاغا بەسەر شێخ مەحموود هەڵدەڵیٚ، باسی شەڕی ئەو نازدارە و کافرەکان دەکا!! وەلەبەر خۆیەوە دەیگوت:
– ئەو شێخە نازدارە چی کردو چۆن ئیسلامەکان پشتیان بەردا هەتا ئینگلیزی کافرو قەلەڕەشکەو هیندۆکە خوانەناسەکان... ئەوەی بەسەربێنن کە بەسەریان هێنا...
وەڕووی دەمن کردو بە گەروێکی پڕ لە گریان گوتی:
– کورد خاینە... ئەریٚ وەڵڵا ڕۆڵە کورد خاین بوو لەگەڵ شێخ، ئەو خەڵکە موسوڵمانە هەمووی لەگەڵ یێک ناڕاستن... بە فڕوفێل و درۆو دەلەسەن... دەنا شێخ مەحموودی گەورە چۆن بەم ڕەنگە سەری بۆ دوژمنی دین شۆڕ دەکرد...؟
ئەمن... ئەوکاتە نەمدەزانی دایکم چ دەڵیٚ و مرازی لەو قسانە چی بوون... بەڵام هەتا ئیمڕۆش لاوکەکەی کاوێس ئاغام لەگوێ دەزرینگێتەوە دڵم بۆ دەنگی کاوێس ئاغا لێدەدا و هۆگری ئەو هونەرمەندە مەزنەبووم لەهەر جێگاو چۆنیەتێک بم، کە گوێم... لە ئاوازی ئەم کەڵە هونەرمەندە بیٚ... هەموو حەواسم دەوەست... جگە لەو حاسەیەی دەنگەکەی ئەو هەڵدەمژیٚ.
عەولای هاوڕێم کە وەسفی ئەو هەمزە ئەفەندییەی دەکرد دەیگوت:
– لاوێکی چوارشانەی... تێک سمراوی... مووچڕی... چاو و برۆ ڕەش بوو، بەڕوو هێمن دەهاتە بەرچاو بەڵام کە ئامۆژگاریەکانی بۆ من هەڵدەڕشتن... نێوچەوانی گرژ دەکردەوە و برۆیە ڕەشە ئەستوورەکانی دەگەیشتنەوە یێک، لە قسەکردنا وەکو کوردێکی هەرکی و بەشێوەیەکی نزیک بادینی قسەی دەکرد، هەرچەندە من زاتی ئەوەم نەکرد لێی بپرسم:
– مامۆستا... قوربان تۆ خەڵکی کوێی... چ کارەی؟
بەڵام ئەو بەخۆی گوتی:
– خەڵکی سادەو خۆش باوەڕو دڵ سافی وڵاتی ئێمە... بە دیمەنی دەرەوە... بەڕواڵەت... بەقیتو قۆزی و پۆشتەیی و کەللەی زل و ورگی پان و ئەستوور... بە بنەماڵەو ناوونیشان ... بەڕیش و مێزەر هەڵخەڵەتاون، ئەمانە کە ئەو جەماوەرە دڵ سپییە بە دڵسۆز و دەستگیریان دەزانیٚ... بەسەر و کەللە و زمانی لووسیان فریو دەخۆن... ئەمانە هەرگیز لەوە قوولتر بیرناکەنەوە کە پاڵکاکانیان نەرمتر و پارەوکانیان چەورترو بازاڕی درۆو فیشاڵ و ساختەیان گەرمترو بە هەڕمێن تر بیٚ، ئەمانە زۆربەیان وەک کرمن... وەک مۆرانەن... لەش و گیانی میللەت و کۆمەڵ بۆگەنی دەکەن... دەیڕزێنن... و هەڵی دەوەشێننەوە.
من... کەوتبوومە ژێر تەئسیری قسەکانی عەولای هاوڕێم، بیرم لە قسەکانی کابرای هەمزە ناو

دەکردەوە کە گەلێک وە قسەکانی کاک نافیع دەچوون کە لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵەکەمان لە هەولێر... دەیکردن... هەروەها لەگەڵ قسەکانی مام هەیدەرو مام زانەوێرو بگرە لەگەڵ بیرو بۆچوونەکەی پوور ئەستی ژنی عەلە ئێختەش بە جۆرێک... یەکتریان دەگرتەوە!! وە سەرم لەوە سوڕدەما کە ئەو وێکچوونە لە کوێوە هاتووە و لە دڵی خۆمدا لێکم دەدایەوە:

– ئەمانیش دەڵێن ... ئەو بەناو گەورەو تەماحکارانە... درۆزنن ئەوانە کرمن... کرمە پیسەن!!

– ئەمانەش... رایان بەرامبەر تۆفیق بەگ و جەنابی مودیرو شێخ مەلا قطب الدین و مام حاجی ... وەکو ئەو هەمزەیە وایە...!

وە دەکەوتمە ناو گێژەلووکەی ئەو لێکدانەوەو بەخۆم دەگوت:

– دەبێ ... ئەو دونیایەمان هەر لە ئەوەلەوە... ئەوها بووبێ؟

– دەبێ بناغەی لەسەر هەڵخەڵەتاندن و درۆو خۆخۆری دارێژرابێ؟

کاتێ لەو لێکدانەوە و بیرانەشم رزگاریم بوو... سەرێکم بۆ عەولای هاورێم هەڵبڕی، عەولا... هەڵستابووە سەر پێیان... لە گێڕانەوەی سەر بوردەکەی خۆی وەستابوو... بە هەنگاوی گورج بەرەو پیری زەلامێک دەچوو کە لەلای چادرەکانەوە بەرەو لای ئێمە دەهات، کە گەیشتنە یەکتری ماوەیێک دەستیان لە ملی یەکتری کرد... لە پاشان عەولا دەستی بەرنەدا و بۆ ژێر داربەڕووە پیرەکە دوو بە دوو گەڕانەوە... کە گەیشتنەوە لای من... عەولا پێی گوت:

– ئەمە شێرکۆیە... برادەرێکی خۆشەویستمە!

وەپاش چاوقوچانێک وەستان... گوتیەوە:

– برامە ... لە برام زیاترە، هاورێی منداڵیمەو خەڵکی یەک گەڕەکین!

وە بە بزەیێکی گەشەوە... رووی لە من بۆ ئەو... لە ئەو بۆ من دەگوازتەوە کە دەیگوت:

– خەڵکی یەک بیروباوەڕیشین... خەڵکی کۆمەڵەشین!

کابراش... لەگەڵ ئەو پێناسینەی من... توندتر دەستی دەگوشیم... بەڕوومدا دەگەشایەوە و بەچاو دەچووە ناومەوە، منیش لەگەڵ ئەو هەست و دەست گوشینەی ئەو هەستم بە فەرامۆشییێکی گەورە دەکرد بە تایبەت کە خۆی پێناساندم و گوتی:

– منیش کامەند... م ... وەکو عەولای هەڤاڵی خۆشەویستم... منیش ئاوارە و هەترە بووم... و دەربەدەرو پەڕاگەندە کراوم!

عەولای هاورێم قسەکەی کامەندی بڕی ... کە رووی کردەوە لای من و گوتی:

– کامەند... چاک بناسە... کامەند هەڤاڵێکی گەورە و بەرێزی هەموومانە... هاورێ ی رێگا سەخت و دژوارەکەمانە!

وە پێی گوتم:

– ئەویش هاتبووە رێز شۆڕشەکەی شێخ مەحموود!

وە وەکو بیەوێ ئەم قسەیەی راست بکاتەوە گوتی:

– ئەو زۆر لە پێش منەوە گەیشتبووە شۆڕشەکە... بەڵام لەدوای تێکچوونی وەکو من سەری لێ نەشێوا... رێگای لێ وون نەبوو... تا بیگەیەنێتە تۆڕی داگیرکەرەکانی کرمانشا... یان چارەنووسی

بکەوێتە بەندیخانەکانی ئینگلیزو کلکەکانیان لە عێراق دا.

وەسەرێکی بۆ کامەند هەڵبڕی و دەستێکی خستەوە ناو دەستەکانی خۆی و بەڕوویدا گرژییەوە و کە دەیگوت:

– ئەم پشتی بە دێهاتەکانی کەرکووک و کفری و ناوچەی داودەو تاڵەبانی و لە دواییشدا بە دێهاتە شاخاویەکانی سلێمانی... بەست و هەر لەو ناوچانە مایەوە... لە کفری شەڕی ئینگلیزەکانی کرد... لەگەڵ خەڵکی رەش و رووتی ئەو ناوچانە و پەلاماری قۆڵ و مەفرەزەکانی دوژمنی دەدا... رێگای پێدەگرتن... هەروەها خەڵکەکەی لە راستی مەسەلەی میللەتی ئێمە هوشیار دەکردەوە! ئێستاش ئەئەوەتا لە تەنیشت خۆمان دەیبینین!.

کامەندیش... دوابەدوای قسەکەی عەولای هاوڕێم گوتی:

– هەلێک بوو بۆم رەخسا... وەگەل کاروانێکی خەڵکی ناوچەی بیتوێن کەوتم... بەرەو سنوور دەڕۆم.

وە رووی کردە عەولا و لە سەرخۆ پێی راگەیاند:

– دەچمە ئەو دیو!

وە سەرێکی بۆ من هەڵبڕی و پێش ئەوەی قسەیێکی دیکە بکا... عەولا رووی دەمن کردو لێی پرسیم:

– دەزانی لە مەهاباد چ رووی داوە؟

کە هەستی کرد ئاگاداری شتێک نیم... پێی گوتم:

– نەک هەر لە ماهاباد مەلا مستەفاش لە سلێمانییەوە لە دەست بەسەریەکەی هەلاتووە... خۆی گەیاندۆتە شاری شنۆو دەڵێن بەنیەتی دەست کردنەوە بە بەربەرەکانی و هەڵگیرساندنەوەی شۆڕش... لەم رۆژانەدا چوەتەوە شاخەکانی بارزان!.

کامەند بەدەم بزەییێکی ووشکەوە بە هێمنی گوتی:

– مرۆ لە ژیاندا زۆر دەرس فێر دەبێ، زۆر رووداو و کارەسات تاقی دەکاتەوە، زۆر شتی بۆ روون دەبنەوە و ئەنجام وەدەست دەهێنێ، من پاش ئەو هەموو رووداوو قەوماوانەی بەناویاندا رابوردم... بڕواییم بەوە هاتووە کە هەموو هەڵقۆزینەوەییێک... هەموو یاخی بوون و ململانێیەک... هەر بەر بەرەکانییێک دژی دوژمنان ... دژی بێگانەو داگیرکەر... خەڵکی رەشوڕووت پتر هوشیار دەکاتەوە... ئاستی بیرکردنەوەیان فراوانتر دەکا ... چۆنیەتی ژیانیان باشتر پێدەناسێنێ و لەبەر چاویان روونتری دەکاتەوە، جگە لەمەش ئەو یاخی بوون و هەڵقوزینەوەیە دەبێتە جۆرە مەشقێک... خەڵکەکە فێرە ململانێ و خەبات دەکا، و لەسەر ئەو مافەی بۆیان روون دەبێتەوە کەهی ئەوانەو... بە زۆری بە تۆبزی یان بەهەر فڕوفێڵ و ساختەیەک لێیان زەوت کراوە و خوراوە... رشتتریان دەکا. وایان لێدەکا هەوڵ بدەن باری کەچ و ناڕەوای ئەو ژیانەیان بگۆڕن، ئەم راستییەش بەوە دەردەکەوێ کە ئەگەر لە زەمانی عوسمانلییەوە تا ئەمرۆ بەراوردێک و... بەسەرداچوونەوەییێک لە چۆنیەتی بارو لە شۆڕشەکانی و یاخی بوونەکانی نەتەوەکەمان بکەین... دەبینین چ گۆڕان و پێشکەوتنێک بەسەر گەلەکەی ئێمەدا هاتووە، بەڵێ... هەرچەندە ئەو گۆڕان و بەرەوپێشەوە چوونەش نیسبی بێ... خوێن و فرمێسکی زۆرو مشەی لە پێناودا رژابێ... بەلام دیسان گۆڕانێکەو بەرەو ژوور هەڵچوونە... دابەزینی نییە، پێشکەوتنەو پاشکەوتن و بۆ دواوە گەڕانەوە نییە، ژیانەو ژیانەوەیە... لەناوچوون و مردن نییە!

کامەند... وورده وورده دەنگی بەرز دەبوەوە، لەگەڵ دوان دەستێکی دەجوولاندەوە و هەڵی دەبڕی و نزمی دەکردەوە و دەیگوت:

– مرۆ هەر چەند زۆرتر هەست بەستەم بکا... پترو بەهێزتر بەرهەڵستی ئەو ستەمە دەکاو هەوڵی لەناوبردنی دەدا!.

هەتا لەدواییدا دەنگی هاتەوە دۆخی خۆی کە دەیگوت:

– ئەم هەڵچوون و هەڵقوزینەوە و یاخی بوون... یان با بڵێین ئەم شۆڕشانە ... هەتا ئەگەر کەسی خاوەن مەسڵەحەت یان شێخ و ئاغاش بیکەن ... وە هەرچەندە ئەم جۆرە کەسانەش دائیما یان بەلای زۆری، بنگەو باوەڕ لەق و شلۆق و بێن کورت دەبن و هەر ئەوەندە بۆی دەڕۆن تا بەرژەوەندیان دەخوازێ و ئارەزووەکانیان جێ بەجێ دەبێ ... بەڵام لە ئەنجام کە ئەوان دەست شل دەکەن ... هەر دەبێ جڵەو بکەوێتەوە دەست خەڵکی رەش و ڕووت و خاوەن مەسەلەو ئەوانەی لە بنەچەکدا چەوساوە و زیان لێدراو و بەش خوراوی ڕاستەقینەن، ئەمانە ... قۆناخەکان دەبڕن ... دەبنە گۆڕەرو ڕاست کەرەوەی هەموو چەوتیەکان و پرکەرەوەی بۆشایی و کون و کەلەبەرەکان، ئەمانە ... لە ئەنجام دەست دەکەنەوە و چەک هەڵدەگرنەوەو پارێزگاری لە خۆیان و بوون و بەرژەوەندیان دەکەن ... ئەوسا رەش و سپی لە یێک جودا دەبێتەوە و کاروان لە گومڕاهی و بێ سەرو شوێنی قورتار دەبێ ... بەکەمترین خوێن و فرمێسک و زەحمەت کێشان ... دەگا بە مەنزڵگای ئاوات.

بەڕاستی من زوو بەزوو لە قسەکانی کامەند حاڵی نەبووم، خەریکی لێکدانەوە و شی کردنەوەیان بووم، لە مێشک و دەروونمدا ئەو قسانەم لە بێژینگ و سەرەند دەدان کە عەولای هاوڕێم لەپێکی لە شانی گیر کردم و یەک دوو جار هەژاندمیەوەو بە دەنگ بانگی کردم:

شێرکۆ ... شێرکۆ ...!

کەمن لەجیاتی وەڵام ڕووێکم تێ کرد ... ئەو بە توندی گوتی:

– ئەتۆ شێخ قطب الدین دەناسی... ئەتۆ تۆفیق بەگ دەناسی، ئەتۆ خەلیفە سەرسۆر دەناسی!

کە لەسەرخۆ پێم گوت:

– بەڵێ ... تەبیعی دەیانناسم ... ئەدی چۆن نایانناسم...

ئەو هەر بە توندییەکەی خۆیەوە گوتی:

– دەبڕوایێم پێ بکە ... ئەگەر شێخ مەلا قطب الدین ... یان تۆفیق بەگ یان تەنانەت خەلیفە سەرسۆریش ... بەو هەموو جل و جۆڕانەیانەوە ... ئەگەر ئەمانە یان یەکێک لەمانە چەک لەڕووی دوژمن هەڵگرێ ... ئەگەر سوڕ بزانم تەنها لە دوو هەنگاو پتر نانێن و دەگەڕێنەوە و بۆ بەرژەوەندی و ئارەزووی تایبەتی و قازانجی خۆیان ئەم کارە دەکەن ... من یەکەم کەسێک دەبم کە وەگەڵیان دەکەوم و پاڵپشتیان لێدەکەم!.

کامەند بەسەر ئەو قسانەی عەولای هاوڕێم دا نەچووەوە و چ بیروڕاییێکی خۆی بەرامبەریان دەرنەخست و لە جێگاکەی بێ دەنگ بوو.

ڕۆژ کەوتبووە پەنای چیا ڕەش ... تەنانەت ڕەنگدانەوەشی بەسەر لوتکە بڵندەکانی دەوروبەر نەمابوو، پەردەی بۆری شەو لەسەرەخۆ بەسەر ئەو ناوەدا دەکشا.

لەگەڵ ئەو قسانەی عەولا ماوەیێک دامام، دوور و قووڵ لە هاوڕێیەکەم وورد بوومەوە، عەولا بەم

دوو ساڵە تەواوێک گۆڕا بوو، وام بۆ دەهات کە پتر هێمن بووبێ هەروەها پتریش توند وتووڕە و ڕەق بەڵام لە جێگاکەی خۆیدا دەم و چاوی لە جاران پانتر و چەناگەی درێژتر ببوو ... تانەیێکی زەرد بەسەر روویدا کشابوو.......

وەکو کرێکارەکانی هاوڕێی باری هەژاری و برسیەتی بەسەر لێودا نیشتبوو، خەتە باریکەکەی سمێڵی رەنگی پێستی روویان دەنواند، دەستە سپییە ناسکەکانی جارانی ... ئەو هێوارە درەنگە ئەستوور و گرو تەڵخ دەهاتنە بەرچاوم، عەولای هاوڕێم گۆڕابوو، بەڵێ ئەویش گۆڕابوو ... ئایا شتێک هەیە لەم دونیایەدا نەگۆڕێ؟

تا درەنگێکی شەو لەگەڵ عەولای هاوڕێم ... لەژێر باڵەکانی پیرە داروبەرووەکە ... لەگەڵ کامەند مامەوە، کاتێ هەڵستام بگەڕێمەوە لای دایکم و هەوارگەی کاروانەکەمان ... مانگ پێشەنگی ناردبووە ئاسۆی ڕۆژهەڵات ... خەتێکی تاریک و روونی بە درێژایی زنجیرە چیایەکەدا کێشابوو ... بۆرایی ئاسۆی پەرت کردبوو ... کەمێک ڕووناکی دەدا ... بەو شەوە ڕەشە ڕێگا باریکەکەی هەواری بە حەستەم بۆ دیار دەکردم، هەردوو هەڤاڵەکەم تا چەند هەنگاوێک بەڕێیان کردم ... کاتێ لێک جودا دەبووینەوە ... عەولا هاتە تەنیشتمەوە ... دەستی خستە ناو دەستم و پێی گوتم:

– پێش ئەوەی بڕۆی ... بت بینمەوە ... ئێ!

وە پاش وەستانێکی کەم دەستی بەردام و گوتی:

– دەگەڵ کامەند ... پێکەوە لە زارکی گەلی چاوەڕێت دەکەین ...

* * *

23

شەوێکی کشوومات بوو، کە لە جادە قیرتاوەکەوە بەرەو هەوار دەپەڕیمەوە... لە هەموو لایەکانمدا هاشەیێکی هێمن... هێمنی بێ دوایی لە لق و پۆپی دار بەڕووەکان... لە دۆڵ و شیوەکان... لە چەمە چڕو درێژەکە هەڵدەستاو دەهات و دەیدا لە پەردەی هەست و گوێم، ئارامی و هێمنایییەکی دەخستە گیان و دەروونم، هەستێکی بێ گرێ و خۆشی بۆ پەیدا دەکردم... بەڵام لەگەڵ ئەو هەست و هێمنایییەش لەناو پێچ و پەنای مێشکمدا جەنجاڵیەکی دژوار وەکو بەرداشێکی زەلامی گڕ... دەسووڕاو گەڕی دەخوارد... مێشکی دەهاڕیم... گەڕەپێچ و گەردەلوولێکی بەتینی دەخستە ناو... و جینگڵی بە دەمارە ووردیلەکانی دەدا... ڕووبەڕووی دوو چۆنیەتی و دوو باری دژ بە یەکتریان دەکردم.

قسەکانی کامەندو عەلاوی هاورێم کارێکی ئەوتۆیان تێ کردبووم کە لەناو دەریای هێمنی ئەو شەوە پایزییەدا دەیان سەداو زیڕەو زریکەی ناسازو نارێک لە مێشکمدا دەنگیان دەدایەوە... وەک کوتکی ئاسنگەر ڕمبەیان لێ هەڵدەستا... لوورەی ڕەوە گورگێکی برسی و هاریان دەڕشتە ناوەوەم... هەستیان دەڕووشاندم... دووچاری لێکدانەوەییێکی تفت و تاڵیان دەکردم، بەو چۆنیەتیەش... پتر دڵم دەگوشراو هەناسەم سوارو تەنگ دەبوو... وەکو مەڕی گێژ دەست و پێیان لێک دەئاڵاندم... بەلادا دەهاتم... هەنگاویان بەرەو هەوار پڕ ساتمەو کۆسپ دەکردم، هێمنایی ئەو شەوە کشوماتەیان لێ دەشڵەقاندم.

لە ناو ئەو شەوە هێدیە، لەدوور... لەبنار شاخەکەوە... شەو با دەنگی کوندەبەبۆیەکی تێکەڵ بە هاشەکە دەکرد، وەک نووکە سووژن لە هەستم دا دەچەقی... مەودای ترس و پەشێوی ناوەوەمیان بەرینتر دەکرد، درزێکی خواروخێچی درێژیان دەخستە تانەی شعوورو دیواری سەختی دونیا مەندەکە.

مانگ وەکو کولێرەیەکی شامی زەردی قرتاو لەسەر لووتکەی کارۆخ ڕاوەستابوو... بەکەلی سەیری دونیایەکەی دەکرد، کاتێ لەو کولێرەی مانگە وورد دەبوومەوە بەخەیاڵ لەگەڵ خۆمدا دەدوام و دەمگوت:

– دونیایەکەی ئێمەش... وەکو ئەم کولێرەیە قرتاوەو لە هەزار لاوە کەل و کرۆم بوە!!

وە بەخۆم دەگوت:

– دونیایەکەی ئێمە نانێکی ڕەشی هاردە جۆو هەرزنە... وەک ڕۆژی گیراو خۆی دەنوێنێ...!

– لەم ڕۆژە ڕەشانەدا... کولێرەیێکی قرتاو... کەرتە نانێکی ڕەشی تاڵی وەک ڕۆژی گیراو... بۆ ڕەشوڕووتی وەکو ئێمە لەو کولێرە زەردە گەنمەشامیەی بە ئاسمانەوە... بەسەر لووتکە بەرزەکەوە گیرساوە... لەو کولێرە قرتاوەو تەنانەت لە ڕۆژ خۆی دوورە دەست ترە.

لەدواییشدا گاڵتەم بەم خەیاڵانەی خۆم دەهاتەوە، هەتا خۆم بەوە ڕازی دەکرد کە ماندوویی ڕێگا سەخت و دوورەکە... برسیەتی و بێ تووکی... ڕووداوی چڕو پڕ مەینەت... دووچاری وڕێنەیان کردووم!!

– مانگ... مانگی حەوت شەوە... وەکو کولێرەیێکی گەنمە بەهاری... قرتاو خۆی نیشان دەدا... کولێرەیێکی زەردی گەنمە بەهاری!

– ڕۆژگیران... کولێرە ڕەشە تاڵەکەی ناو تێرکی پوور ئەستیم دێنێتەوە یاد، ئەو کولێرە ڕەش و تاڵەی ژەمی بەیانی و نیوەڕۆو شێومان بوو!!.

– دایکم بۆی دەگێڕامەوە دەیگوت:

– لە گرانییە گەورەکەی دوای شەڕ، زۆر کچی فەراژی... لاو، خۆیان بە کولێرە جۆیێک دەفرۆشتە عەسکەری تورک و قاوزاقەکانی ڕووس!!

وه دەیگوت:

– له دەوروبەری ئۆردوگای ڕووسەکان... بەدەیان منداڵ و گەنج و پیرو پیرەژن... لەگەڵ سەگ و تووڵەو تاژی... شەوو ڕۆژ له ڕۆخ ئۆردوگاکان مۆڵ ببوون، له برسان و لەبەر نەخۆشی کەوتبوون، قاوزاقەکان بەرماوەی خۆیان بۆ دەهاویشتن!!

هەروەها دایکم دەیگێڕایەوەو دەیگوت:

– لەو پەڕاگەندانه... ئەوەی هێزێکی لەبەر مابوو... وتوانای جوولانەوەی هەبوو... بەتایبەتی مێرد منداڵەکان... لاوەکان... نێرو مێ ئەوانه وەگەڵ لەشکرەکە کەوتن... لەگەڵ ئەوان کشانەوە، تا ئیمڕۆش هەزاران لەمانه خودا نەبێ کەس نازانێ چیان بەسەرهات... بێ سەرو شوێن بوون!.

کاتێ ئەو وێنەیەم لەبەرچاو دەژیایەوە... ئەو کچۆڵە لاوانەم بەو ڕەنگەوە دەهاتنه بەرچاوی خەیاڵ... بیرم به نەخشینی خۆشەویستم پەیوەست دەبوو، ترسێکی زۆر وەک مێردەزمه قەلاچۆم دەبوو، تەزوێک... وەکو برووسکەی بەهار لەگیانم ڕوودەهات... بورکانێکی دەخسته دەروونم... کەیانی دەهەژاندمەوەو لەسەر لێواری دەریاییێکی لیخنی وەڕەسی خۆم دەگرتەوە، بەگرانی خۆم دۆزیەوە، لەو خەیاڵ و بیرئاڵۆزی و جەنجاڵیە ڕزگاریم بوو، بیرم به کامەندەوە گیر بووەوە، عەمەری سلێمان له خەیاڵمدا بۆشاییەکانیان پڕ کردنەوە، جێی ئەو هەموو جەنجاڵییەیان گرتەوە...!!

– کامەندی دونیا دیتەی...... دەستە پیاوی... لەپ زبری... ڕوو پڕ توندی و عەزم... خاوەن هەڵوێست... کامەندی خودان هەنگاوی نەلەرزو نەلەقاو!

وام بۆ دەهات ئەگەر هەموو کارەساتی دونیا لەم پیاوه کۆببنەوە... ناتوانن وورەی پێ بەربدەن و ئەویش بێ یەک و دوو ملیان دەداتەبەر... پێشیان پێ دەگرێ... به ئاسانی ڕێگایان بۆ چۆڵ ناکا...

وێنەی کامەندم لەگەڵ وێنەی عەمەری سلێمانی لێ تێکەڵاو دەبوون، لەناوەوە خۆم دەدواندو دەمگوت:

– ئەم دوو پیاوە لەزۆر لایەنەوە یەکتری دەگرنەوە، لەهەمان کاتیشدا لەزۆرترین لایەنیش لەیێک دووردەکەونەوە!!

– هەردووکیان تەمەنیان خۆی لەچڵ ساڵی دەدا، ئەو هێوارەیە لەژێر دار بەڕووەکان... دونیا ئەمەندە ڕووناک نەبوو کە مووی سپی سەرو سمێڵی کامەند بەدی بکەم... بەڵام لاجانگی عەمەر دان و ماشیان تێکەوتبوو... چەند موێکی ئەستووری سپی درێژیش وەک ڕووناکی لەناو شەوی سمێڵەکانی سەریان هەڵدابوو، عەمەر مرۆیەکی سەرگەرم و تووڕەبوو، هەرچەندە سەرگەرمی و تووڕەو توندیەکەشی... لەسەر حەق لێ ئاشکرا دەبوو... بەڵام زۆر جار سەبارەت بەو کەللەڕەقیەی تووشی گێرمەو کێشە دەبوو... دەکەوتە نێو تۆڕی نامەردان و پیاوەکانی میری و مام حاجی، لەئەنجامیش ئازاری دەچێژت... زەرداوێکی زۆری دەرخوارد دەدرا... دووچاری هەڵوێستی وەهایان دەکرد کە بەئاستەم دەیتوانی لێیان دەرباز بێ!.

ئەمە عەمەر... عەمەرم ئەوها دەناسی... بەڵام کامەند... هەرچەندە لێی وورد دەبوومەوە... له جوولانەوەی... له ئاخاوتنی... له ڕەفتاری... لەگەڵ من و عەولای هاوڕێم... هەروەها لەگەڵ ڕووداوەکانی ژیانیشی... وەهام بۆ دەهات کە ئەم پیاوە بە هێمنی بیردەکاتەوە... به هێمنیش له بابەت ژیان و کارەسات و خۆشی و ترشی و... تاڵی و سوێریەکانی... دەوێت... به هێمنیش شتەکان یەک لا دەکاتەوە ئەمجا بڕیار دەدا... هەروەها لەسەر بڕیارەکەی هەنگاوی ڕێک و پتەوو نەلەقاو دەنێ!

ڕەنگە بپرسن:

– بەڵام چۆن ئەوها زوو بەزوو کامەندت هەڵسەنگاندو ئەو جێگا دیارو ڕوونەت بۆ دەست نیشان کرد؟

بۆ ئەم پرسیارەش... هەر ئەمەندە دەڵێم کە ئەمە بڕیارێکەو دڵم ئاوی پێ دەخواتەوە... قەناعەتم پێی هاتووە... بەڵام چۆن و بۆچ؟ ئەم پرسیارەش من لە ئێوەی دەکەمەوەو ئێوەش چۆن وەڵامی دەدەنەوە... چۆن خۆتان پێی ڕازی دەکەن... ئەوە دەگەڕێتەوە لای خۆتان!!

عەمەرو کامەند هەردووکیان دڵپاک و بە هەموو ئارەزوو و هەوەسیانەوە بەرەو ئامانجەکانیان هەڵمەتیان دەبرد، هۆی جیاوازی نێوان ئەم دوانەش ئەوەبوو کە عەمەر مرۆیێکی خۆڕسکی پشت ڕەق... وەک ئەو دارو دەوەنە بوو کە سروشت لە نەوێڵ و زەنێرو شینک و دۆڵ و لووتکەی چیا بڵندەکان ڕواندوویەتی و بە تاوێ باران گەش و ناسک و تێرو... بە بەهارێکی ووشک توندو سەخت تر دەبوو... بەڵام ئەو جۆرە دارو دەوەنانە هەرگیز لەبن نایێن و شوێن کوێر نابنەوەو چاوەنۆڕی ئەو ڕۆژو کەژانە دەکەن کە دووبارە سەرهەڵبدەنەوەو لق و پۆپیان گەش و بەرەو ڕۆژ قیت ببنەوە.

کامەندیش وەکو مرۆیێکی خوێندەوارو ڕۆشنبیر... ئەوەندەی لەژیان دەزانی... ئەوەندەی تاڵی و تفتی دیبوون... بەپێی تاقیکردنەوەکانی ژیانی پڕ تەقینەوەو ناسۆرەکەی... دەیزانی لە کوێی دونیایەکەمان وەستاوەو بەڕوون و ڕەوانی جێگای پێی خۆی دیاری دەکرد... ئەوجا هەنگاوی دەنا، ئەم کامەندەم وەکو ئەو داربەڕوو و پیرەگوێزو دیدارو ڕواڵ و کاژو کەوەتانە دەهاتە بەرچاو کە ڕۆژگار پەنای داون، ڕەگیان ئەوەندە لەناو جەرگەی خاکەکەیان ڕووچووە... ماوەی ڕوانیان ئەوها بۆ ڕەخساوە کە بە هەموو ڕەشەبایێک نەهەژێن و ڕانەقەنێن... لەگەڵ هەموو وشکە بەهارێکیش سیس نەبن و نەژاکێن ئەم کەڵە دارانە... تەنانەت لە لووتکە بەرزەکانیش... نزیک هەورەکانیش... لەناو بەفرو تۆف و کڕێوەو زریانیش سەریان هەر بەرز دەکەنەوە و ڕووەو بان لەڕۆژ دەکەلی ناهێنن... هەر بڵندترو بەرەو ژوور هەڵدەکشێن.

پێم سەیر بوو چۆن بەم نیوەشەوە کشوماتە... لەگەڵ ئەم هەموو ڕووداوە نادیارانەی ناو مێشک و بیرم... لەناو ئەو دێوو درنجانەی ئابڵووقەیان دابووم... چۆن ئەم دوو پیاوەم... عەمەرو کامەندم بەم ڕەنگە لەبەر چاوی خەیاڵ قیت بوونەوە؟... ئەوها بە تەوژم و ڕەوانی ڕژانە ناو گیانمەوە!!... لەگەڵ هەناسە خواردنەوەو هەناسەدانم... تێکەڵ بە وجوودم دەبوون؟

ئەم دوانە... بەم شەوە درەنگە کشوماتە... وەک دوو هاوڕێی نادیار... ڕێگا کورتە درێژەکەیان بەرەو هەوار لە تەکما دەبڕی.

عەمەر... لەو بەهارەی سەفەرەکەی هەولێرم لەگەڵدا کرد... ڕوونتر خۆی پێ ناساندم، لەو سەفەرە کارێکی وای تێکردم کە بۆم نەکرێ بە ئاسانی خۆمی لێ جیابکەمەوە، عەمەر لێم ببوو بە بەشێک لەو ژان و ژیانەی لە ناوەوەمدا پێچی دەخوارد... گەردەلوولی هەڵدەکرد... ببوو بە لایەنێکی گرنگ لە ئیهتماماتم... بە بەشێک لەو هۆیانەی لە پێناویاندا دەژیام.

کامەندیش... هەر بەو ماوە کورتە... لەژێر قۆپەنی داربەڕووەکان کە عەولای هاوڕێی منداڵی کۆمەڵەم... پێی ناساندم، لەو ماوە کورتە ئەوەی لە دەروونمدا چەسپاند کە ئەویش لایەنێکی گرنگ لە ژیانم پێک دەهێنێ و ڕێکی دەخا... وە بەبێ ئەم دووانە... دوور لە عەمەرو کامەند... ژیانم وەک مانگەکەی سەر لووتکەی کارۆخ... کەل و قرتاو دەبوو.

مام زانەوێر دەیگوت:

- خۆ... یەکدی ناسین... متمانە بە یەکتری... هۆگری یەکتری بوونی کەسان... پەیوەندی بەو سات و کاتە نییە کە پێکەوە دەژین!!

مام زانەوێر لە پشوودانەکەی ڕۆخ جۆگەلەکەی باتاس کە لەگەڵ مام هەیدەر بە یەکتر گەیشتنەوە، ڕووبەڕووی خەڵکەکە دەیگوت:

- هەمـوو... هەمـوو دوو مانگ لەگەڵ یەکتری ژیاین بەڵام هی وا هەیە... باب و باپیریشمان لەگەڵ باب و باپیری یەکدی لە یەک مەنجەڵ لەوەڕاون... بە دەیان ساڵ پێکەوە ژیاون... کەچی هێشتا ئێمە... من و هەیدەر... لەوان لە یەکتری نزیکترین و باش تر یەکدی دەناسین!

کامەندیش... چۆنیەتی کامەندیش... خۆ پێ ناساندنەکەی ئەو ئێوارە کزەی ڕۆخ جادەکە... لەو کۆبوونەوە کورتەی ژێر چەتری داربەڕووە پیرەکان... لەمێشکی مندا دەنگدانەوە... تەمەنیان لە دەنگدانەوەی ڕۆژانی ئەو دەرو دارانە... لە تەمەنی ئەو کەژو کێوو داربەڕووانە پتر بوو... ئیتر چۆن دەتوانم ئەم دوانە... ئەم دوو بەشانەم لەخۆم جودا بکەمەوە؟.

لوورەو سەگوەڕێکی دوورو درێژو نەپساوە لە گوندە بچکۆڵەکەی بنار شاخەکەی لێواری زار گەلی بەرز دەبووەوە، هێمنی ئەو دونیایەی دەشڵەقاند، ئەولوورەو سەگوەڕە پتر هوشیاریان کردمەوە، هێنامیانەوە هەست کردن بە چۆنیەتیم. سەگوەڕ هەتا دەهات تەشەنەی دەکردو پەرەی دەسەند تاکو گەیشتە هەوارەکانی ڕۆخ چەمەکە... توولە و تواری هەوارەکان... ئەوانیش هوشیار بوونەوە... هەستیان بە جووڵانەوەی من کرد... بەگوڕ هاڵاویان بۆ هێنام... بەڵام خاوەنەکانیان زوو پێ حەسیان و هێدیان کردنەوە... لە پەلاماردان سستیان کردنەوە.

کاتێ گەیشتمەوە هەوارگەی خۆمان... دایکم لەسەر بەرماڵی نوێژەکەی چۆکی دادابوون... لەسەر ڕوو کرنۆشی بردبوو، کە هەستی بەگەڕانەوەی من کرد... سەری لەسەر بەرماڵ هەڵبڕی و قیت بووەوە سەرچۆکان... دایگرتمە بەر شێلکەی پرسیار:

- کوڕم... درەنگ گەڕایەوە... بۆ؟

- شێرکۆ... داخوا عەوڵا کوو بوو؟

- چی دەگوت؟

- لەکەنگییەوە لێرەیە؟

بۆچی خەبەری خۆی نەگەیاندۆتەوە گوندو هەروا هۆمەری باوکی؟

- بۆ چ ...

- چۆن؟

- کەنگی؟

منیش کە هێشتا بە تەواوی لە جەنجاڵییەکە ڕزگاریم نەبوو... هێشتا بیرم بە کامەند و عەوڵاو ڕووداوو بەسەرهاتەکان بەستترابووەوە... کە هێوارە لەژێر داربەڕووەکان بۆیان گێڕامەوە... و گێژاوی هەرایەکەی سلێمانی و یاخی بوونەکەی عەمەری سلێمان و هاوڕێیەکانی... لوولیان دابووم و لە ناوەوە هەڵیان دەگلۆفتم، لەگەڵ دایکم بە کورتی بڕیمەوە کە لە وەڵامدا پێم گوت:

- دایە... بەڵێ... بەڵێ... عەوڵا زۆر باشە... دەستی ماچ دەکردی... دەیگوت ئەگەر شەو درەنگ نەبوایە دەیگوت:-

ئۆدا.. ماندوەو..

هەروەها لەبەر مــیــوانی ناوەخت. .دەنا ئارەزووی ئەوەبوو خــۆی بهــاویّتــە باوەشت... تامــەزرۆی لێستنەوەی دەستەکانت بوو... دایەگیان... عەولا وەهای دەگوت!!

وە پێم گوت:

– بەڵام بۆ پرسیــارەکـانی دیکەت... بەیانی بەرێگاوە یەکە یەکە بە دوورو درێژی باست بۆ دەکـەم... وەڵامت دەدەمـەوە. دایکم تا ئەو کـاتە درەنگەی شـەو لە چاوەنواڕی مندا... بێـدار مـابووەوە... ملمـلانێی لەگـەڵ باڵی ڕەشی ئەسـتـووری سیـمورخی شەو دەکـرد، ئەوەم لا خـۆش هات ئەگەر دایکم هەر تەنهـا بە ڕواڵەتیش بێ وا خـۆی نیـشــان دەدا کـە بە وەڵامـە کـورتەکـەی من دڵـی ئاوی خـواردبێـتـەوە، هەر بەو هۆیانەشەوە هێمن تر بوەوە... ماوەیێک بێ دەنگ بوو... جارجار لەناو ئەو بێ دەنگیەیدا بەئاستەم بەلادا دەهات... دەبۆرژا... کـە بەلادا دەهات بەگورجی خـۆی کـێل دەکردەوە... چاوی دەکـردنەوە... سەیرێکی منی دەکـردو هۆشیـارییـەکی پەیدا دەکـردەوە... دیسـان پاش مـاوەییـێکی کـەم دەسـتی بە بۆرژان دەکـردەوە... وا دیاربوو خـەو گـەمـارۆی دابوو... وەک پۆرە هەنـگ تێی ورووژابوو، لەپڕ سـەری لێ بەرزکـردمـەوە... بەدەم باوێشکێکی درێژ... لەبەرخۆیەوە مرتەی لێوەهات:

– ئەوا جـێگام لەوێ بۆ ڕاخسـتـووی... بڕۆ بخـەوە ڕۆڵە... بڕۆ... پشـووە خـەوێک بکە... بەیانی زوو دەکەوینە ڕێ!

وە دەستێکی بۆ لای ڕاستی خۆی جوولاندەوە، بە دەنگێکی گڕی خەواڵوو پێی گوتمەوە:

– خۆت باش داپۆشـە ڕۆڵە... گەلاوێژ هەڵاتووە... شـەو سـارد بوون، ئەم دەو چەمـە سـاردە، مرۆ دەبێ ئاگای لە خۆ بێ... ڕۆڵە...!.

لەسەر بەرماڵەکەی ڕاکشا... جاجمەکەی کێشایە سەر لاق و زگ و شان و ملی... لێی بێ هەست بوو.

من... خـەوم زڕابوو... هەرچەندە شەو کـردی و من کـردم... خـەو لێم بـبـوو بە کۆترە کێـویلکەیەک بۆم نەدەگیـراو کـەوی نەدەکرا ساتێک بەلای چاوەکانم گوزەری نەکرد، زوو زوو گەوزم دەدا... تەنیشت گۆڕیم دەکرد... خۆم لێک دەکێشاوە، کەلەشم خاوو شل دەکردەوە... چاوم دەنووقـانـدن... بە هەناسەی درێژ درێژ سیپەلکەکانم دەدەفین... بانگی خەوم دەکرد... بەڵام هەموو هەوڵ و کۆششم لەم ڕووەوە دادێکی نەدا، خەو لێم ببوو بە ئاوات... لەگەڵ هەناسە توندەکانم بەرەو ئاسمان باڵی دەگرت!

لەسەر گازی پشت لێی ڕاکشام، ڕووداوەکانی ئەو ڕۆژەم لێ دەبوون بەبار... دەبوون بە کۆت و زنجیری زیندانییـەکـان... وەها لەمل و دەست و پام ئاڵابوون و کـەوتبـوومـە تۆڕێک بەهیـچ جۆرێک لێـیـان ڕزگـار نەدەبووم.

چاوەکانم لەناو جەرگەی ئاسمانی شینی قووڵی بێ دوایی چەقاندن، ئەستێرەکانی دۆستم ناسینەوە... ئەو ئەستێرانەی لەسەر بانی خانوەکەی قەڵاتە پیرەکەی هەولێر... لە شەوە دۆزەخیەکەی گوندەکەم هۆگریان بـبـووم، ئەو ئەسـتـێـرە دۆسـتـانە لە گلێنەی چاوەکـانمدا دووبـارە دەبوونەوە... وەک مـاسی ڕەنگاوڕەنگی زێڕین... زیوین... بەفرین... لە دەریای چاوەکانم مەلەیان دەکرد... شەپۆڵیان دەدا... ئەوانیش متوو و هۆگری من بوون، لەناو ئەو دەریا بێ پایانە... دەیان ڕوام و دەیان فڕاندم و لەناو قووڵایی بێ بنی ئاسمانی ئەو شەوە... ئەم سەرو ئەو سەریان پێ دەکردم، ئەستێرە درشتەکانم ناسینەوە... دیسان تێکەڵیان بوومەوە:

– ئەها... ئەوە پێرووە... ئەوی دیکەش تەرازووە!

– ئەوەشیان حەوت برالەن... شەشیان تەرمی برای حەوتەمیان هەڵگرتووە... ئەو برا حەوتەمەیان کە لە فرمانێکی پیرۆز گیانی بەخشیوە!

– ئەوەی دیشیان گەلاوێژە... کاتێ تەرازووی کەژەکان کەچ دەبێ... دەبێتە پێشەنگی پایزی زەرد و پڕ دەرد، وادەی خەزان و گەڵاڕێزان... لەگەڵ ڕەشو ڕووتی ولاتەکەم دەست پێ دەکاتەوە!!

– ئەو شەقامە بەرینە سپییە ڕووناکەش... ڕێگای ئەو پیاوچاک و پێغەمبەرانە بووە... کە بەهۆیەوە دەگەیشتن بە خوداو پەیامی ئاسمانییان لەو ڕێگا فراوانە ڕووناکە بۆ بەندەکان دەرژاندە سەر زەوی!!

– لەیل و مەجرووم بە هێمنی پارێز بۆ یەکتر دەبەن... وادەو جێ ژوانی ئەوان... پایزی ڕەنگ زەردو ئاسمانی بەرینە، بۆ یەکتری بزەیان دەکردو دەدرەوشانەوە!.

دایکم دەیگوت:

– بەهاران لەیل و مەجرووم لێک جودا دەبنەوە، لەیلی چاومەست ڕەگەڵ کۆچەران دەکەوێ... بەرەو کوێستانەکان هەڵدەکشێ، مەجروومیش... مەجروومی شەیدا... لە گەرمیان... لەو دەشت و بیابان و گەرمەسێرانە... دێوانە و وێڵە... سەودای عیشقی لەیلای خۆی دەبێ!!

داپیرە بنەوشم... کە شەوانی زستان... داستانی ئەم دوو دڵدارە خوداییەی بۆ دەگێڕاینەوە... دەیگوت:

– پایزان... لەو کاتەی گەلاوێژ سەرهەڵدێنێ... ڕەنگی زەردی خۆی دەخاتە سەر دارو دەوەنی چیا... لەو کاتەی کۆچەرەکان... لەگەڵ قازو قولینگان... لەسەر لوتکە بەرزەکان... لە کوێستانەکان کۆچ و کۆچباریان تێک دەنێن... نشێو دەبنەوەو بەرەو گەرمیان دەگەڕێنەوە... لەیلاش بەرەو گەرمیان دەجووڵێ... ڕووی گەش دەکاتەوە... تامەزرۆی دیدەنی مەجروومە... مەجروومیش بەو عیشقە پیرۆزەیەوە لە ئاسمانەوە چاوەنوارو خولیای پێشوازی دڵدارەکەی دەبێ!.

لەناو ئەو گولزارە بەرینەی ئەستێرەکان دەگەڕام، منیش خولیای دیدەنی خۆشەویستەکانم بووم... بەدوای ئاواتە ڕەنگاو ڕەنگەکانم... ئاسمانی بێ دواییم دەپشکنی... ئایشەگوڵ و نەخشینی خۆشەویستم دەدۆزینەوە... وەک دوو گوڵ ئەستێرە لەپێش چاوم دەدرەوشانەوە، ئایشەگوڵی هەڤاڵی منداڵیم... لە دوور وەک تارماییێکی ڕووناک لەناو ئەستێرەکان خۆی نیشان دەدام، گوڵێ... هێشتا هەر زارۆکە فەراژیەکەی جارانم بوو، دەنگە ناسکەکەی پەردەی دڵی دەلەراندمەوە، وەکو جاری جاران بانگی دەکردمەوە:

– شێرکۆ... شێرکۆ... وەرە بچینە گەمان...

با بەگردەکەدا... هەڵبگەڕێین...

بچینە ناو ڕەزان، بچینە زەماوەندی نەورۆز...!

وە دەنگە ناسکەکەی ڕەوانترو ناسکتر دەبوو... کاتێ هەڵی دەکردە گۆرانی و ئاوازە شیرینەکانی... وەک بای شەماڵ لە تەلی هەستی دەدام و دەرژایە ناوەندی گیانمەوە:

هەی ئاغاو ئاغاو ئاغە
بۆم تێکە جەرگم داغە
مانگ لەئاسمان ڕاوەستاوە
ئەستێران دەوریان لێ داوە
یاری خۆمەو لێم تۆراوە

ئایشـەگـوڵ وەکو ڕۆژانی منداڵی لاسایی دایکی جـەمـالی دەکردەوە... بە ڕووم دەگەشـایەوە، لەگـەڵ جریوەی ئەستێرەکان ڕووی پتر دەپشکووت و دەدرەوشایەوە... کەم کەمە باڵای بڵندتر دەبوو...و دەست و پلی سپی تر و ڕووی خڕتر دەبوو، لەبەر چاومدا دەبووەوە کیژە شۆخ و شەنگەکەی... مێوە پێگەیشتووەکەی گەڕەکی تەیراوە، ئەو شەوە ئایشـەگـوڵیش لەناو مـێرگی ئەستـێرەکان گەش ببـوەوە، کۆرپـەیێکی وەک ڕۆژێکی بچکۆڵە بەباوەشەوە گرتبوو... ڕۆژە بچکۆڵەکەی بەتین بۆن دەکـرد... توندتر بە سـینگیـەوە دەی قرساند... پەڕەی گوڵە سوورەکەی ڕوومەتی هەڵدەمـژی... دەم و لێوی دەلێـستنەوە، لەگەڵ خـۆمـدا ڕۆژە ڕابوردووەکانی ئەو کیژۆڵە هاوڕێیەم بەسەر دەکردنەوەو دەمپرسی:

– دەبێ ئایشەگوڵ لەگەڵ عەزۆی برای بە چ گەیشتبێ؟

– دەبێ شیخ قطب الدینی مل هوڕ... و کوڕە زەبەللاحەکەی..دەبێ ئەم دوو بێ دین و ئابڕوانە... چ پەندێکیان بەو کیژە پاکە خۆشەویستەم کردبێ؟

ئاهێکی توندم هەڵدەکێشا... چاوم لە ئایشـەگـوڵ دەئالان... ڕووناکی چاوەکـانم تێکەڵ بە ڕووناکی چاوی ئەو دەبوو، کۆرپەکەی سەر سینگی بە ڕوومدا دەتریقایەوە... چەچە سپییە بچکۆڵەکانی لە مەمکی دایکی گـیـر دەکـردن... دەمی بەو کـانی ژیانەوە دەنا، ئایشـەگـوڵیش بۆم دەگـەشـایەوەو کـامـەرانی دایدەپۆشی... دەستی بۆ دەوروبەری خۆی... بۆ ناو مێرگی ئەستێرەکان ڕایەڵ دەکرد... چەپکێک ئەستێرەی زێڕینی بریقەداری لەناو گۆلی دەستی کۆدەکردنەوە... لەو بەرزاییەوە بەسەر مندا دەیباراندن... دەیپژاندن و بڵاوی دەکردنەوە! ئەو ئەستێرانە پتر ڕۆناکیان دەدایە ئەو شەوە کشومات و هێمنە...!

– دەبێ کۆرپەکەی ئایشەگوڵیش... دروشم و ماکی ستەم و زۆرداریەکەی شێخ قطب الدین و نووکی خەنجەرەکەی عەزۆی خاڵی بەسەر لەشە ناسکەکەیەوە مۆر نەبێ؟... وەک ئەو دروشم و ماکانەی لە نووکی ڕم و سوونگی ڕۆژگارو میرو... میری و زۆردارەکان... بە لەشی ئێمە... خەڵکی گوندە جوانەکەمانەوە... جێ شوێنی دیارە؟

ئایشـەگـوڵ... لەناو ڕووی کۆرپەکـەی... لەسەرەخۆ هەڵدەکشا... بۆ ناوجەرگـەی ئاسمـانی قـووڵی بێ دوایی هەڵدەکـشـاو... کـزدەبوو... دەتوایەوە، لە جـێگای ئەویش ڕووی خڕو زەرد ئەسـمـەری نەخشـینی دەلال... دروشـمـیـان لە مـێشـکمـدا ئاشکرا دەبوو... لە دەروونمدا ڕەنگی دەدایەوە... لەناو گلێنەی لەیل نەخشـینم دەدۆزیەوە لەناو چاوی ئەستێرە گەشەکان.. ئەو بەڕووم دا دەگەشایەوە... بە هەر پێنج پەنجە جریوەی دەکرد... بانگی دەکردم. بە دەنگێکی نەرمی پڕ سۆزو خۆشەویستی بانگی دەکردم:

– شێرکۆ... وەرە... وەرە!

کۆرپەکەم... وەرە... وەرە..

ئاهێکی کولم هەڵکێشا... تامـەزرۆی ڕووی نەخشین بووم، چۆن مـەجرووم تـامـەزرۆی گـەیشـتنە بە لەیل... منیش وەکو مەجرووم تامەزرۆی نەخشینم، ئارەزووم دەکرد هەڵکشێم... بفڕم... بفڕم... تاکو دەگەمە ناو ئەستێرەکان... لەناو ئەستێرەکان بیگرمە باوەش... لەگەڵ ئەودا تێکەڵ بە کاروانی ئەستێرەکان ببم... لە ڕێگا ڕووناکە فراوانەکەی ئاسمان بتاوێمەوە... ببمە بەشێک لەو ڕێگایەی خوداو خەڵکی ڕەشو ڕووتی وڵاتەکەم بە یەکتری دەبەستێتەوە.

لەناو چاوی ئەستێرەی لەیل، چاوەکانی نەخشین بەکزی پرشنگیان دەداو بانگیان دەکردم:

– وەرە... وەرە...!

لەبەر چاوی خەیاڵم... لەیل و نەخشین یەکتریان دەگرتەوە... تێکەڵاوی یەکتری دەبوون... دەبوون بەیەک... باوەشیان بۆ دەکردمەوە!

– ئای چەند وێڵ و سەرگەردانی گەیشتنم بە نەخشین... هەروەکو سەوداو سەرگەردانی مەجروومی وێڵ... بۆ گەیشتن بە لەیلایەکەی!!

– بەهاران... لەیل و مەجرووم لەیێک جودا دەبنەوە، لەیل دەگەڵ کۆچەران... لەگەڵ قازو قولینگان... هۆبە بەهۆبە بەرەو کوێستان هەڵدەکشێ!

دایکم وەهای دەگوت...!

ڕۆژێک لێم پرسییەوە:–

– دایەگیان... بۆچ کە گەلاوێژ سەرهەڵدێنێ... قازو قولینگ لە کوێستانان... ڕۆخ بێرمە بەرزە ساف و ساردەکان... بەجێ دێڵن و بەرەو گەرمیان دەگەڕێنەوە... لەیل و مەجروومیش بەیێک دەگەنەوە؟

وە پێم گوت:

– داپیرە بنەوش کە هەقایەتی ئەو دوو عاشقەمان بۆ دەکا... وەها دەڵێ!.

دایکم پرسیارەکەی لەبیر دەبردمەوە کە دەیگوت:

– لەو کاتەی لەیل و مەجرووم بەیێک دەگەنەوە... هەموو دونیا پڕ دەبێ لە ڕووناکی... تاریکی شەو وەک دێوو درنج... وەک هەورەکان... پەرت دەبێ، مانگ و ئەستێرەکان لەبەر ڕێزی ئەو بەیێک گەیشتنەیان خۆیان بەدەر ناخەن... لەناو شەوقی ڕووناکی دەتوێنەوە، دارو دەوەن... گیاو گوڵ... سەر دادەنوێنن و کڕنۆش دەبەن، دارە بەرزەکان سەریان دادەنوێنن، زەوی ماچ دەکەن... خۆیان لەبیر دەکەن، هەموو زیندەوەرو گیانلەبەرەکان دەکەونە جووڵە و بە ئازادی و بێ ترس وە سەر زەوی دەکەون، کۆت و زنجیری دیلەکان... کەلەپچەی زەندی گرتووەکان... شەق و شلۆق دەبن، دەرگای زیندان و گرتووخانە و بێرکم و تەویلەو قەفەزەکان... لە ڕێسمە دەچن و ئاوەڵا دەبن.

دایکم... خۆی بۆ ئەولاو ئەم لای دەهەژاندەوەو بەجۆرە ئاوازێک وەکو لاواندنەوە... بەدەنگێکی نەرم دەیگوت:

– هەژارەکان... هەژارەکانی خودا... ئەوانی لە ڕوحمی خودا دەگەڕێن... ئەوانەی برسی پاروە نانێکی ئاسمانن... لەو شەوانەی کە چاوەڕێی بەیەک گەیشتنی لەیل و مەجروومیان تێدا دەکرێ... بە بێداری و شەونخوونی دادەنیشن هەتا لەو ڕووداوە پیرۆزە ئاگادارو بەشدار بن... چونکی ئەو کەسەی ئەو شەوە بەچاوی خۆی ببینێ... هەر مرازو ئاواتێکی هەبێ... هەر خواست و پێویستیەکی... هەر ناتەواویەکی لە ژیانیدا هەستی پێ بکا... هەمووی بۆ دێنە دی و دەسگیر دەبن... خودا جێبەجێیان دەکا!!

– دیلەکان... ئازاد دەبن...!

– زنجیرو کۆتی زیندانییەکان... هەڵدەوەشێنەوەو دەشکێن...

– دەرگای زیندان و بەندیخانەکان دەکرێنەوە...

– قەفەزەکان شیرازەیان شل دەبێ و دەرگاکانیان ئاوەڵا دەکرێتەوە!

– شالوورو مەل و باڵندەکان... دەنگیان دەکرێتەوە... دەست دەکەنەوە بە ئاوازی ژیان!

لەدواییدا دایکم بە دڵساردی و لەگەڵ ئاهێکی درێژ... دەیگوت:–

بەڵام بە فرمانی ئاسمان، هەموو ئەو کەسانەی... هەموو ئەو هەژارانەی لەو شەوەدا بێدارن... کاتێک وەڕەز دەبن...وره بەردەدەن.. خاو دەبنەوە... سەریان وە چۆکیان دەکەن... خەو گەمارۆیان دەدا... تا لوولیان دەداو، ڕەپێچی عالەمی خۆیان دەکاتەوە، سەردەمێک بە ئاگا دێن... ڕووداوە پیرۆزەکە ڕووی داوەو تەواو بووە، لەیل و مەجرووم لە یێک دەکەلی هاتوون.

خەڵکەکە... هەژارەکان... ئەوانەی ئەو شەوە بێدار بوون... پتر سەریان بە ئەژنۆیانەوە دەقرسێن... دەکشێنەوە ناو عالەمەکەیان... عالەمی وەڕەسی و بێ دەسەڵاتی و خەوو خەیاڵات!.

هەروەها زیندەوارو دیل و شالوورو تەیرو گیان لەبەرە بەند کراوەکانیش، دەرگای زیندان و قەفەزەکانیان لێک دەدرێتەوەو ئیتر مل دەدەنەوە ملمڵانی و هەوڵ دەدەن بۆ شکاندنی ئەو دەرگاو چەپەرو تانووکانە... وهیوای ڕزگار بوون ساردیان ناکاتەوە... هەتا بۆ یەکجاری سارد دەبنەوە.

– لە سەردەمی منداڵیم دا؛ لە گەڵ منداڵەکانی گەڕەک... لە دەورەی پوور بنەوش کۆ دەبووینەوە، قنیاتمان لەخۆ دەبڕی، پووری باسی ئەو شەوە زەنگەی بۆ دەگێڕاینەوەو دەیگوت:

– لە زەمانی بەری... لەو شەوەی لەیل و مەجرووم تێیدا بەیەک دەگەنەوە... پیرێژنێک لە دەنگی باعەی گوێرەکەکەی و قیژەی مریشک و تەیروتوار... لە خەوی شیرین ڕادەپەڕێ، سەیر دەکا ئەو شەوە تاریکە بووەتە ڕۆژی ڕووناک، دونیا پڕ بووە لە نوور، گوێرەکەکەی لە سندم و پەتک ئازاد بووە... بە فرتک و هەڵبەز هەڵبەز لە ناو مێرگی باخچەکەدا هەڵدەپەڕێ و بە دەورەی مانگای دایکی سوور دەدا، مریشکەکان کردوویانەتە باڵەفڕەو لە ناو پەرژینەکە دەرچوون... لەدەورەی کەڵەشێرەکەی سەما دەکەن... باڵ لێک دەدەن... بە ئاوازی خۆش دەقوقێن، کەڵەشێرەکەش وەک سەر لەشکر بەفش و فۆڕی... لەسەر بەردە دەستاڕەکە وەستاوە... بانگ لە دوای بانگ دەدا، پیرەژن وەها لێک دەداتەوە کە بەرەبەیانە، کشە لە کەڵەشێرو لە مریشکەکان دەکا، پەلاماری گوێرەکەکەی دەداو لە نزیکترین لقەدارێک دەیبەستێتەوەو دەکشێتەوە ناو نوێنەکەی و دیسان خەو دەیباتەوە.

کاتێ ڕۆژی ڕاستەقینەش هەڵدێ... پیرەژن لەخەو بە ئاگا دێ... دەبینی گوێرەکەکەی وەک کۆتر لەسەر تەوقەسەری دارتووە پیرە زەلامەکە... هەڵ نیشتووە، خەڵکی گوند لە پیرێژن کۆدەبنەوە، مەلای مزگەوت هەزارو یەک فتوای ناڕەوا دەداو هەزارو یەک کەم و کوڕی دەداتە پاڵ پیرەژنی سادەی بێ تاوان!!

مەلا بانگ دەکا:

– ئەو پیرێژنە سەرئاسنە... سیحربازە... جادووکەرە!

وە بانگ دەکاتەوە:

– بەقورعانی قەدیم... لەو ڕۆژەی هاتمە گوند و پیرەژن هێشتا تازە پێدەگەیشت... من دەمزانی سیحربازە و جادووکەرە، چاوەکانی... بەژن و باڵای... سیحریان لێ دەباری!!

خەڵکەکە بیری ئەوە دەکەنەوە کە ڕابکەن و لە پیرەژن دوور بکەونەوە، گوێرەکەکەش لەسەر پۆپی دارە بڵندەکە... یەک بانگ و دووبانگ و سێ بانگ دەکا:

– باع ع ع......!

خەڵکەکە هەوڵ دەدەن لەو مەیدانە دوور بکەونەوە... بەڵام لەولاوە... لەدوور... لەناو ئەشکەوت و دۆڵەکانی چیایەکەی پشت گوند... دەنگێک... دەنگێکی زوڵاڵ و زەلام بەرز دەبێتەوە و بانگی خەڵکەکە دەکا:

– شەو... شەوی لەیل و مەجرووم بوو!!.

خەڵکەکە هێدی دەبنەوە و بەرکەوە سەیری مەلا دەکەن، مەلا خۆی لە چۆنیەتی خەڵکەکە گێل دەکا، پیرەژنیش بەپەشیمانی دەست لەیێک دەدا و گلەیی لەبەختی ڕەشی خۆی دەکا... کە چۆن لەو کاتە ئاوات و مرازی خۆی نەخواست و داوای ئیمان و بەهەشتی نەکرد؟.

ئەوجا مەلا پتر لە پیرەژن هاتەپێش و کەوتە سەرزەنشت کردنی، وڕووبەڕووی خەڵکەکە بەسەری دادەشکاو بە زوێری و ئۆقرە لێ هەڵگیرانێکەوە دەیگوت:

– هەی پیرێژنی سەر ئاسن.. ئاخر هەر نەبوایە، ئاگاداری منت بکردبا..و من مرازی خۆم هەروا بۆ تۆش.. مرازم دەخواست.. وە مەلا بەرکەوە دەیگوت:–

– بەڵام تۆ هەر لە هەرەتی لاویتەوە لەگەڵ من ڕێک نەدەکەوتی!

پیرەژنیش... دەمی بەسترابوو... زمانی نەدەگەرا.

داپیرە بنەوشم.. لە دوا دوای حیکایەتەکەی دەیگوت:–

– ڕۆڵەکانم... ئەگەر ئەمن لە جیاتی پیرەژنەکە دەبووم... دەزانن چیم لەخوداو لەیل و مەجرووم بە ئاوات دەخواست؟

ئێمە... منداڵەکانیش... بەیەک دەنگ بانگمان دەکرد:

– چی... چی پوورێ گیان چیت دەخواست؟

ئەمجا پووربنەوش... لەسەر خۆ دەیگوت:

– ڕاستە لە سەرەوەو لەسەرەوەی هەموو داوایێک... داوای ئیمانم دەکرد... بەڵام لەناو دڵی خۆمدا پێشی هەموو شتێک داوام دەکرد ببمەوە کیژە چواردە ساڵەکەی کوێستان... لەگەڵ کوڕ و کاڵ و کیژوکاری گوند دەچوومە بێرێ و هەروەها داوای تەمەنێکی درێژیشم دەکرد... تەمەنێکی وەها کە بە هۆیەوە بمتوانیبا ئەوەندە چاکە و خێر و حەسەنات بکەم کە خودا بەبێ پاڕانەوە و واسیتەی لەیل و مەجرووم و... مەلا وشێخ و میر... ڕێگای بەهەشتی دابام... بەشکەم کۆشکێکی زێرینیشی لەوێ پێ دەبەخشیم!

پوورێم... بەحەسرەتەوە دەستی لێک دەدا و دەیگوت:

– ئاخ... بۆ شەوێکی وەها... ئاخ!

لە پاشانیش پێی دەگوتین:

– ڕۆڵەکانم... مەسەلەیێکی کوردی هەیە دەڵێ... «ئەوەی بۆ گووکەری هەڵدەکەوێ بۆ ڕاوکەری هەڵناکەوێ».

لەوەییشدا ئاهێکی توندی هەڵدەکێشایەوە. منیش لەو کاتەدا لەدەم چۆمی خەلیفان... لەهەوارگەی کاروانی ڕەش و ڕووتەکان... بە هەناسەیێکی توند... سیپەلکەکانم دەبووژاندەوە، هەوڵم دەدا پشوە خەوێک بکەم... بەڵام خەو لەپەنا ئەستێرەکان خۆی لێ شاردبوومەوە، سەیری ئاسمانم دەکردەوە، تیشکی ئەستێرە گەشەکە لەناوەندی چاوم دەڕواو چرۆی دەکرد، لەگەڵ خۆمدا دەمگوتەوەو دەمپرسی:

– کێ دەزانێ... بەشکەم ئەمشەو...ئەو شەوەیە کە... لەیل و مەجرووم تێیدا بەیەک دەگەن؟

وە دیسان لەناوەوە لە خۆم دەپرسیەوە:

– بەڵام ئەگەر لەپڕ ئەو کاتە داهات کە لەیل و مەجرووم بەیەک بگەنەوە... ئایا من چ ئاواتێک

بخوازم؟

– نەخشین ئاواتێکی گەورەی دڵ و دەروونمە!

– یان ئەو ئاوات و ڕاز و نیازە زۆرو زەوەندانەی کە لەناو مێشکمدا دەخولێنەوە و نایەنە ژماردن؟

– یان ئەو کۆمەڵە ویست و نزا و دوعـایانەی... دایکم هەمـوو شەوێک لە کاتی نوسـتندا... هەمـوو بەرەبەیانییێک لەگەڵ زەردەپەڕی ڕۆژهەڵات لەسەر بەرماڵی نوێژەکەی... لەگەڵ هەموو پاروەە نانێکی تاڵ و ووشکەکانی دەینێتە ناو دەمی، لەگەڵ ڕۆژاوا ئەو ویست و داخوازیانەی ئەو بۆ خەڵکە ڕەشوڕووتەکەی گوند و ئۆممەتی موحەممەد... دەیان خوازی؟

– یان ئاواتی ڕەنگاوڕەنگ بۆ کۆرپەکەی ئایشەگوڵ بەسینگیەوە قرساندبووی... ئەو کۆرپەیەی زەدەی ستەم و زۆرداری و برسیەتی و دڕەندیی زۆردارەکانی وەکو شێخ قطب الدین و تۆفیق بەگ و مودیر و حاجی و دەست بڕەکانی میر بوو؟

– کام ئاوات بخوازم؟

– لەیل و مەجرووم چۆن دەتوانن ئەم هەموو مرازانەی من و دایکی کلۆڵم... ئەو هەموو ویستانەی خەڵکە ڕەش و ڕووتەکە... بهێننە دی و جێ بەجێیان بکا؟.

لەناو ئەو دەریا بەرین و شێلوەی ئاوات و خواستانە... لەدوور لەیەکێ لە هۆبەکان دەنگێکی ناسک پەردەی گوێی دڵی لەراندمەوە، دەنگی ساوایێک بوو... دەنگی کۆرپەییێک لە وەڕەسی ئەو شەوە سەختە هاواری دەکرد، ئەنغا... ئەنغا... نغا.. دایکەش لای لایەی بۆ دەکرد... هەوڵی دەدا ژیری بکاتەوە... هێدی بکاتەوە... لای لایەی بۆ دەکرد و دەی لاواندەوە:

لای لایە ڕۆڵە لای لایە

خوا بتپارێزێ لەخەم و بەڵای پیرە دونیایە

لەگەڵ بانگی ساواو دایکەکە... دیسان هەستم بە وجودی خۆم کردەوە، لەخۆم دەپرسی:

دایک و کۆرپەش ملی ئەم ڕێگای گەنمەیان گرتۆتەبەر؟

لە هەژمەتان لەناو نوێنەکەم ڕاپەڕیم، چاوەکانم هەڵگڵۆفتن، دەنگی سەگوەڕێکی پچڕپچڕ لەبنار شاخەکەوە هەڵدەستایەوە. باڵندەکان... چۆلەکە و قەل و کۆتر لەناو هێلانەکانیان... لەسەر لق و کەلی دارەکانی چەمە چڕەکە... دەستیان بە خوێندن و جریوەجریو کردبوو، باڵندە بچووکەکان کەوتبوونە هەوڵ هەوڵ و باڵەفڕکێ، لەسەر لوتکەی دوو دیواری بەرزی شاخەکانی زار گەلی عەلی بەگ... قاسپەی دوو کەو بەرز دەبوەوە... لەو بەرەبەیانە دەنگی دەدایەوە... ڕکەیان بۆ یەکتری دەکرد و بەگەف و چاوڕاو بەرامبەر یەکتری وەستابوون... یەکتریان تووڕە و سڵ دەکرد... زریکەیان ئەو ناوەی پڕ کردبوو.

مانگ... لەناوەندی ئاسمان هەتا دەهات ڕەنگی سپی دەبوو و ڕەنگە زەردەکەی دەچووەوەو کاڵتر دەبوو، ئەستێرەکان لەجریوە کەوتبوون... پرشنگیان لەچاو برابوو، ئاسۆی ڕۆژهەڵات لەسەر بەرزایی و کەپکەکان... بەدرێژایی هەتا چاو بڕدەکا... خەتێکی سپی کێشابوو... تاریکی شەوێکی دوور و درێژ و پڕ مەینەتی بڵاو دەکرد... لە جێگای تاریکاییەکەی چەتری سپی لێ هەڵدەدا... وەک ڕەوە کۆترێکی سپی زۆر و زەبەندی بێ دوایی... لەسەر لوتکەکان... بەدرێژایی ئاسۆ لێی هەڵدەنیشت، شنەبایێکی ساردی نادیار بەسەر هەوارەکان تێدەپەڕی... دار و دەوەنی لەخەو ڕادەکردو پەردەی بۆری شەوی لەسەر ڕووی سەوزی چەمەکە و دارستانەکان هەڵ دەکردەوە و لای دەدا... سەرکەلی دارە بەرزەکانی دەلەراندنەوە...

خەڵکی هۆبەکانی دەخستنە جوولانەوە، خەڵکەکە لەوەستانی شەوێکی درێژ و گران وەڕەس ببوون... ئاواتیان ئەوە بوو زوو دوایی بەو کاروانە کزەکەیان بێنن... لەناو دەروونیان بانگیان دەکرد:

– بەسیەتی ئەی شەو... باڵی ڕەشت لەسەرمان لادە بەسیەتی تاریکی و وەستان... بەسیەتی برسیەتی و نوستن!! وە بە تامەزرۆیی چاوەنواڕی ڕۆژێکی نوێیان دەکرد.

چاوم لە ئاسۆی ڕۆژهەڵات پڕ ببوون کە دەنگی مەلا حەمید... پاڵە پەستۆی کونی گوێچکەم بوو: ئەڵڵاهو ئەکبەر...

لە چەند شوێنێکی دیکەش... لەناو هۆبەکان... مەلا و پیاوەکانی خودا... بانگی خودایان دەکردەوە، خەڵکەکە لەسەر نەریت و ڕەوشتی باب و باپیرانیان... بەپێی ئەو بڕواییە قایمەیان کە:

لەخودا بەولاوە کەسێک ناتوانێ بێتە هاواریان... یان لە ئازار و دەردەکانیان کەم بکاتەوە!

هەموو خەڵکەکە لەسەر چۆکان کڕنۆشیان بردو ڕووەو ڕۆژئاوا... بەرەو بەرزاییەکەی ئاسمان دەستیان پان کردنەوە. دایکم لچکی بەرماڵەکەی لێک کردنەوە... ئەویش ڕووی کردە قیبلە و ماوەیێکی زۆر لەگەڵ خودای خۆی مەشغوول بوو، کاتێ نوێژ و نزاکانیشی تەواو کردن... ڕووی دەمن کردو لەسەرخۆ گوتی:

– کوڕم... دەی با خۆمان کۆبکەینەوە!

وە بە گرانی لەسەر بەرماڵەکەی کۆم بووەوە و بەلەنگی هەڵستایە سەرپێ و بەدەنگ بانگی ڕاهێشت:

–بەتەمای تۆ... هەر بەتەمای تۆ... یا ڕەببەل عالەمین!

جموجۆل لەرۆخ چەمەکە و لەژێر داربەڕووە پیرەکان... لەهەموو هەوار و هۆبەکان... وەک شڵغە هەنگ دەستی پێ کردەوە، خەڵکی کاروانەکەی ئێمەش... پاش ئەوەی لەدوای مەلا حەمید جەماعەتیان بەست و فەرزی خودایان دایەوە و فەرزی بەیانیان بەجێ هێنا، لە نزاو نووکەنووک و پاڕانەوە بوونەوە... بەکۆمەڵ کەوتنە مشووری خۆ کۆ کردنەوە، هەر کەسە پڕوپرێچکەی خۆی تێک دەنان... تێر و خورجەکانیان داگرتنەوە... خاوەن گوێ درێژ و یێک سمەکان دەسکە پووشێکی دیکەیان هاویشتە جێ ئاخوڕی وڵاخەکانیان، پوور زولێخا و پوور ئەستی و دایکیشم... چارۆگەکانیان لەسەر و ملیان قایم کرد، بەدەم فاتیحە خوێندن و نزاکردن؛ بارگەکانیان تێک دەنان، مەلا حەمید... بەرماڵەکەی لوول داو قەدی کرد و بە ئەسپایی هاویشتییە سەر ملی، مام زانەوێر و مام هەیدەر و عەلە ئێختە و کەسانی دیکەی کاروانیش... خۆیان گورج کردەوەو کە شەبەقیش ئاشکرا بوو... ڕۆژی تازە تیشکە زێڕینەکانی لەسەر لووتکە بەرزەکان دەچەقاندن... مێش و هەنگ و زیندەوار و باڵندە... کەوتنەوە کارو پەیداکردنی بژێویان... کاروانەکانیش ڕێزیان بەستبوو... لەسەرخۆ دەجوولانەوە، خۆیان دەهاویشتە ناو زارکی فراوانی گەلییە دێوەکە.

کە دەنگی هەراوهۆریای کاروانییەکان... بانگە بانگی پیرەژن و پیرە مێردەکان... گریە و پێکەنینی ساوا و منداڵەکان... تێکەڵ بەتەقە و ڕەققەی پێ خوستی سمی وڵاخەکان دەبوو... ئاوازێکی تێکەڵاو و گڕو سەدایێکی کزی بەخەڵکەکە دەبەخشی... هەروا ئاوازێکی تازەی لەناو دەروون دا... دەپشکواندن و... لەگەڵ هەنگاونان چڕۆیان هەڵدەدا.

ئەو بەیانییە...مام زانەوێر... لەتەک مەلا حەمید دا ببونە سەرقافڵە و پێشڕەوی کاروانەکەی ئێمە، مەلا حەمید سواری کەرەکەی ببوو، بەپێی مام زانەوێری پیادە لێی دەخوڕی.

ئاوڕێکم بۆ دوای خۆم دایەوە... بۆ هەوارگەی شەوی ڕابوردوو... جێ هەوارەکان... پتر وە شارێکی

وێران کراو دەچوو، سەودای شەوی ڕابوردوو... ئەو کابووسانەی لوولیان دابووم و هەناسەیان پێ تەنگ کردبووم... هێشتا لە دەروون و مێشکمدا ڕەنگ و دەنگیان دەدایەوە... مێشکیان کاس کردبووم، لەناوەوەم لەگەڵ خۆمدا دەمگوت:

– کاروانەکەی ئیمڕۆمان... جیاوازی لەگەڵ کاروانی دوێنێمان دا هەیە، کاروانەکەی ئەم بەیانییە... لەکاروانی ئەو مشەختانە دەکا کە لە دوای کارەساتی گەورە... پەڕاگەندە و وێڵ و سەرگەردانی دەشت و دەر دەبن!.

کاروانەکەی ئەم بەیانییەمان حەشاماتێکی سەیر بوو، چەند ئەوەندەی کاروانەکەی دوێنێ دەبوو، کاروانەکەی ئێمە و کاروانەکەی مام زانەوێر و کاروانەکەی دۆڵی ئاڵانە... کە لەلای بیتوێنەوە هاتبوون... جگە لەسەدان پەڕاگەندە و گەڕیدە و دەربەدەر کە لە چوار قوڕنەی وڵاتەوە هاتبوون و لە دەم چۆمەکە یەکتریان گرتبوەوە... ڕێگای نان و ژیانیان بەرەو سنوور هەڵدەلووشت، دڵم بەوە خۆش بوو کە لەناو ئەو کاروانانە کامەندم ناسی... کامەندی گەورە و بەڕێز... بیرم بە کامەندەوە گیر بوەوە، بەو هۆیەوە پتر هاتمەوە هۆش خۆم و کاسی و وورپەکەم دەهات پەرت ببی... باری گرانی لەسەر وجودم لادەدرا... گوراحییێک کەوتە لەشم... مێشکم دەهاتەوە دۆخ و باری خۆی... ڕوونتر دەبوو... گورجتر دەجوولایەوە.

لەزارگەلییەوە... ئەوسەری کاروانە درێژەکە لەبەر چاومدا دیاری نەدەدا، سەدان پیر و لاو... ژن و پیاو... منداڵ و هەرزەکار... لەناو پێچەکان دەجوولانەوە... دەهاتنە پێش و گەلییە دێوەکە لەسەرخۆ قووتی دەدان، کاتێ ئەو حەشاماتەم دەدی... ئەو کاروانەم لەبەرچاو دەژیاوە کە دایکم کاتی خۆی بۆی باس کردبووم، ئەو کاروانەی لە گرانییەکەی دوای شەڕی گەورە... لەو دیوەوە بەرەو گەرمیان کەوتبوونە سەر ڕوو، بەبێ دەستی خۆم... لەگەڵ خۆم منگەم دەکرد... بەکڕی گۆرانیەکەی ئەو کاروانە وون بووەم دەگوتەوە کە لە دایکمەوە فێری ببووم:

هۆخاڵۆ ڕێبوار... خاڵۆ
ڕێگاکەم دوورە
مەنزڵگا نادیار...
هەنگاوی دژوار...
هەر کوێرەوەری و پڕ لە ناسوورە
هۆ خاڵۆ... خاڵۆ، سەر لێ شێواوم
تین لێ براوم...
ڕێگا نازانم...
بۆ کوێستان دەڕۆم...
خەڵکی گەرمیانم.

لەگەڵ گۆرانییەکە... هەزار و یەک خەیاڵ راویان دەنام... غەریبیم هەڵدەستا... لە دەروونمدا ناڵەیێکی بێ دەنگ... وەک جانەوەرێکی ترسێنەر سەری دەجوولاندەوە... وەڕەسی لەگیانمدا دەچەقاندەوە، لەگەڵ خۆم دەمپرسی:

– تاکەی ئەم چۆنیەتییە تاڵە؟ کەی مەنزڵگا دەدۆزینەوە؟
کەنگی هەندێک ئاسوودە دەبین؟

له ڕۆخ پردە ئاسنەکەی ناوەوەی زاری گەلی.. چاوم بە عەولای هاوڕێم کەوت، وەک هەڵۆ... لەڕۆخ چەمەکە... لەسەر کەپکە شاخێکی بڵند هەڵنیشتبوو... کە ئەویش منی دیت هەڵستایە سەرپێ و دەستێکی بۆ بەرزکردمەوە. لەکاروان جودابوومەوە و بەرەو لای عەولای لام دا، عەولای هاوڕێم لەسەر بەردە زەلامەکە دابەزی... کاتێ گەیشتینەوە یەکدی... دەستی لەملم کرد... لەبەرخۆیەوە پرسی:

– ئەوا... دەڕۆن... ها ؟

وەهەر لەبەرخۆیەوە گوتی:

– دەباشە... خواتان لەگەڵ...!

وە پاش کەمێک وەستان پێی گوتم:

– ئاگات لەخۆت بێ... ڕێگاییێکی دوور و سەخت و پڕ ئازارە!.

ئاوڕێکم لە حەشاماتی کاروانەکان دایەوە و بەدەم ئاهـ هەڵکێشانەوە رووم بۆ لای عەولا وەرگێڕایەوە و بێ دەنگ بووم.

– خەڵکەکە برسین... زۆرلێکراوە... بێ چارەیە... ئەگەر ڕێگایەکە هەر بستێکی مردنێکی پێوە بێ... دەبێ هەر خۆیان لێ بدەن!

عەولا ئەوها وەلامی ئاهەکەی منی دایەوە و گوتی:

– بەلام هەر دەبێ بژین... هەر دەبێ لەو چۆنیەتییە تاڵە ڕزگاربین.

لەگەڵ ئەو قسانەی... من بەبێ دەستی خۆم پتر دەستی عەولام دەگوشی و خۆمان لەیێک هەڵدەسووی کاتێ دەنگی پێ خوستی کامەند هاتە بەرگوێمان کە لەڕۆخ پردەکەوە بۆ دەم چەمەکە دادەبەزی... بەهەنگاوی گورج بۆ لای ئێمە دەهاتە پێش، هەردووکمان بەیەکجار ڕوومان لە کامەند کرد... کە لێمان نزیک بوەوە لەبەر بزەیێکەوە بەدەنگێکی بڵند بانگی کرد:

– خودا سەلامەتتان کا... دەڵێی ماڵئاوایی یەکجاری لەیەکتری دەکەن! وەلەپاش هەناسە خواردنەوەیێک گوتیەوە:

– بەزاتی خودا... ئەهە... هەر ئحمێکە و زۆری پێ ناچێ لە سەر ئەم شاخە بەرزانە یەکدی دەگرینەوە.

وە دەستێکی بۆ لووتکە بەرزەکان ڕایەڵ کرد کە لەگەڵ ڕۆژی ئەو بەیانییە ڕووناک و تێکەڵ بە ئاسمان دەبوون... بەو هۆیەوە بڵندتر دەهاتنە بەرچاو، عەولای هاوڕێشم چۆن بەڕوویێکی گەشەوە پێشوازی کامەندی دەکرد... بێ ئەوەی ئاوڕێک لەمن بداتەوە رووی قسەی تێکردم و پێی گوتم:

– خۆ پێی ناوێ جارێکی دیکە بەیەکترتان بناسێنمەوە!

دیتنی کامەند ئارامێکی بێ سنووری خستە گیانم، هەموو ئەو خەیاڵە جەنجاڵەو هەموو ئەو جانەوەرانەی ناوەوەی ئاڵۆزو شێواومی وەدەرنان، دەروون و بیری هێدی کردمەوە، فەرامۆشییێکی زۆری پێ بەخشیم، لەناو ئەو هەست و فەرامۆشییەدا لەگەڵ خۆم لێکم دەدایەوە:

– شەوی رابوردوو... لەژێر سێبەری داربەڕووە پیرەکان... وەکو ئێستاکە... وەها بەڕوون و ڕەوانی کامەندم نەدیبوو، ئەو وێنەیەی لەقسەو گفتوگۆ و ڕەوشتی دوێنێ ئێوارەی لەمێشکمدا بۆم نەخشاندبوو... لەگەڵ وێنەی ڕاستەقینەی ئێستای هەر چەندە زۆر لەیێک دووریان نابینم. بەلام وێنەی ئیمرۆکەی زۆر بەرین و زۆر فراوانترە، کە بەرامبەری وەستابووم هەستم بە خۆشەویستییەکی ڕۆڵە و باوکانە... قوتابی و مامۆستایانە دەکرد.

–گفتوگۆ و تامی زاری کامەند لە گفتوگۆی باوکی ڕەحمەتی دەکردم! هەروا پەرۆشی و جوولانەوە پڕ میهرەبانیەکەی گەلەک لە ڕەوشتی مامۆستا شەنگە دەچوو.

لەگەڵ پرسیارەکەی عەولای هاوڕێم بەبێ دەستی خۆم بانگم کرد:

– کامەند گەورەی هەموانە.

– هەر چ فرمانێکی ئەو بەمنی بکا... هەر فرمانێکی بەمنی هەبێ و لە ووزەی من دابێ... بەچاوان جێ بەجێی دەکەم. وە لەناو دڵی خۆم دا بەخۆم دەگوت:

– لەو شەوە دوورو درێژو دژوارەی رابوردوو... کامەندم ئەوها کەوتە بەر دڵ و ئەوها ناسیم کە خەڵکی دیکە لە بوارێکی وا راگوزار و ئاسایی... مەگەر بە دەیان ساڵ... ئەوجا ئەگەر یەکتری ئەوها بناسن.

عەولا دەستێکی لەسەر شانم دانا، دەستەکەی تری خستە ناو دەستەکانی کامەند... بەسێیان بەرەو جادە قیرتاوەکە هەڵکشاین، عەولا... بەددم ڕێگاوە هەناسەییێکی توندی هەڵکێشاو ڕووبەڕووی من گوتی:

– کامەند... ئەوە دەزانێ... دەبێ تۆش بیزانی کە منیش هەر تەنیا شەوێکی دیکەم لێرە ماوە!

وە بە بزەییێکی گەشەوە ڕووی لە کامەند کردو... لەبەرخۆیەوە گوتی:

– سبەی شەو بەسەر ئەو شاخانەوەم!

وە پاش چاوقوچانێک بێ دەنگی... بەهێمنی گوتی:

– کۆمەڵێک لە هەواڵەکانمان گەیشتوونەتە کۆڕەک...... دەبێ ئێمەش وورده وورده بیانگەینێ!

کاتێ عەولا ئەو خەبەرەی گەیاند، یەکسەر بیرم بۆ لای دایکم چوو کە دوێنێ شەو لەسەر بەرماڵەکەی ڕاست بوەوەو هەر تەنیا بۆ ئەوەی پێم بڵێ:

– ڕۆڵە شێرکۆ... دەبێ مام هۆمەر لە چۆنیەتی عەولا ئاگادار بکەین!

وە رای سپاردم کە:

– هەر کاتێ گەیشتنەوە گوند... پێش هەموو کارێک دەبێ خەبەری عەولا بگەیەنیتە باوکی... ئێ کوڕی خۆم باشە!!

وە دایکم پاش ئەو ڕاسپاردەیە... بە خۆشییێکەوە لەگەڵ خۆیدا مرتەی دەکرد:

– ئای هۆمەر بزانێ عەولا لێرەیە... بزانێ عەولا ماوەو ساغ و بێ خەشە... لە خۆشیاندا باڵ دەگرێ... هەتا خۆی دەگەیەنیتێ ئارامی لێ هەڵدەگیرێ. ئەوجا ئاهێکی دوور و درێژی دەخواردەوە و نووزەییێکی دەکرد و بۆی کڕ دەبوو.

منیش لەگەڵ ئاهو نووزەکەی دایکم... دڵم تەنگ دەبوو، بە خەیاڵی خۆم وام لێک دەدایەوە کە هەبێ و نەبێ ئەویش یادی گولیزاری خوشکە جوانەمەرگەکەم دەکاتەوە، هەروا ڕەحمەت بۆ دەستەخوشکەکەی... بۆ دایکی عەولای هاوڕێم وەڕێ دەکا، لە دڵی خۆمدا دەمگوت:

– تازە... مام هۆمەر لەکوێ دەستی بە کوڕە وون بووەکەی دەگاتەوە و کەنگێ چاوی بە دیدەنی عەولا ڕۆشن دەبێتەوە؟

– تازە... عەولا بوو بەو کەوە خورتەی کە لەسەر کەپکە بەرزەکان ڕکە دەکا... هەموو راوچییەک

ڕێگای بۆ نابا!. وە بەبێ دەستی خۆم ئاهێکی گەرم و پڕ سۆزم دەخواردەوە، ئەم بیرانەم وەک برووسکە بە مێشکدا تێپەڕ دەبوون، لەبەر ئەوەی کامەندمان لەگەڵ بوو... ڕێم بەخۆم نەدا پتر تێکەڵ بەم بیرو لێکدانەوە کت و پڕانە ببم... یان لەو هەموو ویستەی ئەو کاتەم دوور بکەومەوە، سەرێکم بۆ کامەند هەڵبڕی و وەکو بەوێ لێی بپرسم:

– ئەدی ئەتوو؟

– ئەدی ئەمن... من چ بکەم وچ دەکەم؟!.

کامەند... وەکو ئەویش لە ڕوانینەکەی من گەیشتبێ... بزەییێکی بۆ کردم و تاکو بە هێمنی گوتی:

– من... کاری دیکەم هەن... ڕوەو جێگاییێکی تر دەڕۆم!

پاش وەستانێکی کەم قسەکەی وەها تەواو کرد:

– بەڵام لە ئەنجامدا هەموومان یەکتری دەگرینەوە!

لەگەڵ ئەو قسەیەی کامەند... تارمایی کامەرانییێک لەسەر ڕووی عەولای هاوڕێم دیاری دەدا، چاوەکانی پتر گەش دەبوونەوە... ئەویش سەرێکی هەڵبڕی بەرز... بەرز... زۆر بڵند دەیڕوانی... وەکو لەسەر لووتکەی بەرزی شاخە سەرکەشەکان... یان لە قووڵایی ئاسمانی بێ دوایی... چاوی لەشتێک گیر کردبێ... کە لەبەر چاوی من بزرو نادیار بێ، ئەوها... کە لە ڕووی عەولا وورد دەبوومەوە لە دڵی خۆمدا هەزار و یەک بیر و ئازار و ئاواتم لە دڵ دەڕوان... چرۆیان هەڵدەدا و دەکەوتمە شی کردنەوەی ئەو بیرانە، لە ناوەوەم لەگەڵ خۆم دا دەدوام:

– ئای هاوڕێی خۆشەویستم... ئای هاوتەمەن و هاوگەڕەک و هاوگوندم...

ئای عەولا چەند هەڤاڵێکی بەڕێز و خۆشەویستی هەمووان... چەند لاوێکی ڕاست و فیداکاری!

لەگەڵ خۆم بەڵێنم پێدەدا کە:

– مەرج بێ... بەتەنیا بەجێت نەهێڵم... شەرت بێ منیش بۆ ئەو بەرزاییانە تەکان بدەم... بەو هەورازانە هەڵبگەڕێم... کەتۆو کامەند و هاوڕێیەکانی دیکەمان... هۆگری بوون... ئەشقی بوون... بە هەموو نرخێک دەتانەوێ بگەن بەو عیشقە.

وەبەبێ دەستی خۆم سەرێکم لە لووتکەکان هەڵبڕی و تا چاوم لە ڕۆژ دەچەقاندن... لەگەڵ خۆم دەمگوت:

– بەڵێ... هەڵۆ... جێگایان سەر تۆپکەی شاخ و کەپک و هەوراز و هەڵدێر و بڵندایی ئاسمانە!

زارکی فراوانی گەلی... کاروانە درێژەکەی قووت دابوو... تاک و تووک... پیادەو شەکەت پیر و شەل و سەقەت... لەتەک وڵاخی لەڕو بێ تووک لەدواوە کەلەشیان لە دو خۆ دەکێشا و بە هێواشی دەچوونە پێش، هەوڵیان دەدا... تینییان دەدایە بەرخۆ تاکو بگەنە ڕێزی کاروانەکە، دوو داراشی گەورە لە ئاسمانەوە باڵیان لێک دەدا... وەک فڕۆکە بەسەر کاروانەکەوە ئەم سەر و ئەو سەری گەلییەکەیان دەکرد.

قەبۆقەبۆی چەند نێرەکەوێک لەوبەر و لەم بەری دیواری شاخەکان دەنگیان دەدایەوە و تێکەڵ بە هاشەی ئاوی رووبارە رشتەکەو پێ خوستی کاروانەکە دەبوو. نێرەکەوەکان... لەپڕ فجووقیان کرد... بۆ ناو ئەشکەوتەکان هەڵفڕین... وەکو چاویان بە داراشەکان کەوتبێ و لەترسی ئەوان پەنایان بۆ ئەشکەوتەکان بردبێ.

کامەند... بە تیژی چاوی لەداراشەکان بڕین، کاتێ کەوەکان بەرەو ئەشکەوتەکان هەڵفڕین، کامەند

سەیرێکی عەولای کردو ڕووی گوازتەوە لای من و بزەییێکی بۆ کردم.

لەگەڵ عەولای هاوڕێم دەستمان هاویشتەوە ملی یەکدی، کاتێ لەگەڵ کامەندیش ماڵ ئاواییمان لێ دەکرد... ئەو دەستێکی لە لاشانم دا... بە واتاییێکی پتەو و پڕ بڕوایی گوتی:

– خەم مەخۆ... حەق جێگای خۆی هەر دەگرێ... جا ئیمڕۆ یان سبەی... نزیک یا دوور... زوو یان درەنگ... دەبێ ئەم بارە چەوتەو نالەبارە بە بارێکی تر بگۆڕرێ... بە بارێکی چاکتر.

چاوم لە چاوە بریسکەدارەکانی عەولا ئالابوون کە دەیگوت:

– دەبێ... هەموو شتێک وەکو ئێمە دەمانهەوێ... ئەوها ڕاست و دروست بێ و بێتەوە دۆخی ڕەوا و سروشتی خۆی.

– دەبێ هەموو چەوتی و خوارو کەچییێک ڕاست بکرێتەوە... لەنگەرو تەرازووی ژیان ئەوها بە کەچی نەمێنێتەوە!

وە لەگەڵ بزەییێکی تاڵەوە ڕووی لە کامەند کرد و پرسی:

– چۆن ڕێک دەکەوێ دونیا بە بەرەواژی بسووڕێ؟

وە سەرێکی بۆ کامەند هەڵبڕی و لەبەر خۆیەوە گوتی:

– ئەمە دەرسێکە کامەند فێری کردووم و بڕوایی قایم پێی هەیە.

وە دووبارەی کردەوە:

– هەرگیز نابێ دونیا بە بەرەواژی بسووڕێتەوە!.

وە ڕووی وەرگێڕایەوە لای من هەتا لەمنیش بپرسێتەوە:

– ئێمەش لە کۆمەڵەکەمان پەیمان و بڕواییمان وەها نەبوو؟

منیش هەر تەنیا ئەوەندەم بۆ کرا بەهێمنی سەر بهەژێنم و پتر بچمە ناو قووڵایی چاوە تیژەکانی عەولا.

کاتێ لەگەڵ کامەندیش بەجێمان هێشت و بە هەنگاوی بەرین و گورج ملمان بەڕێگاوە نا، لەگەڵ خۆم بیرم دەکردەوە:

– چاوەکانی عەولا وەکو ڕۆژانی قوتابییەتی... گەش و بریسکەدار ببوونەوە. وە خۆشەویستییەکی گەورە و زۆرتری عەولام لە ناوەند دڵ دا بۆ چەسپا.

کامەندیش ئاوڕێکی میهرەبانانەی لێ دایەوە و دەستێکی بۆ بەرزکردەوە!.

* * *

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی
ئاراس
هەتا ئێستە ئەم کتێبانەی خوارەوەی بڵاوکردووەتەوە

(١) هەڵکەوتی دیریکی لە کوردستاندا. دانانی: حوسێن حوزنی موکریانی.
(٢) سەروا. دانانی: د. عەزیز گەردی.
(٣) ژنی کورد بەستەم دەورە دراوە. دانانی: د. کوردستان موکریانی.
(٤) الحرب الكردية وإنشقاق ١٩٦٤.تأليف: ديڤيد ادامسن وجرجيس فتح الله.
(٥) رحلة الى رجال شجعان في كردستان. تأليف: دانا ادامز شمدت. ترجمة وتعليق: جرجيس فتح الله.
(٦) جمهورية مهاباد ـ جمهورية ١٩٤٦ الكردية. تأليف: وليم ايغلتن الابن. ترجمة وتعليق: جرجيس فتح الله.
(٧) كردستان أو الموت. تأليف: رينيه موريبس. ترجمة وتعليق: جرجيس فتح الله.
(٨) كرد وترك وعرب. تأليف: سي.جي. ادموندز. ترجمة وتعليق: جرجيس فتح الله.
(٩) طريق في كردستان. تأليف: أي.ام. هاملتن. ترجمة وتعليق: جرجيس فتح الله.
(١٠) ئەدەبی رووسی و کێشەی پاستیرناک. دانانی: د. مارف خەزنەدار.
(١١) لە پێناوی راستی و کورد و خانیدا. دانانی: محەمەدی مەلا کەریم.
(١٢) کۆچی سوور. رۆمانی: حەمە کەریم عارف.
(١٣) مساهمة علماء كردستان في الثقافة الاسلامية. تأليف: محمد زكي حسين.
(١٤) لە کوردستانی عێراقەوە هەتا ئەوبەری چۆمی ئاراس. نووسینی: مورتەزا زەربەخت. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: شەوکەت شێخ یەزدین.
(١٥) فەرهەنگی کوردستان. دانانی: گیوی موکریانی.
(١٦) خاک و کێشەی مان. رۆمان: عەزیزی مەلای رەش.
(١٧) امارة بهدينان الكردية. تأليف: صديق الدملوجي . تقديم: د. عبدالفتاح علي بوتاني.
(١٨) المجتمع البشري لماذا يشبه مستشفى المجانين...؟. تأليف: مسعود محمد.
(١٩) جوایەز. بەرهەمی نۆ شاعیری هەولێری.
(٢٠) نەخشەی رۆنانی رێژەی کار لە زمانی کوردیدا. ئەندازیار د. شێرکۆ بابان.
(٢١) زریزەی زێڕین. دانانی: محەمەد ساڵح ئیبراهیمی.
(٢٢) شێخ رەزای تاڵەبانی شاعیری گەورەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست. دانانی: ئەحمەد تاقانە.
(٢٣) خۆیبوون و شۆڕشی ئاگری. دانانی: رۆهات ئالاکۆم. وەرگێڕانی: شوکور مستەفا.
(٢٤) عەبدورەزاق بەدرخان. دانانی: جەلیلێ جەلیل. گۆڕینی بۆ کوردی باشوور: شوکور مستەفا.
(٢٥) القومية الكردية و د. عبدالله جودت في مطلع القرن العشرين. تأليف: مالميسانژ. ترجمة: شكور مصطفي.
(٢٦) کۆمەڵناسیی گەلی کورد. دانانی: مارتن ڤان براوین سن. وەرگێڕانی: شوکور مستەفا.
(٢٧) هەڵبژاردنەکانی کوردستان. دانانی: بەدران ئەحمەد.
(٢٨) تنوع الكرد في العراق ـ مدخل الي السياسة. تاليف: سامي شورش.
(٢٩) هەڵەبجە ـ کارەساتی کیمیابارانی ساڵی ١٩٨٨. دانانی: هەورامان عەلی توفیق.
(٣٠) گاڵتە بەچەک. رۆمان ـ نووسینی: جێمس ئۆڵدرج. وەرگێڕانی: د. عەزیز گەردی.
(٣١) لە مۆرکە تایبەتییەکانی رێزمانی کوردی. دانانی: د. شێرکۆ بابان.
(٣٢) بەرەو رێزمانی کوردی، بەرەو زمانی نووسین. دانانی: د. شێرکۆ بابان.
(٣٣) نادرنامەی ئەڵماس خانی کەڵهوڕ. ئامادەکردنی: شوکور مستەفا.

(٣٤) نظام الأناضول الشرقية. تاليف: اسماعيل بيشكچي. ترجمة: شكور مصطفى.
(٣٥) سینتاکسی رستەی کوردی. د. کوردستان موکریانی.
(٣٦) فەرهەنگی شارەزوور. کوردی- ئینگلیزی. دانانی: د. شەفیق قەزاز.
(٣٧) الصراعات الدولية. تأليف: محمد احسان رمضان.
(٣٨) مەلا مەحموودی بایەزیدی یەکەمین چیرۆکنووس و پەخشاننووسی کورد. دانانی: د. فەرهاد پیربال.
(٣٩) گێتی زیندەوەر. دانانی: عەلائەدین سەجادی.
(٤٠) مێژووی پەخشانی کوردی. دانانی: عەلائەدین سەجادی.
(٤١) دیوانی شێخ رەزای تاڵەبانی. ئامادەکردنی: شوکور مستەفا.

ئەم کتێبانەی خوارەوەش بەرێوەن

(٤٢) كردستان ودوامة الحرب. تأليف: محمد احسان رمضان.
(٤٣) ڕۆمانی ڕێگا. دانانی: محەمەد مەولوود مەم.
(٤٤) مقالات حول القضية الكردية. تأليف: فوزي الأتروشي.
(٤٥) حياتي الكردية أو صرخة الشعب الكردي. مذكرات: نورالدين زازا.
(٤٦) بۆ کوردستان. دیوان: هەژار موکریانی.